

OPPIMATERIAALEJA

PUHEENVUOROJA

RAPORTTEJA 120

TUTKIMUKSIA

Leena Metsävuori & Tuija Mäntsälä (toim.)

HERKKYYTTÄ JA YHTEISPELIÄ OHJAUKSEEN

Opintojen ohjauksen
kehittämishankkeen raportti

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPPIMATERIAALEJA

PUHEENVUOROJA

RAPORTTEJA 120

TUTKIMUKSIA

Leena Metsävuori & Tuija Mäntsälä (toim.)

HERKKYYTTÄ JA YHTEISPELIÄ OHJAUKSEEN

Opintojen ohjauksen
kehittämishankkeen raportti

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

TURUN AMMATTIKORKEAKOULUN
RAPORTTEJA 120

Turun ammattikorkeakoulu
Turku 2011

ISBN 978-952-216-227-4 (painettu)

ISSN 1457-7925 (painettu)

Painopaikka: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print, Tampere 2011

ISBN 978-952-216-228-1 (pdf)

ISSN 1459-7764 (elektroninen)

<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522162281.pdf>

SISÄLTÖ

ESIPUHE	5
I JOHDANTO	7
<i>Tuija Mäntsälä</i>	
1.1 Mitä ohjaus on?	8
1.2 Turun ammattikorkeakoulun opinto-ohjaus	19
1.3 Vuoden 2010 hankkeen taustaa	22
2 TEEMAKESKUSTELUT	27
<i>Leena Metsävuori</i>	
2.1 Kevät 2010	27
2.2 Syksy 2010	35
2.3 Yhteenvetoa teemakeskusteluista	41
3 OHJAUKSEN PAINOPISTEALUEET 2010	43
3.1 Opinto-ohjauksen toimijat	43
<i>Päivi Viinikkala</i>	
3.2 Ammatillinen kasvu -opintojakso – ohjaajien työkaluja	56
<i>Mikko Siitonen</i>	
3.3 Esteettömän opiskelun tukeminen	68
<i>Marja Naatula & Tarja Suominen</i>	
3.4 SoleHOPS-ryhmän työskentelystä	81
<i>Tuija Mäntsälä & Mikko Siitonen</i>	
3.5 Ohjaus verkossa	86
<i>Kirsi-Maria Castrén & Frida Ylönen</i>	
3.6 Keskiössä ulkomaisen opiskelijan ohjaus – nykytilan analyysin kautta kohti systemaattisempaa ohjausta Turun ammattikorkeakoulussa	93
<i>Antonella Storti</i>	
4 OHJAUKSEN KEHITTÄMISHANKKEEN 2010 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	112
<i>Tuija Mäntsälä</i>	

ESIPUHE

Korkeakouluopiskelijoiden ohjaus on monitasoista, monensuuntaista ihmisten välistä dynaamista vuorovaikutusta. Ohjaus tähtää opiskelun sujuvuuteen ja tehokkaaseen oppimiseen. Tässä kehittämishankkeessa pohdittiin, miten saamme ohjaustoiminnasta entistä tarkoituksenmukaisempaa.

Turun ammattikorkeakoulussa on opiskelijoiden opintojen ohjaukseen panostettu paljon. Varsinainen ohjauksen kehittämishanke käynnistyi Agricola-ohjelmassa vuonna 2009. Hankkeen ensimmäisenä vuonna keskeistä oli selvittää ohjauksen sen hetkistä tilannetta eli ohjauksen sisältöjä ja resursseja sekä opiskelijoiden ja opettajien näkemyksiä ohjauksesta ja sen toimivuudesta. Tästä työstä Kauppinen (2010) kirjoitti raportin *Ohjauksen haasteiden äärellä – opintojen ohjauksen kehittämishankkeen raportti*.

Varsinainen ohjauksen kehittämistyö käynnistyi vuonna 2010. Turun ammattikorkeakoulussa oli tarve kehittää opinto-ohjauskäytänteitä, jotka oli todettu hyvinkin erilaisiksi eri aloilla ja eri koulutusohjelmissa. Hankkeen tavoitteena oli kehittää opiskelijoiden ohjauksen malli, jolla voidaan varmistaa, että kaikilla opiskelijoilla olisi mahdollisuus saada hyvää, tasavertaista ja opintoja tukevaa ohjausta opintojensa eri vaiheissa.

Vuoden 2010 ohjaushanke jaettiin pienempiin kehittämistehtäviin, jotka vastuutettiin nimetyille työryhmille. Kehittämiskohteiksi muodostuivat opintojen ohjauksen työnjako, vastuut ja resursointi, *opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu* -opintojakson uudistaminen, esteettömän opiskelun tukeminen sekä sähköisten, ohjausta tukevien työkalujen kehittäminen. Lisäksi tarkasteluun nousivat ulkomaalaisten opiskelijoiden ohjauksen erityiskysymykset.

Olen saanut osallistua tämän hankkeen ohjausryhmään. Ohjausryhmässä käydyt keskustelut ovat olleet hedelmällisiä ja ne ovat osoittaneet selkeästi ohjauksen moni-ilmeisyyden sekä erilaiset näkemykset ohjauksesta ja ohjausvastuista. Uskon, että hankkeeseen osallistuneet opettajat, opinto-ohjaajat, opiskelijat ja ohjausryhmän jäsenet ovat laajentaneet ja syventäneet osaamistaan opinto-

ohjauksesta. Haasteena on siirtää se osaaminen arkipäivän työhön ja levittää näitä hyvän ohjauksen käytäntöjä koko henkilöstölle.

Edessäsi on nyt raportti, johon on koottu ohjauksen kehittämishankkeen keskeisiä tuloksia. Raportissa on tarkasteltu ohjauksen ilmiötä monipuolisesti sekä teoreettisena ilmiönä että hyvinkin käytännöllisenä toimintana. Raporttiin on tuotettu konkreettisia ohjeita ja suosituksia ohjauksen eri teemoista. Toivon, että tämän hankkeen tulokset otetaan käyttöön ja että ne tukevat henkilöstöä ohjaustyössä. Uskon myös, että hyvä ohjaus innostaa ja tukee oppilaita tehokkaaseen oppimiseen.

Hyviä lukuhetkiä ja eväitä ohjaustyöhön!

Marjut Putkinen

Koulutusjohtaja

I JOHDANTO

Tuija Mäntsälä

Ohjaus on osa yhteiskunnallista ja koulutuspoliittista keskustelua. Samalla ohjauspalveluiden yhteiskunnallinen merkitys on kasvanut. Hyvä ohjaus edesauttaa opintojen etenemistä, vähentää keskeytyksiä ja nopeuttaa myös tutkintojen valmistumista. Opintojen ohjaus on ilmiönä moniselitteinen ja monikerroksinen. Tästä syystä ohjausta on tarkasteltava vähintään sekä korkeakoulujärjestelmän että opiskelijan näkökulmasta. Koulutusjärjestelmän näkökulmasta katsottuna ohjaukselta edellytetään tuloksia, joita mitataan opintojen pituutena, suoritettujen tutkintojen määränä tai työllistymisenä. Opiskelijoiden näkökulmasta katsottuna tuloksia voidaan mitata ohjauksen saatavuutena, luotettavuutena ja selkeytenä sekä sillä, miten ohjauspalvelut auttavat opintojen suorittamista kokonaisuutena.

Ohjauksen teoria on hukassa, kirjoittaa FT Timo Latomaa Suomen kasvatus-tieteellisen aikakauskirjan artikkelissa (Kasvatus 1/2011, 47). Samassa artikkelissa Latomaa toteaa, että ohjaus nähdään yhä useammin ratkaisuna sekä opiskeluun, työelämään ja hyvinvointiin liittyvien oppimisen ja kasvun ongelmiin että terveydellisiin, psyykkisiin, sosiaalisiin ja elämäntaidollisiin ongelmiin. Vaikka ohjauksen perinteet ja virtaukset tunnetaan ja kirjallisuutta ja tutkimusta alalta on saatavissa, käsitys siitä mitä ohjauksesta toimintana ja ammattina puuttuu, toteaa Latomaa. Näyttää siltä, että ohjaus ja ohjausalan ammattilaiset on asetettu paljon vartijoiksi ilman selkeää teoreettista ohjausnäkemystä tai käsitystä ohjauksen luonteesta. Ohjausteorioita on kuitenkin rakennettu, kirjallisuutta on runsaasti ja ohjausalan ammattilaiset ovat toimineen vuosikymmeniä tuloksellisesti - tuskin pelkästään intuition varassa. Vaikka ohjauksen käsitteellä ei ole suomenkielessä yhtä vakiintunutta merkitystä, sitä käytetään eri konteksteissa, joiden tavoitteena ovat ohjaavat ja neuvovat toimenpiteet.

Muuttuvat käsitykset opettajuudesta haastavat opettajia jäsentämään ohjauksen osaksi opettajuutta (Lätti 2008, 81–82). Opettajan työn ydin on oppimisen edistäminen, joka tämän hetken näkemyksen mukaan perustuu konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen. Opiskelijan tehtävänä on tiedon ja merkitysrakenteiden konstruointi ja opettajan tehtävänä on oppimisen ohjaaminen. Kun ohjausta tarkastellaan konstruktivistisesta näkökulmasta, ohjaus ymmärretään tasavertaisena vuorovaikutuksena ja oppimisprosessina, jonka aikana konstruoidaan uudenlaisia merkityksiä (Nummenmaa & Nummenmaa 2002; Ojanen 2001; Peavy 2004).

Tässä raportissa käsitellään aluksi ohjausta itse käsitteen, teorioiden ja ohjausmallien kautta sekä yleisesti että Turun ammattikorkeakoulun viitekehityksessä. Seuraavaksi on esitetty kaikilla tulosalueilla toteutettujen teemakeskustelujen antia ja esitelty ohjauksen kehittämishankkeen osa-alueiden tavoitteet tuloksiin. Raportin loppuun on koottu suosituksia ja toimintaehdotuksia ohjauksen kehittämiseksi.

1.1 MITÄ OHJAUS ON?

Ammattikorkeakouluasetuksen (2003/352) mukaan opiskelijoiden ohjauksen tulee pitää sisällään opinto-ohjauksen lisäksi myös työelämäyhteyksien ja tutkimuksen ohjaukseen liittyviä tehtäviä. Lisäksi asetuksessa määritellään ohjaus keskeiseksi opettajan tehtäväksi sanomalla, että päätoimisen opettajan tehtävä on opetus- ja ohjaustyötä. Ohjaus on perustaltaan monitieteistä ja sen kehittyminen Suomessa pohjaa käyttäytymistieteisiin. Peavy (1999, 19–23) käsittelee ohjausta yleisenä elämänsuunnittelun menetelmänä, jolloin ohjaus määrittyy prosessina, johon liittyy välittämistä, toivoa, rohkaisua, selventämistä ja mahdollisuuksien korostamista. Ohjausprosessi muodostuu ohjaajan ja opiskelijan välisestä vuorovaikutuksesta ja kommunikaatiosta, jolle on tyypillistä yhteinen neuvottelu (Pasanen 2002, 123–124; Spangar 2002, 16–21).

Viime vuosina koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmissa on korostettu ohjauksen merkitystä. Opinto-ohjaus nähdään keinoksi edistää opintojen loppuunsaattamista ja tutkintojen suorittamista. Lisäksi opetuksen laadun katsotaan parantuvan kiinnittämällä huomiota yksilöllisiin opiskelusuunnitelmiin ja niiden ohjaukseen sekä hyväksilukemiskäytänteisiin. Henkilö-

kohtainen opiskelusuunnitelma nähdään yksilöllisenä opiskelun sisältöä ja muotoja koskevana suunnitelmana siitä, miten koulutuksen osaamistavoitteet voidaan saavuttaa.

Turun ammattikorkeakoulussa opinto-ohjaajat ovat opinto-ohjaajan koulutuksen suorittaneita. He vastaavat ohjauksen erityistilanteista ja toimivat asiantuntijoina ohjauksen koordinointi- ja kehitystyössä. Opettajatuutorin rooli opiskelijan lähiohjaajana on merkittävä. Opettajatuutorin työssä ohjaus ja ohjaukselliset taidot ovat osa pedagogista työtä ja osaamista. Ohjausta on näin ollen tarkasteltava suhteessa opettamiseen ja oppimiseen, joiden välisistä suhteista on erilaisia näkemyksiä. Jos ohjauksen ja opetuksen erillaisuutta korostetaan, nähdään opetus perinteisenä tiedon jakamisena. On kuitenkin muistettava, että hyvään ohjaukseen ei kuulu neuvojen antaminen tai oikein tietäminen (Onnismaa 2003, 9). Käsitteet ohjauksesta ja opettamisesta ovat kuitenkin lähentyneet ja opettamista voidaan pitää ohjauksena ja ohjausta pedagogisena toimintana (Rauste-von Wright & von Wright 1994, 15; Tynjälä 2005, 162–165).

Ohjausosaaminen vaatii kehittyäkseen koulutusta ohjauksen tietoperustasta, ohjauksellisista taidoista ja suhtautumistavoista. Ohjausosaaminen rakentuu kolmesta osasta, jotka ovat ohjauksen tiedollinen ulottuvuus, ohjaustiedon yksilöllinen ja yhteisöllinen luominen ja jäsentäminen sekä osallistuminen ohjauksellisen yhteisön toimintaan. Ohjausasiantuntijuuden syntyminen on prosessi, jossa tarvitaan ohjaajien ja opettajan lisäksi ohjauksellisesti suuntautunut yhteisö. Yksittäisen opettajatuutorin tai opinto-ohjaajan ohjausosaamista määrittelee pitkälti ammattikorkeakoulun toimintakulttuuri ja samalla he luovat oman korkeakoulunsa ohjauskulttuuria. (vrt. Lätti 2008, 82.)

Ohjaaminen tuntuu mutkattomalta ja siihen liittyy jopa itsestäänselvyysomainen tuttuus. Ohjaus käsitteenä että ilmiönä on kuitenkin monitasoinen ja sitä on pitkästä historiastaan huolimatta yllättävän vaikeaa määritellä. Ohjauskäsite saa eri merkityksiä ja tulkintoja sen mukaan, missä yhteydessä ohjausta tarkastellaan (Nummenmaa 2001, 58 - 68). Lisäksi ohjauskäsitteen merkitys näyttää riippuvan ohjausteoreettisesta näkökulmasta (Lerikkanen 2002, 46). Käsitettä tulkitaan helposti myös oman kokemuksen tai käsitteen viitekehysten pohjalta (Vuorinen 1996,16). Nummenmaa ja Soini (2008, 49) määrittävät akateemisen ohjauksen tavoitteeksi tieteellisen sivistyksen ja tieteelli-

sen ajattelun kehittymisen, joka samalla pyrkii edistämään ammatillisen identiteetin ja asiantuntijuuden kehittymistä.

Englanninkielisessä kirjallisuudessa ohjauksesta käytetään lukuisia termejä, joilla kaikilla pyritään ilmaisemaan ohjaukseen liittyviä toimintoja. Termien käytöllä halutaan viitata suoraan sen taustalla olevaan teoreettiseen lähtökohtaan, mutta useimmiten niiden käyttöön kytkeytyy sellaisia vivahde- ja painotuseroja, joille on vaikea löytää täsmällistä suomenkielistä vastinetta (Vuorinen 1996, 17). Ohjauk käsitteen suomenkielinen merkitys on laaja ja pitää sisällään mm. englanninkielisiä termejä ”information”, ”advice”, ”guidance” ja ”counselling” (Annala 2007, 37).

Ammattikorkeakoulun ohjausteorian taustalla on useimmiten konstruktivistinen näkemys ohjauksesta, jolloin ohjauksessa korostuvat ”tutoring” (tuutorointi), ”advising” (neuvonta) ja ”information” (tieto- ja informaatiopalvelut), jolloin opiskelija tekee päätöksen ja ohjaajan tehtävänä on toimia suunnan antajana ja vahvistajana. Kun ohjauk käsitettä tarkastellaan konstruktivistisesta näkökulmasta, käsitteet ”mentor” (neuvonantaja), ”facilitating” (avustaminen) tai ”coaching” (valmentaminen) eivät sisälly ajattelumalliin, jonka lähtökohdana on opiskelijan oma prosessointi. Mentoroinnilla on kuitenkin oma vakiintunut paikkansa myös Turun ammattikorkeakoulun ohjauksessa.

Opiskelijoiden terapeutin ohjaus ”counselling”, englantilaisesta järjestelmästä poiketen, ei yleisesti esiinny suomalaisen korkeakoulujärjestelmän ohjausmuotona, vaan se nähdään terveydenhuoltojärjestelmän tehtävänä. Turun ammattikorkeakoulussa on opintopsykologi ja psykoterapeutin koulutuksen saanut opinto-ohjaaja ja heidän erityisasiantuntemustaan voidaan käyttää osana Turun ammattikorkeakoulun ohjauspalveluja. Ojasen (2001) mukaan counselling-tyyppisen ohjauksen tunnusmerkkejä ovat luottamuksellisuus, ymmärtämisen mahdollistavat kokemukset ja dialogiin rohkaiseminen.

Ammattikorkeakoulujen ohjaussuunnitelmissa 2000-luvun alkupuolella ohjauksen tavoitteet painottuivat näkemyksiin, jotka ovat lähellä laaja-alaista neuvonnan (guidance) käsitettä. Neuvonta voidaan ymmärtää suppeasti tarkoittaneen informaation ja ohjeiden antamista. Neuvonta-käsite ammattikorkeakouluissa ymmärretään kuitenkin yleisesti laaja-alaisena, sisältäen useita eri toimintoja kuten ohjauksen, arvioinnin, informoinnin, neuvonnan, uravalinnan

ohjauksen, sijoittumista koskevat tietopalvelut, verkostotyön, palautteen antamisen sidosryhmille ja opintonsa päättäneiden seurannan. (Lairio-Puukari 1999a, 16; Lerkkanen 2002, 48; Mäntsälä 2004, 19.)

1.1.1 Konstruktivistinen ohjausteoria

Kanadalaisen Vance Peavyn konstruktivistiseen ajatteluun perustuvan sosiodynaamisen ohjauksen ajattelumalleja on käytetty Turun ammattikorkeakoulun ohjauksen tausta-ajatuksina. Konstruktivismilla tarkoitetaan näkemystä, jonka mukaan sosiaalinen todellisuus syntyy ihmisten toiminnasta ja kielenkäytössä tapahtuvan aktiivisen merkityksenannon tuloksena. Todellisuuden havainnointi on sidoksissa havaitsijan omaan näkökulmaan ja kuvaukset todellisudesta ovat siten kontekstisidonnaisia. Tällöin opiskelija nähdään aktiivisena tiedon rakentajana eli konstruoijana. (Vehviläinen 2001, 26.)

Konstruktivistisen oppimisen näkemyksen mielenkiinto kohdistuu oppimistilanteissa yksilön sisäisiin prosesseihin ja korostaa näin oppimisen yksilöllisyyttä. Konstruktivistisessa oppimisprosessissa opiskelija konstruoii tietoa kokemustensa kautta, valikoi ja tulkitsee informaatiota sekä jäsentää sitä aikaisempiin tietoihinsa ja näkemyksiinsä. Ihminen ei uutta oppiessaan ole tyhjä taulu, vaan hänellä on aikaisemmista tiedoista, taidoista ja asenteista muovautunut kognitiivinen rakenne, joka toimii perustana uuden tiedon käsittelylle ja tulkinnalle.

Yksilökeskeisestä lähestymistavasta huolimatta konstruktivismi korostaa myös oppimisen sosiaalisen kontekstin merkitystä, jolloin oppiminen on tilanne- ja kulttuurisidonnaista. Konstruktivistinen ohjaaja olettaa, että opiskelijat ovat aina jossakin elämäntilanteessa tai sosiaalisessa tilanteessa, erityisessä kontekstissa, jolloin he puhuvat itseään huolestuttavista asioista aina tietystä näkökulmasta (Peavy 1999, 46).

Peavy (1999, 32) lainaa jo 1800-luvulla kirjoitettuja Sören Kierkegaardin ajatuksia auttamisesta ja nostaa konstruktivistisen ohjauksen lähtökohdiksi kuusi näkökulmaa, joilla voidaan kuvata myös ohjaustyötä. Hänen mukaansa seuraavat havainnot muodostavat ohjaajille hyvän ohjeiston kaikissa tilanteissa:

- on kuunneltava ja nimenomaan toisten kannalta
- on oltava kärsivällinen ja nöyrä
- on lähdettävä siitä missä toinen on
- on annettava autettavan opettaa auttajaa
- on luovuttava turhamaisuudesta ja tarpeesta tulla ihailuksi asiakasta tietävämpänä ja taitavampana
- on oltava valmis myöntämään oma tietämättömyytensä.

Sosiodynaamisen ohjauksen juuret ovat konstruktivistisessä filosofiassa ja perustuvat paljolti esimerkiksi Immanuel Kantin, Jean Piagetin ja Frederick Bartlettin ajatuksiin (Peavy 1999, 38–39). Peavy (1999, 42–47) on hahmottanut yleistä viitekehystä sosiodynaamisen ohjauksen periaatteista. Hänen mukaansa elämme monien todellisuuksien maailmassa, josta on olemassa erilaisia käsityksiä. Ohjaajan on otettava kantaa ja pyrittävä löytämään kriteerit parempien ja huonompien todellisuuksien erottamiseen. Konstruktivistinen ohjaaja ymmärtää, että ihmiset elävät vuorovaikutuksen, kommunikaation ja keskinäisissä suhteissa toimimisen kautta sosiaalisesti konstruoidussa maailmassa. Tämä merkitsee ensisijaisesti sitä, että ohjaajalta edellytetään herkkyyttä nimenomaan opiskelijan henkilökohtaiselle kontekstille ja kulttuurille. Kieli on tärkein merkityksen rakentamisen väline ja tarjoaa välineen henkilökohtaisten ja sosiaalisten todellisuuksien konstruointiin. Opiskelijan tapa kertoa ”tarinaansa” heijastaa hänen suhdettaan maailmaan ja itseensä. Lisäksi tarinoiden käyttäminen ohjauksen ongelmanratkaisun työvälineenä on keskeistä.

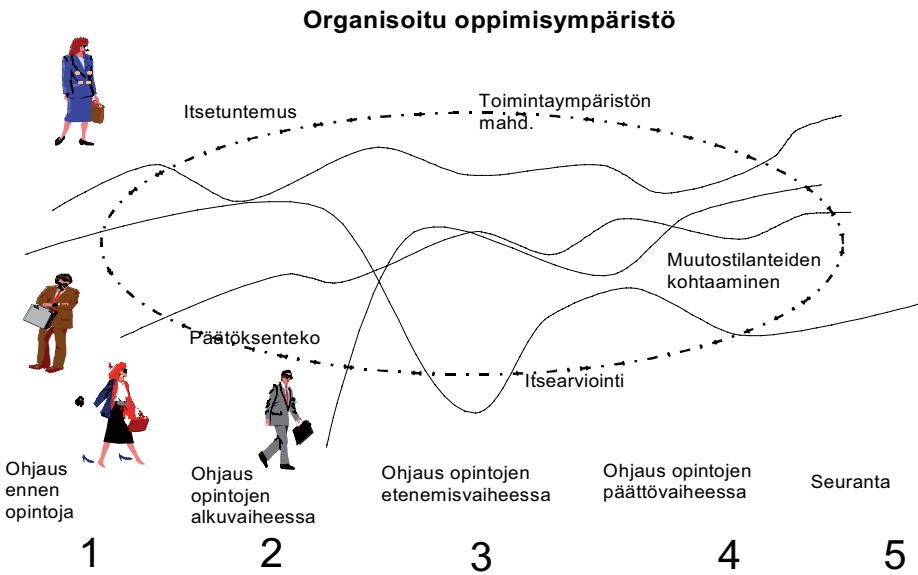
Opiskelijaa siis autetaan tekemään ja toteuttamaan sekä suunnitelmiaan että valintojaan. Hänelle annetaan tarvittavaa, asiallista ja oikeaa tietoa, autetaan selventämään kuvaa hänen omista tavoitteistaan sekä tunnistamaan omia voimavarojaan ja rajoituksiaan (Peavy 1999, 19; Koskinen 2003, 16). Ajattelumallin mukaan opiskelija toimii – ei vain käyttäydy. Toiminta perustuu harjontaan ja ajattelutavan muutokset johtavat myös käyttäytymisen muutoksiin.

Ohjauksen keskeisenä osana on opiskelijan minäkäsitys ja päämääränä pyrkimys objektiiviseen minäkäsitykseen, jolloin opiskelija näkee itsensä oman elämänsä hallitsijana. Ihmiset havainnoivat ja toimivat toistensa ja ympäristön muodostamassa kontekstissa. Ohjaajan tehtävä on tukea opiskelijoita heidän oman käyttäytymisensä reflektoinnissa. Ohjaajan kuuntelutaito ja ratkaisun etsiminen opiskelijan lähtökohdista yhdessä opiskelijan kanssa nousee ohjaustilanteessa keskeiseksi. (Peavy 1999, 42–47.)

I.1.2 Opintopolkumalli

Vuonna 1994 otettiin käyttöön käsite *opintopolku*, joka muodostuu viidestä vaiheesta.

1. Ohjaus ennen opintoja (pre-entry)
2. Ohjaus opintojen alkuvaiheessa (entry)
3. Ohjaus opintojen etenemisvaiheessa (on-programme)
4. Ohjaus opintojen päättövaiheessa (exit)
5. Seurantavaihe eli ohjaukseen liittyvät palaute ja seurantajärjestelmät (follow-up)

KUVIO I. *Opintopolku ja sen vaiheet (Reisenberger 1994, 25; Vuorinen 1998, 50).*

Ensimmäisen vaiheen ohjaustarpeet muodostuvat siitä informaatiotarpeesta, joka opiskelijalla on opiskeluun hakeutumisvaiheessa. Ohjaavalla yhteydenpidolla, ennakkotehtävillä ja harjoittelujaksoilla ennen opintoja on todettu olevan suotuisia yhteyksiä opintojen sujuvaan aloittamiseen ja sitoutumiseen (Lehtinen & Jokinen 1996, 57). Lerkkasen (2011) mukaan suurin yksittäinen

syy opintojen keskeyttämiseen on puutteellinen tai liian kevyt tietoisuus tulevasta koulutuksesta tai ammatista siinä vaiheessa, kun päätös opiskelupaikan vastaanottamisesta tehdään.

Toisessa vaiheessa luodaan yleiskuva oppimisympäristöstä ja sen tarjoamista vaihtoehdoista. Tämän vaiheen ohjauksen tärkein tehtävä on henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatiminen (Lehtinen & Jokinen 1996, 58–77).

Kolmannen vaiheen aikana yksilöllisissä ohjaustarpeissa on suuria eroja. Opiskeluprosessin aikaisen ohjauksen heikkoutena nähdään yksilöllisten ohjaustarpeiden vaikea ennakointi ja riittämätön määrällisen ohjauksen mitoittaminen, jolloin vaihe jää helposti ohjauksen katvealueeksi. (Moitus ym. 2001, 45–48.)

Neljänteen opintojen loppuun sijoittuvaan vaiheeseen kuuluvat harjoittelun, opinnäytetyön ja uranvalinnan ohjaukset. Viidennen vaiheen hyvin hoidettu palaute- ja seurantajärjestelmä edesauttaa ohjaustoiminnan kehittämistä ja antaa perusteet sekä oikeutuksen ohjaukseen suunnatuille resursseille.

Ohjaustoiminnan kokonaissuunnittelua voidaan hahmottaa myös erilaisten tehtäväalueiden kautta. Ammattikorkeakoulun ohjaus- ja tuutorointisuunnitelmaa laadittaessa lähtökohtana on pidetty niitä kysymyksiä, joihin ammattikorkeakoulun ohjaustoiminnallaan tulisi vastata. Euroopan Unionin jäsenmaiden ohjausjärjestelmiä koskevassa vertailututkimuksessa toiminta jäsenne-tään seuraaville tasoille, jotka voidaan yhdistää opintopolkumalliin, ja jotka kuvastavat osaltaan koko toiminnan laajuutta. Seuraavassa on esitetty Wattsin (1994, 11) tutkimuksiin pohjautuva luokittelu.

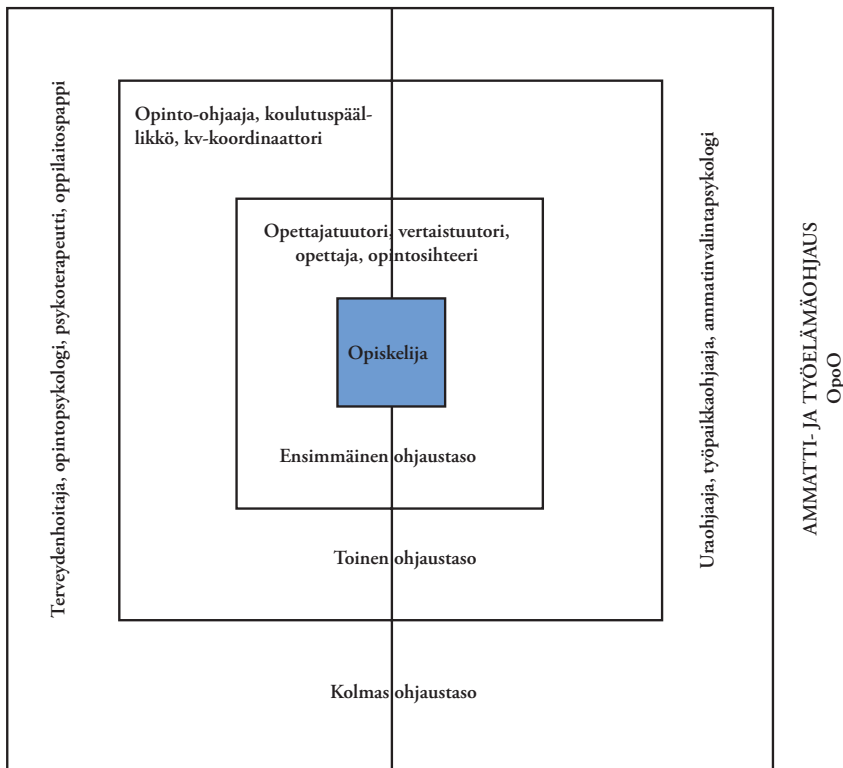
1. *Tieto- ja informaatiopalvelut* (information) – miten opiskelijoille välitetään ajankohtaista ja relevanttia opintoja koskevaa tietoa
2. *Arviointi* (assessment) – omien toiveiden ja mahdollisuuksien vertailu, oma elämänhistoria ja oppimishistoria suhteessa tulevan koulutuksen tarjoamiin mahdollisuuksiin
3. *Neuvontapalvelut* (advice) – vastaukset asiakkaiden osoittamiin rajattuihin kysymyksiin
4. *Ohjauspalvelut* (counseling) – opiskelijoiden tukeminen omassa henkilökohtaisessa elämäntilanteessaan ja vaihtoehtoisten toimintatapojen jäsentäminen

5. *Ohjaus opetussuunnitelmassa ja ammatillisen suuntautumisen ohjaaminen* (career education) – ohjauksen integrointi opetussuunnitelmaan siten, että se antaa riittävää pohjaa itsenäisen päätöksenteon ja päätösten mahdollisten vaikutusten jäsentämiselle
6. *Sijoittumista koskevat tietopalvelut* (placement) – tieto työmarkkinoista
7. *Verkostotyö* (advocacy) – erityispalveluja tarvitsevien opiskelijoiden ohjaus
8. *Suhteet ja palautejärjestelmät ulkopuolisiin sidosryhmiin* (feedback)
9. *Opintonsa päättäneiden seuranta* (follow-up)
10. *Sisäinen konsultaatio ammattikorkeakoulussa ohjausta koskevissa kysymyksissä*
11. *Ohjaustoiminnan jatkuva arviointi* (innovation/system chance)

1.1.3 Holistinen ohjausmalli

Wattsin (1994) luokittelemien tehtävien kokonaisuus johdetaan holistisesta opiskelijakeskeisestä ohjausmallista, jonka keskeiset elementit ovat kasvun ja kehityksen tukeminen, opiskelun ohjaus ja uranvalinnan ohjaus (Van Esbroeck & Watts 1998, 8). Ammattikorkeakoulujen ohjauksen suunnittelun lähtökohdiana pidetään holistista opiskelijakeskeistä ohjausmallia, jonka periaatteiden mukaisesti myös Turun ammattikorkeakoulun ohjausmallin voidaan katsoa syntyneen. Ensimmäisen opiskelijaa lähinnä olevan ohjaustason muodostavat opettajat. Toisen tason muodostavat opinto-ohjaajat, opintosihteerit, koulutuspäälliköt ja erityisasiantuntijat, kuten psykoterapeutti ja opintopsykologi. Kolmannen tason muodostavat muut sisäisissä ja ulkoisissa ohjaus- ja tukipalveluorganisaatioissa työskentelevät ohjauksen ammatillaiset, joiden kanssa kahden ensimmäisen ohjaustason edustajat tekevät verkostotyötä (kuviot 2).

Holistisen opiskelijakeskeisen ohjausmallin etuna on, että siinä kiinnitetään huomiota opiskelun ja uranvalinnan ohjaukseen sekä opiskelijan kasvun ja kehityksen ohjaukseen. Malli palvelee hyvin ohjauksen työnjaon kuvauksena, mutta jättää huomioimatta ohjauksen tarkastelun ohjaushenkilöstön toimenkuvien kautta. Vuorinen (1998, 106–114) näkee holistisen mallin toimintamahdollisuuden juuri siinä, että ohjaus liitetään kiinteänä osana koko ammattikorkeakoulun opetussuunnitelma-, strategia- ja arviointityöhön.

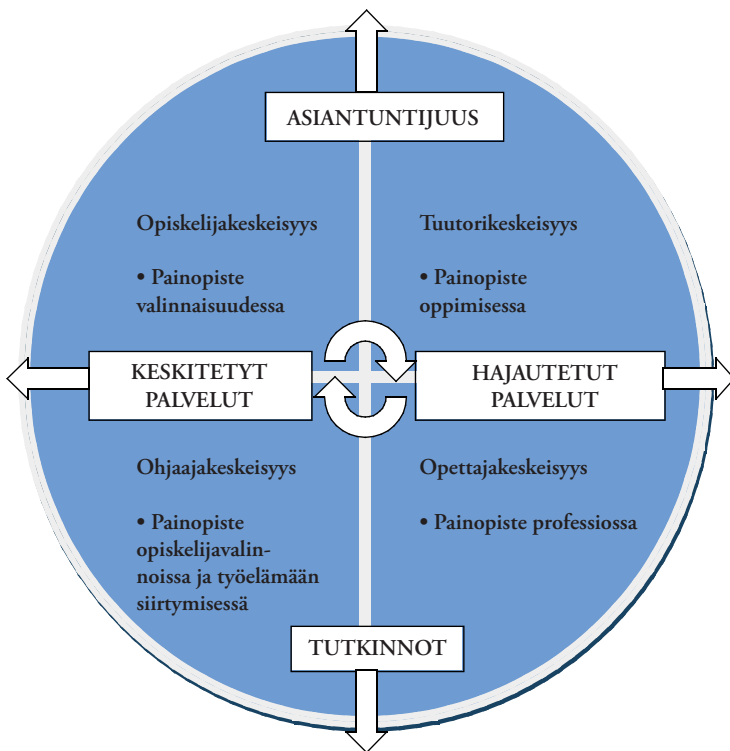

KUVIO 2. *Opiskelijan ohjauksen ohjaustahojä ammattikorkeakoulussa holistisen ohjausmallin (Van Esbroeck & Watts 1998) mukaan jäsennettyinä.*

1.1.4 Ohjauspalveluiden järjestäminen – neljä mallia

Ammattikorkeakoulujen monimuotoisuudesta johtuen ei ole olemassa yhtä oikeaa tapaa järjestää ohjauspalveluja. Ensinnäkin, opiskelijoiden tausta ja odotukset ohjausta kohtaan vaihtelevat. Toiseksi, eri tulosalueet painottavat tavoitteitaan eri tavoin ja tämä vaikuttaa myös tarjottavien ohjauspalvelujen luonteeseen ja laajuuteen. Kolmanneksi, käytettävät työskentelymuodot niin opetuksessa kuin ohjauksessa vaihtelevat. Käytännössä tämä palvelujen kirjavuus vaikuttaa henkilöstön ohjaustehtäviin ja vastuualueisiin. Ilman laajaa koko ammattikorkeakoulua koskevaa strategista arviointia on mahdotonta yksilöidä, mitkä palvelut tulisi keskittää ja mitkä hajauttaa.

Ohjauspalveluiden järjestämistä voidaan hahmottaa neljällä erilaisella mallilla, jotka on esitelty kuviossa 3. Vuorisen (1998, 88) mukaan ohjausjärjestelmän luonteeseen vaikuttaa keskeisesti se, painotetaanko toiminnassa opiskelijoiden yksilöllisen autonomian ja asiantuntijuuden kehittymistä tai tutkintojen tuottamista. Opiskelijakeskeinen malli korostuu organisaatioissa, joissa opetussuunnitelma on modulaarinen ja sisältää paljon valinnaisuutta ja joiden koulutuksessa käytetään paljon etäopiskelua ja itsenäistä työskentelyä.

KUVIO 3. *Kaksiulotteinen malli tiedottamisen, neuvonnan ja ohjauksen painotusten tarkastelemiseksi (vrt. McNair 1997, 17; Vuorinen 1998, 89).*

Tuutoriperustainen malli korostuu organisaatioissa, joissa suurin osa opiskelijoista on päätoimisia. Ohjaus lähtee yksilön motiiveista ja tarpeista, mutta toimii rajoitetumman opetussuunnitelman ehdoilla. Tällöin jokainen opetta-

jatuutori on vastuussa omien opiskelijoiden henkilökohtaisten opintosuunnitelmien ohjaamisesta. Keskitetyt palvelut ovat vähäisempiä ja ne suunnataan opiskelijoille, joilla on laajempia henkilökohtaisia ongelmatilanteita opiskelussa. Tässä mallissa painopiste on oppimisprosessissa. (Vuorinen 1998, 89.) Tuutoriperustaisessa ohjausmallissa painottuu ryhmänohjaus eli opettajatuutorointi. Mallin eduksi nähdään opettajatuutoreiden mahdollisuus jäsentää koko opetussuunnitelmaa tai kehittää omaa opettajuuttaan. Onnistuakseen toiminta vaatii opettajatuutoreilta jatkuvaa yhteistyötä ja asiantuntijapalvelujen hyväksikäyttöä. (Vuorinen 1996, 31–34; Mäntsälä 2004, 25.)

Aineopettajaperustaiseen malliin sisältyy samoja elementtejä kuin tuutoriperustaiseenkin, mutta mallissa keskitytään enemmän itse koulutusohjelmaan. Tässä mallissa jokaisen opettajan vastuu ohjauksessa on laaja, mutta keskittyy lähinnä oman koulutusohjelman kysymyksiin. Ohjauksen toteutuksen organisoinnissa vedotaan koulutusohjelman erityispiirteisiin, jotka johdetaan alan professioista. Tämä malli muodostuukin ongelmalliseksi opiskelijoille, jotka haluaisivat yksittäistä koulutusohjelmaa laaja-alaisempaa asiantuntijuutta. Tällöin keskitetyissä ohjauksen asiantuntijapalveluissa voidaan opiskelijalle tarjota mahdollisuutta tarkastella omaa ammatillista suuntautumista laaja-alaisemmin. Lisäksi ohjausalan ammattilaisen kanssa voidaan keskustella syvemmin sellaisista henkilökohtaisista kysymyksistä, jotka voivat olla vieraita vahvalla ainesidonnaisella identiteetillä työskenteleville opettajille. (Vuorinen 1998, 89.)

Keskitetyssä ohjauksen asiantuntijapalvelussa painopiste on oppilaitoksen ulkopuolisessa toiminnassa. Ohjausalan ammattilaisten työhön perustuvat palvelut suunnataan ensisijaisesti kysymyksiin, jotka liittyvät työelämään siirtymiseen. Opettajat toimivat yhteistyössä sekä ohjaajien että alueen työnantajien kanssa. Ohjausprosessi kytkeytyy ammatilliseen kasvuun ja henkilökohtaisen opintosuunnitelman arviointiin. Keskitettyjä ohjauspalveluja suunnataan opiskelijoille, jotka haluavat yksittäistä koulutusohjelmaa laaja-alaisempaa opinto-ohjelmaa. (Vuorinen 1998, 89; Mäntsälä 2004, 24.)

Edellä kuvatuista nelikentistä yksikään ei sellaisenaan ole täysin kattava, sillä ohjausta ei voida pelkästään tarkastella vain ammattikorkeakoulun näkökulmasta. Opiskelijoiden näkökulmasta tarkasteltuna tulee huomioida ohjauksen saatavuus, luotettavuus ja selkeys sekä se, miten ohjauspalvelut tukevat henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien syntymistä ja auttavat opintojen suorittamista kokonaisuutena.

Ohjausjärjestelmässä voidaan erottaa neljä erillistä toimintamallia. Turun ammattikorkeakoulun nykyinen ohjausmalli on rakennettu Vuorisen (1998) ohjausmallien synteessä lähinnä keskitetyn ja tuutoriperustaisen mallin yhdistelmänä: opiskeluprosessin ohjauksen varmistamiseksi keskitettyyn malliin liitettiin tuutoriperustainen elementti, jonka tavoitteena oli myös pedagogiikan kehittäminen.

1.2 TURUN AMMATTIKORKEAKOULUN OPINTO-OHJAUS

Turun ammattikorkeakoulu on monialainen koulutusyhteisö, joka tarjoaa työelämää ja yrittäjyyttä palvelevaa ja kehittäväää koulutusta, soveltavaa tutkimus- ja kehittämistyötä sekä organisaatioiden kokonaisvaltaista kehittämistä. Pääosa opiskelijoista tulee Varsinais-Suomesta ja myös suurin osa valmistuneista työllistyy maakuntaan.

Turun ammattikorkeakoulun toiminta on jaettu kuuteen opetuksen ja yhteen kehittämisen tulosalueeseen. Toimintaa on viidessä eri toimipisteessä Turussa sekä lisäksi Salossa ja Loimaalla. Opiskelijoita on yhteensä n. 9500. Turun ulkopuolisista toimipisteistä suurin on Salon toimipiste, jossa on yli tuhat opiskelijaa. Turun ammattikorkeakoulun ylläpitäjänä toimii Turun kaupunki. Ylläpitohallintoa edustaa Turun kaupunginhallitus, jonka alaisuudessa korkeakoulu toimii. Ammattikorkeakoulun sisäisestä hallinnosta vastaa ammattikorkeakoulun hallitus ja rehtori.

1.2.1 Ohjausstrategia

Turun ammattikorkeakoulu määrittä itseohjautuvuuden yhdeksi opetuksen ja opiskelun painopistealueeksi strategiassaan vuosille 2001–2005: ”Opiskelijat ovat omatoimisia, emotionaalisesti itsenäisiä, reflektiivisiä, sitoutuneita sekä valmiita itseohjautuvaan oppimiseen.” (Turun AMK:n strategia 2001–2005, 28.)

Ohjaustoiminnan strategian lähtökohtina 2001–2005 olivat tehokas opiskelijarekrytointi, opiskelijan tukeminen, kannustaminen ja ohjaaminen, keskeyttämisen ehkäiseminen sekä opiskelun tehokkuuden ja työelämään rekrytoitumisen tukeminen. Tavoitteena oli, että Turun ammattikorkeakoulun opiskelijat ja

henkilöstö arvostavat opiskelijoiden ohjaukseen ja opiskelijapalveluihin liittyvää toimintaa ja että opiskelijat ovat tyytyväisiä saamaansa ohjaukseen ja ammattikorkeakoulun opiskelijapalveluihin. (Turun AMK:n strategia 2001–2005, 30.)

Nykyisen strategisen suunnitelman mukaan neuvonta ja ohjauspalvelut uudistetaan lisäämällä opiskelijoiden ohjausta, tehostamalla opinnäytetyöosaamista työelämän tarpeiden mukaisesti ja hyödyntämällä sosiaalista mediaa ja muita verkko-oppimisen muotoja (Turun AMK:n strateginen suunnitelma 2010–2013, 5).

1.2.2 Ohjauksen kehittäminen

Turun ammattikorkeakoulukokeilun ohjaustyön suunnittelu aloitettiin keväällä 1996 kartoittamalla ohjauksen nykytilaa ja sen hetken teoreettista viitekehystä ohjaustoiminnan kehittämisen pohjaksi. Kartoituksen tuloksena huomattiin, että ohjaustoiminta on kirjavaa ja organisoitu lähinnä ammattikorkeakoulun pohjana olevien oppilaitosten tarpeiden mukaisesti. Varsinaista yhtenäistä teoriapohjaa ohjauksella ei näyttänyt olevan. Kaikilla koulutusaloilla oli kuitenkin ohjaustoimintaa ja oppilaitoksista löytyi yhtä poikkeusta lukuun ottamatta koulutettu ohjausalan erikoisasantuntija. (Mäntsälä 2004, 29.)

Lähtökohtana ohjauksen kehittämisessä pidettiin Euroopan Unionin jäsenmaiden ohjausjärjestelmiä koskevassa vertailututkimuksessa esille nousseita toimintakokonaisuuksia. Ohjaus nähtiin opintopolun viiteen vaiheeseen sijoittuvana toimintana, jotka on esitelty aikaisemmin tässä artikkelissa (Vuorinen 1996, 39; Vuorinen 1998, 50.)

Yhtenä ohjauksen osa-alueena toteutettiin ammattikorkeakoulun yhden pisteen laajuinen yhteisten opintojen opintokokonaisuus *Orientoituminen ammattikorkeakouluopintoihin*. Myöhemmin kokonaisuus laajeni kolmen opintoviikon laajuiseksi opintojaksoksi, *Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu*, joka toteutetaan nykyisin kaikissa koulutusohjelmissa viiden opintopisteen laajuisena opintojaksona.

1.2.3 Ohjauksen arviointi

Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisun 13:2001 mukaan ohjauksen laatua voidaan arvioida sekä opintojen ohjausjärjestelmän toimivuuden että opiskelijan opintopolun kannalta. Suosituksen mukaan korkeakoulujen olisi tärkeää arvioida säännöllisesti opintojen ohjausjärjestelmän toimivuutta. Tämän lisäksi ohjausprosessin, -menetelmien ja -sisältöjen tulisi olla arvioinnin ja tutkimuksen kohteena. (Moitus ym. 2001, 51–52.)

Turun ammattikorkeakoulun ohjaustoiminnan vaikuttavuuden ja sen arvioinnin mittareina on käytetty mm. opiskelijaksi pyrkivien ja vuosittain valmistuvien määrää, tutkinnon suoritusaikaa, keskeyttäneiden määrää ja keskeyttämissyitä sekä valmistuneiden työelämään sijoittumista. (Turun ammattikorkeakoulun laatukäsikirja 2003, 4–7). Nykyisin ammattikorkeakoululla ei ole käytössään erillistä laatukäsikirjaa, vaan laadunvarmistuksen dokumentaatio on sijoitettu Messi-intranettiin. Laatua ohjataan prosessikuvausten kautta ja arvioidaan käyttämällä erilaisia palautejärjestelmiä.

Turun ammattikorkeakoulun ohjauksen arvioinnista on tällä hetkellä jonkin verran dokumentaatiota. Vuonna 2004 valmistui tutkimus ”Turun ammattikorkeakoulun opiskelijoiden arvio opinto-ohjauksen tilasta ja opintopolun eri vaiheiden ohjauksen kehittämistarpeista” (Mäntsälä 2004). Turun ammattikorkeakoulussa on käytössä kaksi kaikille yhteistä opiskelijapalautemenettelyä, jotka ovat opiskelijabarometri sekä koulutusohjelmien palautepäivä. Opiskelijabarometrin avulla on vuodesta 2002 lähtien vuosittain toteutettu palautekysely nuorten ja aikuisten perustutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijoille. Barometrissä selvitetään opiskelijoiden mielipiteitä henkilökohtaisten ohjauspalvelujen käytöstä, palvelujen saatavuudesta ja riittävydestä sekä asiantuntevuudesta ja hyödyllisyydestä (Angerpuro 2009, 30). Lukuvuodesta 2008–2009 lähtien on koulutuspäällikkö organisoinut lukuvuosittain palautepäivän, joka on vuorovaikutteinen opiskelijapalautteen keruun ja käsittelyn menettelytapa. Palauteessa keskitytään ohjauskysymyksistä mm. opettajatuutorointiin, HOPS-ohjaukseen sekä palveluiden riittävyteen, saatavuuteen ja sisältöön yleisesti.

Varsinainen ohjauksen systemaattinen kehittämishanke aloitettiin vuonna 2009. Kehittämishanke käynnistyi ohjauksen nykytilan kartoituksella, toimijoiden ohjausresurssien ja tehtävien kartoituksella sekä selvittämällä haastatteleamalla opiskelijoiden näkemyksiä Turun ammattikorkeakoulun ohjaukses-

ta. Vuoden 2010 kehittämishanke jatkaa ohjauksen selvitys- ja kehitystyötä Kauppisen (2010) raportin pohjalta.

1.3 VUODEN 2010 HANKKEEN TAUSTAA

Ohjauksen hanke *Ohjauksella ja valmennuksella tehokkaaseen oppimiseen* jatkoi Taina Kauppisen (2010) tekemän selvityksen pohjalta Turun ammattikorkeakoulun ohjauksen arviointia ja kehittämistä. Tavoitteena oli luoda Turun ammattikorkeakouluun opinto-ohjaukseen käytännöt, joilla varmistetaan opiskelijoille helposti saavutettavat, laadukkaat ja tasavertaiset sekä opintojen edistymistä tukevat ohjauspalvelut koko opintojen ajalle.

Kauppisen (2010, 123) raportin mukaan koulutusohjelmista esitettiin varsin erilaisia kehitystarpeita. Yksilöohjauksen, monikulttuurisen ja aikuisten sekä lisä- ja yliaikaisten ohjauksen kehittäminen nousivat esille. Erilaiset käytännöt ja *Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu* -opintojakson sisällön yhtenäistäminen sekä harjoittelu- ja opinnäyteohjauksen ja työelämään valmistautuminen mainittiin myös kehittämistarpeina.

Resurssien lisääminen sinällään mainittiin yllättävän harvoin, mutta on selvää, ettei edellä mainittujen ryhmien ohjausta voida kehittää nykyisillä resursseilla. Resurssikartoitus antaa aihetta pohtia myös sitä, olisiko mielekästä muodostaa ohjauksen minimiresurssi, jotta opiskelijoille voidaan tarjota samanlaisia ohjauspalveluja koulutusohjelmasta riippumatta. (Kauppinen 2010, 23.)

Opinto-ohjaajien ohjausresurssien kohdentamista korjattiin Kauppisen tulosten perusteella vuoden 2010 osalta seuraavaaviksi: Joukahaisenkatu 1,6 h/opiskelija, Lemminkäisenkatu 1,7 h/opiskelija, Linnankatu 2 h/opiskelija, Loimaa 2 h/opiskelija, Ruiskadun terveysala 1,2 h/opiskelija, Salo 1,6 h/opiskelija ja Sepänkatu sekä Uusikaupunki 1,2 h/opiskelija. Vaihteluväli on 1,2–2 h/opiskelija, joka korjaa opiskelijoiden ohjauksen tasamääräistä saatavuutta huomattavasti, joskin vieläkin yksittäisen opiskelijan kannalta ero on liian suuri. Suuressa ammattikorkeakoulussa, jossa toimipistekohtaiset opiskelijamäärät vaihtelevat vuosittain, emme ehkä koskaan pysty määrittämään täysin tasavertaisia määrällisiä resursseja, mutta suunta on oikea.

Opinto-ohjaajien työresurssien kohdentaminen on kuitenkin huomattavasti helpompaa kuin opettajatuutoreille kohdennetun resurssin, koska opinto-ohjauksen budjetti on yhden tulosalueen ja henkilön päätettävissä. Opettajatuutorit työskentelevät eri opetuksen tulosalueilla ja koulutuspäälliköitä on kymmeniä. Opinto-ohjaus on aina myös arvokysymys ja laadukkaalla ohjauksella on hintansa. Turun ammattikorkeakoulussa opinto-ohjaajien ja opettajatuutoreiden koulutukseen on suunnattu kiitettävästi koulutusresursseja. Tämä antaa välineitä työn tekemiseen, mutta opettajatuutorin työn arki vaatii myös aikaa.

1.3.1 Vuoden 2010 kehittämiskohteet

Vuoden 2010 kehittämiskohteiksi valittiin seuraavat ohjauksen kokonaisuudet:

1. opinto-ohjauksen toimijoiden tehtävien selkiyttäminen ja ohjausresurssien tarkoituksenmukainen jako eri toimijoille
2. *Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu* -opintojakson uudistaminen ja opintojakson toteuttamista helpottavien työkalujen kerääminen
3. esteettömän opiskelun tukeminen
4. sähköisten työkalujen kehittäminen, kuten e-HOPS:n käytön ja verkko-ohjausvalmiuksien lisääminen

Erillisrahoituksella toteutetussa verkko-ohjauspalvelujen kehitystyössä rakennettiin Messiin (Turun ammattikorkeakoulun sisäisen intranet) toimivaa ohjaussivustoa sekä lisättiin sähköisten neuvonta- ja ohjauspalvelujen saatavuutta. Uutena osa-alueena kokonaisuuteen liitettiin syksyllä 2010 Antonella Stortin kehittämishanke *Laadunvarmistus kansainvälisten opiskelijoiden palveluiden saatavuuden ja toimivuuden osalta Turun AMK:ssa*.

Kaikkien edellä mainittujen osatavoitteiden valmisteluun ja kehittämiseen asetettiin työryhmät, jotka pääsivät niille asetettuihin tavoitteisiin. Työryhmien tulokset ovat luettavissa tästä raportista edempänä. Vuoden 2009 hankkeen osalta jäi toteuttamatta hankkeeseen suunnitellut tulosalueiden teemakeskustelut, jotka toteutettiin vuoden 2010 aikana. Myös teemahaastattelujen tuloksia on käsitelty raportissa myöhemmin.

Hankkeen projektipäällikkönä toimi Eeva Harjulahti ja projektivastaavana Tuija Mäntsälä. Projektiryhmänä toimivat työryhmien puheenjohtajat opinto-ohjaajat Marja Naatula, Päivi Viinikkala, Heli Virjonen ja suunnittelija Mikko Siitonen sekä projektikoordinaattori Tuija Mäntsälä. Ohjausryhmään kuuluivat projektipäällikkö Eeva Harjulahti, kehityspäällikkö Ismo Kantola, koulutusjohtaja Jyrki Lähteenmäki (1.1.–31.7.2010), koulutusjohtaja Marjut Putkinen, koulutus­päällikkö Päivi Viinikkala, koulutus­päällikkö Markku Karhunen, opiskelijakunnan edustaja Iiro Ruuska ja projektikoordinaattori Tuija Mäntsälä.

LÄHTEET

Ammattikorkeakouluasetus. 15.5.2003/352. Viitattu 13.10.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030352>.

Annala, J. 2007. Merkitysneuvotteluja hopsista ja sen ohjauksesta. Toimintatutkimus hopsin ja sen ohjauksen kehittämistä korkea-asteen koulutuksessa. Tampereen yliopisto. Opettajakoulutuslaitos. Acta Universitatis Tamperensis 1225.

Angerpuro, K. 2010. Turun ammattikorkeakoulun opiskelijabarometri 2009. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 57.

Kauppinen, T. 2010. Ohjauksen haasteiden äärellä – opintojenohjauksen kehittämishankkeen raportti. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 51.

Koskinen, R. 2003. ”Tää oli kyl tosi kiva juttu, ko sää soitit” – ohjauskeskustelu opiskelun vau­dittajana. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 12.

Latomaa, T. 2011. Mitä ohjaus on? Ohjaus pedagogisena toimintana. Kasvatus 42 (1), 46–57.

Lairio, M. & Puukari, S. (toim.) 1999a. Opinto-ohjaajan toimenkuva muuttuvassa yhteiskun­nassa. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimus­selosteita 1.

Lehtinen, E. & Jokinen, T. 1996. Tutor - itsenäistyvän oppijan ohjaaja. Jyväskylä: Atena, 58–77.

Lerkkanen, J. 2002. Koulutus- ja uranvalinnan ongelmat. Koulutus- ja uranvalinnan tavoitteen saavuttamista haittaavat ajatuksen sekä niiden yhteys ammattikorkeakouluopintojen etenemiseen ja opiskelijoiden ohjaustarpeeseen. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 14.

Lerkkanen, J. 2011. Aikuiskoulutuksen ohjauksymyksiä teorian ja käytännön näkökulmista. Luentomateriaali 26.1.2011.

Lätti, Mervi. 2009. Ohjaus osana opettajan työtä. Pohjois- Karjalan ammattikorkeakoulun tutkimuksia 20, 81–82.

McNair, S. 1997. Getting the most out of HE: supporting learner autonomy. Sheffield:

Moitus, S., Huttu, K., Isohanni, I., Lerkkanen, J., Mielityinen, I., Talvi, U., Uusi-Rauva, E. & Vuorinen, R. 2001. Ohjauksen arviointi korkeakouluissa. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 13:2001. Helsinki: Edita.

Mäntsälä, T. 2004. Järjestelmä on mutta toimiiko se? Opiskelijoiden arvio opinto-ohjauksen tilasta ja opintopolun eri vaiheiden ohjauksen kehittämistarpeista Turun ammattikorkeakoulussa. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 14.

Nummenmaa, A.R. 2001. Ohjaus ammattina, osaamisena ja työprosessin osana. AVO – Ammatinvalinnan ohjauksen vuosikirja, 58–68.

Nummenmaa, A.R., Nummenmaa, T. 2002. Toisen asteen näkökulmia. Teoksesta M-L. Julkunen (toim.) Opetus, oppiminen, vuorovaikutus. Vantaa: WSOY, 66–67.

Nummenmaa, A.R. & Soini, H. 2008. Akateeminen ohjaus. Teoksesta A.R. Nummenmaa, K. Pyhältö, T. Soini (toim.) Hyvä Tohtori! Tohtorikoulutuksen rakenteita ja prosesseja. Tampere University Press, 49–72.

Ojanen, S. 2001. Ohjauksesta oivallukseen. Ohjausteorian kehittelyä. Oppimateriaaleja 99. Helsinki: Helsingin yliopiston tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia.

Onnismaa, J. 2003. Epävarmuuden paluu. Ohjauksen ja ohjausasiatuntijuuden muutos. joulukuun julkaisu. Kasvatustieteellisiä julkaisuja 91.

Pasanen, H. 2002. Oppimisen ohjauksen tarve ammatillisessa aikuiskoulutuksessa. Teoksesta J. Onnismaa, H. Pasanen & t. Spangar (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 3. Juva: PS-kustannus, 123–124.

Peavy, R. V. 1999. Sosiodynaaminen ohjaus. Konstruktivistinen näkökulma 21. vuosituhanen ohjaustyöhön. Suom. P. Auvinen. Helsinki: Psykologien kustannus, 19–47.

Peavy, R. V. 2004. Sosiodynaaminen näkökulma ja ohjauksen käytäntö. Teoksesta J. Onnismaa, H. Pasanen & t. Spangar (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 3. Juva: PS-kustannus, 16–47.

Rauste-von Wright, M. & von Wright, J. 1994. Oppiminen ja koulutus. Juva: WSOY.

Reisenberger, A. 1994. *Managing the Delivery of Guidance in Colleges*. Further Education Unit. Department of Employment. Dorset: Blackmore Press.

Spangar, T. 2002. Ohjaaminen ja asiakkaan kohtaaminen ”sisältä ulos”. Teoksesta J. Onnismaa, H. Pasanen & t. Spangar (toim.) *Ohjaus ammattina ja tieteenalana 3*. Juva: PS-kustannus, 16–21.

Turun ammattikorkeakoulun laatukäsikirja C 180010. 2003. Julkaisematon lähde.

Turun ammattikorkeakoulun strategia 2001–2005.

Turun AMK:n strateginen suunnitelma 2010–2013.

Tynjälä, P. 2005. Konstruktivistinen oppimiskäsitys ja asiantuntijuuden edellytysten rakentaminen koulutuksessa. teoksesta A. Eteläpelto & P. Tynjälä (toim.) *oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia*. HELSINKI. wsoy 162–165.

Van Esbroeck, R. & Watts, A. G. 1998. *New Skills for New Futures. Higher Education Guidance and Counselling Services in the European Union*. Brussels: VUBPRESS; Louvain-la-Neuve: FEDORA.

Watts, A. G. 1994. *Educational and vocational guidance in the European Community*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Vehviläinen, S. 2001. *Ohjaus vuorovaikutuksena*. Helsinki: Gaudeamus.

Vuorinen, R. 1996. Ohjaus arvioinnin kohteena ja osana oppilaitoksen itsearviointia. Teoksesta E. Merimaa, A. Räisänen & U. Saresma (toim.) *Opinto-ohjaus -ohjauskäytännöistä arviointeihin*. Helsinki: Opetushallitus, 7–63.

Vuorinen, R. 1998. *Ohjaus avautuvissa ja verkottuvissa oppimisympäristöissä. Lisensiaatintutkimus*. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä: Kasvatustieteiden tiedekunta, opettajankoulutuslaitos.

2 TEEMAKESKUSTELUT

Leena Metsävuori

Vuoden 2010 aikana toteutettiin kaksi tulosalueiden henkilöstöä ja opiskelijoita koskevaa ohjauksen teemakeskustelua, toiset keväällä ja toiset syksyllä. Teemakeskustelujen tarkoituksena oli paneutua yhdessä keskustellen ohjauksen keskeisiin kysymyksiin. Lisäksi haluttiin selvittää tulosalueiden ohjauksen käytänteitä ja tavoitteita, tiedostaa nykytilanne, löytää yhteistä käsitteistöä sekä arvioida koulutusohjelmissa tapahtuvaa ohjausta eri toimijoiden näkökulmasta. Teemakeskusteluihin toivottiin osallistujia ohjauksen eri rooleissa toimivista henkilöistä, jotta tulosalueen käytänteistä ja ohjaustilanteesta saataisiin mahdollisimman totuudenmukainen kuva ja tulosalueet valitsivat edustajansa keskusteluihin näiden toiveiden mukaan. Teemakeskusteluihin osallistuneita ohjauksen toimijoita olivat mm. koulutusjohtajat, koulutuspäälliköt, opinto-ohjaajat, opettajatuutorit, opintotoimiston henkilökunta, opettajat ja kv-koordinaattorit. Myös opiskelijoista oli edustus osalla tulosalueista.

Seuraavassa raportoidaan erikseen kevään ja syksyn 2010 teemakeskustelujen tärkeimmät tulokset.

2.1 KEVÄT 2010

Kevään 2010 teemakeskustelut toteutettiin helmi-maaliskuussa. Tällöin keskusteltiin ohjauksesta käsitteenä, ohjauksen työnjaosta sekä *Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu* -opintojakson toteutuksesta. Teemakeskustelut toteutettiin Learning Cafe -menetelmällä. Kyseisessä menetelmässä tavoitteena on oppia pienissä pöytäryhmissä, jakaa kokemuksia ja ideoita sekä luoda uutta tietoa (Hämeen ammattikorkeakoulu 2009). Keskustelun aikana ”kahvilapöydissä” tehtiin muisiinpanoja ja lopuksi käytiin yhteinen keskustelu. Loppukeskustelun pääkohdat

kirjasi sihteeri ja näiden muistiinpanojen pohjalta kirjoitettiin tulosalueittain yhteenvedot. Kevään teemakeskusteluihin osallistui yhteensä 116 henkilöä.

2.1.1 Mitä ohjaus on?

Ensimmäisessä osassa keskustelua osallistujat pääsivät pohtimaan yleisesti ohjauksen käsitettä. Haluttiin siis selvittää, mitä osallistujat ohjauksella ymmärtävät. Ohjauksen teoreettista taustaa on selvitetty Tuija Mäntsälän kirjoittamassa ensimmäisessä luvussa. Keskusteluissa kävi ilmi, että ohjaus nähdään melko suppeana, lähinnä opintojaksojen ja opintojen etenemiseen liittyvänä konkreettisena ohjauksena sekä opinnoissa tukemisena ja auttamisena. Teemakeskusteluissa nousi esille myös ammatillisen kasvun näkökulma, uraohjaus, ammatillisen kasvun tukeminen ja opintotoimistojen neuvontapalvelut. Osalla tulosalueilla ohjauksen kokonaisuuteen nähtiin kuuluvan olennaisena osana myös kv-ohjaus, harjoittelun ohjaus ja opinnäytetyön ohjaus. Ohjausta ennen opintoja ei käsitelty paljonkaan vaan keskusteluissa painottui opintojen aikana tapahtuva ohjaus, tosin osassa keskusteluja käsiteltiin myös opintojen loppuvaiheen ohjauskysymyksiä. Ohjausta opintojen jälkeen ei käsitelty.

Kuten taulukosta 1 voidaan nähdä, kaikilla tulosalueilla ohjaus koettiin ensisijaisesti opinnoissa tukemiseksi ja auttamiseksi, vierellä kulkemiseksi ja erilaisen mahdollisuuksien avaamiseksi opiskelijalle. Tämä näkökulma kuuluu vahvasti sosiodynaamisen ohjauksen ajatteluun, jota on käytetty Turun ammattikorkeakoulun ohjauksen tausta-ajatuksena ja josta Tuija Mäntsäläkin omassa tekstissään kirjoittaa.

TAULUKKO 1. Ohjauksen sisältöä teemakeskustelujen perusteella ja maininnat tulosalueilla.

	Tekniikka, ympäristö ja talous	Bioalat ja liiketalous	Taide-akatemia	Tietoliikenne ja sähköinen kauppa	Terveys-ala	Hyvinvointipalvelut
Opinnoissa tukeminen/auttaminen	x	x	x	x	x	x
Uraohjaus, ammatillisen kasvun ohjaus, ammatillisen identiteetin muodostumisen tukeminen	x	x	x		x	x
Suuntautumisvaihtoehto-, kansainvälisyys-, harjoittelu- ja opinnytetyöohjaus		x	x	x	x	
Hops-ohjaus		x	x	x		x
Opintotoimiston antama ohjaus		x	x		x	
Opintojen etene- misen valvonta		x			x	x

Uraohjaus, ammatillisen kasvun ohjaus sekä ammatillisen identiteetin tukeminen käsitettiin lähes kaikilla tulosalueilla tiiviiksi osaksi ohjausta. Ajatuksena tällöin siis on, että opiskelijaa tuetaan opintojen aikana, jotta hänen ammatillinen kasvunsa mahdollistuu ja ammatillinen identiteetti kehittyy siten, että siirtyminen työelämään opintojen päättyessä onnistuu mahdollisimman hyvin. Olennaista on myös, että opiskelija tunnistaa oman oppimis- ja opiskelutapansa ja osaa kehittää niitä edelleen työelämässä, luottaa taitoihinsa ja osaamiseensa sekä haluaa kehittyä ammatissaan.

Harjoitteluun, suuntautumisvaihtoehtovalintaan, kansainvälisyyteen ja/tai opinnytetyöhön liittyvät ohjauksikysymykset nostettiin erillisinä esille neljällä tulosalueella. Tähän liittyen pohdittiin esimerkiksi sitä, kuuluvatko nämä erilliset ohjauksen osa-alueet opinto-ohjauksen piiriin sekä sitä, kuka niitä antaa ja miten vastuu niiden suhteen jakautuu.

HOPS-ohjaukseen (henkilökohtainen opiskelusuunnitelma) liittyvät ohjauskysymykset koettiin erilliseksi osaksi ohjauksen käsitettä neljällä tulosalueella. Voidaan kuitenkin ajatella, että HOPS-ohjaus liittyy tiiviisti myös ammatillisen kasvun ja ammatillisen identiteetin tukemiseen liittyvään ohjaukseen, sillä rakentaaahan opiskelija osana henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmaansa myös ammatillista identiteettiään ja suuntaa opintojaan tulevaa työelämää varten.

Opintotoimiston antama ohjaus mainittiin osana ohjauksen käsitettä kolmella tulosalueella. Turun ammattikorkeakoulussa opintotoimistossa työskentelevien opintosuhteiden tehtäviin, jotka voidaan nähdä osaksi ohjausta, kuuluvat esimerkiksi opiskelijoiden asiakaspalvelu ja neuvonta erilaisissa käytännön asioissa, opintosuoritusten ja opiskelutodistusten antaminen, tutkintotodistusten valmistelu ja viimeistely, ilmoittautumisiin liittyvät järjestelyt sekä uusintakuulustelujärjestelyt. Toisaalta keskustelussa pohdittiin myös sitä, antaako opintotoimisto todellisuudessa ohjausta, vai kuuluvatko sen antamat palvelut paremminkin neuvontapalveluihin.

Kolmella tulosalueella nostettiin esille erillisenä opintojen etenemisen valvontaan liittyvä ohjaus ja siihen liittyvät käytännön kysymykset. Muita keskustelussa esille nousseita asioita olivat pedagogiseen ohjaukseen keskittyminen, opiskelija- ja opettajatuutoreiden yhteistyön kehittämisen tärkeys sekä yhteistyön kehittäminen ylipäätään kaikkien ohjaukseen osallistuvien kesken. Ohjauksen saatavuus ja tavoitavuus koettiin haasteiksi, samoin kuin ohjauksen resursointi. Korostettiin, että ohjaukseen liittyvä vastuu on aina viime kädessä opiskelijalla itsellään ja että opiskelijan tulee olla aktiivinen. Osassa keskusteluja oltiin sitä mieltä, että ohjaus on nykyisellään irrallista ja että se tulisi nivota tiiviimmin jokapäiväiseen opiskeluun. Opinto-ohjausta voidaan toteuttaa sekä ryhmissä että henkilökohtaisesti ohjauksen painopisteen vaihdelta ohjaajan roolin mukaan. Huomion kiinnittäminen ohjauksen laatuun koettiin tärkeäksi ja esille nousi idea muiden ammattikorkeakoulujen vertailuanalyyseistä eli benchmarkingista. Ohjaus ei aina liity puhtaasti opintoihin, vaan ohjauksessa tulisi huomioida kokonaisvaltaisesti opiskelijan elämäntilanne. Opiskelijoilla todettiin olevan nykyään monenlaisia ongelmia, mm. masennusta ja mielen-terveysongelmia, mikä tekee ohjauksesta haastavaa.

2.1.2 Ohjauksen työnjako

Toisena kysymyksenä kevään 2010 teemakeskusteluissa selvitettiin ohjauksen työnjakoa tulosalueilla. Ei liene yllättävää, että keskustelu kaikilla tulosalueilla painottui opettajatuutorin ympärille, sillä Turun ammattikorkeakoulussa käytössä oleva ohjausmalli perustuu vahvasti tuutoriperustaiseen ohjausmalliin. Myös opinto-ohjaajien ohjausroolista keskusteltiin vilkkaasti. Keskustelussa esille nousseet opintojen ohjaukseen osallistuvat toimijat löytyvät taulukosta 2. Tämän teemakeskusteluissa käsitellyn aiheen keskustelua käytettiin hyväksi myös ohjauksen hankkeen 2010 ensimmäisen osatehtävän kohdalla, jossa selvitettiin opinto-ohjauksen toimijoita ja heidän roolejaan ohjausketjussa. Tästä osatehtävästä on raportoitu alaluvussa 3.1.

Opettajatuutorin työnkuva koettiin selkiytymättömäksi ja liian laajaksi siihen varattuihin resursseihin nähden. Tähän liittyvää keskustelua käytiin tarkemmin syksyn 2010 teemakeskusteluissa, mistä raportoidaan myöhemmin. Opettajatuutorin rooli nähtiin ohjauksen ytimeksi ja hänen roolinsa moninaiseksi. HOPS-ohjausta pidettiin opettajatuutoroinnin keskeisimpänä osana. Opettajatuutorin kanssa opiskelija voi pohtia esimerkiksi opintojen suuntaa tai harjoittelupaikan hakemiseen liittyviä asioita. Kaiken kaikkiaan opettajatuutori on ensisijainen kontakti, jos opiskelijoille tulee kysyttävää. Opettajatuutorin tulisi olla helposti lähestyttävä ja luontevasti läsnä hyvän ohjauskokemuksen muodostumiseksi. Tapaamisia hänen kanssaan tulisi olla vähintään kerran lukukaudessa. Opettajatuutorit kaipaavat keskustelun mukaan koulutusta opiskelijoiden masennuksen ja jaksamisongelmien tunnistamiseen. Opettajatuutorin toimenkuvan selkeys nähtiin tärkeäksi, jolloin henkilöstömuutokset eivät aiheuta ongelmia itse ohjaustoimintoihin.

TAULUKKO 2. Ohjaukseen osallistuvat toimijat teemakeskustelun perusteella ja maininnat tulosalueittain.

	Tekniikka, ympäristö ja talous	Bioalat ja liiketalous	Taide-akatemia	Tietoliikenne ja sähköinen kauppa	Terveys-ala	Hyvinvointi-palvelut
Opettajatuutori	x	x	x	x	x	x
Opinto-ohjaaja	x	x	x	x	x	x
Vertaistuutori	x	x	x		x	x
Opintotoimisto	x	x			x	x
Koulutuspäällikkö	x			x	x	x
Kaikki opettajat	x		x		x	
Suuntautumis-vaihtoehto/tutkintovastaavat				x	x	
Opiskelija itse			x		x	
Kv-koordinaattorit	x		x			

Yksittäisiä mainintoja saivat oppilaitospastori (BIL), koulutusjohtaja (Terveys), mentori (Terveys), harjoittelun ohjaaja (TYT), opinnäytetyön ohjaaja (TYT) sekä opiskelijajärjestöt (BIL).

Myös opinto-ohjaajien roolista keskusteltiin paljon kaikilla tulosalueilla. Opinto-ohjaajan rooli hakuvaiheessa tuli esille yhdessä keskustelussa, mutta yleensä puhuttiin vain hänen roolistaan ohjauksen erityistilanteissa ja tuutoroinnin koordinoinnissa. Osassa keskusteluja opinto-ohjaajien tarpeellisuus kyseenalaistettiin. Opinto-ohjaajan tehtäväksi nähtiin ohjata opiskelijoita erityistilanteissa (esim. oppimisvaikeudet, yliaikaisuus), koordinoida tuutorointia ja ylipäätään ohjausta tulosalueella, olla mukana koulutuksen alkuinfoissa ja orientoivissa opinnoissa, opintojen markkinoinnissa sekä opiskelijavalinnassa omalta osaltaan. Opinto-ohjaajan ajateltiin toimivan tietynlaisena ohjauksen mentori-
na omalla tulosalueellaan. Koettiin, että opinto-ohjaajien olisi hyvä olla koulutusohjelmien kokouksissa mukana ja osallistua myös tulosalueiden palautepäiviin. Keskusteluissa nousi esille se, että osa opiskelijoista ei hahmota opinto-ohjaajan roolia ja sitä, millaisissa asioissa hänen puoleensa voisi kääntyä.

Vertaistuutorointi nousi keskusteluissa esille lähes kaikilla tulosalueilla. Vertaistuutori toimii lähikontaktina opiskelijoille sekä väylänä muuhun henkilös-

töön. Myös opintotoimiston henkilökunnan rooli ohjauksen ketjussa tunnistettiin. Heidän ohjauksensa todettiin yhteneväisesti liittyvän käytännön tuen ja neuvojen antamiseen.

Koulutuspäällikön roolin ei nähty olevan kovin konkreettinen opiskelijalle, vaikka hänen roolinsa on tärkeä päätöksenteossa ja resurssien jaossa, mikä toisaalta heijastuu vahvasti opiskelijoiden ohjauskokemuksiin. Koulutuspäällikön ohjausroolista keskusteltiin neljällä tulosalueella.

Toisaalta ohjauksen nähtiin kuuluvan kaikille opettajille. Ainekohtaiset opettajat vastaavat osaltaan ammatillisesta kasvusta, asioiden selvittämisestä ja opiskelijoiden ohjaamisesta eteenpäin. Yhdessä keskustelussa muistutettiin myös siitä, että ohjauksellinen ote tulisi olla sisäänrakennettuna koko ammattikorkeakoulun toimintaan ja jokaisen ammattikorkeakoulun henkilökuntaan kuuluvan tulisi tarvittaessa ohjata opiskelijoita. Ohjauksen apuvälineiden (esim. Winha, lukujärjestykset, lomakkeet, Optima, Messi, SoleOPS) tulisi olla kunnossa, jotta hyvä ohjaus voi toteutua.

Yhtenäinen ja tasapuolinen ohjaus ja siihen liittyvät toimintasäännöt koko Turun ammattikorkeakoulussa koettiin tärkeiksi, samoin ohjauksen toimijoiden roolien selkiyttäminen. Tämä oli tiedostettu jo ohjauksen hanketta suunniteltaessa ja sen toteuttamiseksi hankkeen ensimmäisessä työpaketissa laadittiin Turun ammattikorkeakouluun opettajatuutoroinnin resurssisuositus sekä ohjauksen matriisit henkilökunnalle ja opiskelijoille. Teemakeskustelun tulokset tältä osin toimivat työn tukena, josta on raportoitu alaluvussa 3.1.

2.1.3 Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu -opintojakson toteutus

Kolmantena kevään 2010 teemakeskusteluissa pohdittiin *Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu* -opintojakson (nykyään *Ammatillinen kasvu*, 5 op) toteutusta. Opintojakson tarpeellisuudesta oltiin kahta mieltä. Sinänsä opintojakson sisältöä ei kyseenalaistettu, mutta sen toteutustarvetta erillisenä opintojaksona pohdittiin osassa tulosalueita. Keskusteluihin osallistuneet opiskelijaedustajat pitivät opintojakson erillistä toteutusta kuitenkin tärkeänä ja pelkäsivät opintojakson sisältöjen häviävän muun opetuksen joukkoon, ellei opintojaksoa jatkossakin toteuteta erillisenä muusta opetuksesta. Myös opettajatuutoreiden roolista opintojakson toteuttajana ja sisältöjen yhtenäistämisestä Turun am-

mattikorkeakoulussa keskusteltiin. Ammatillisen kasvun opetustuntien ajankohdista tulisi jatkossa tiedottaa paremmin sekä pohtia opintojakson sisältöjä ja selkiyttää niitä. Tähän liittyen keskusteltiin myös opintojaksoon kuuluvien asioiden käsittelyn oikeasta ajankohdasta opiskeluvaiheeseen nähden. Todettiin, että opintojakson osat olisi saatava Winhaan näkyville ja myös totsujen selkeyteen olisi kiinnitettävä huomiota.

Taulukossa 3 on näkyvillä tulosalueittain teemakeskustelussa esiin nousseita asioita ammatillisen kasvun opintojaksosta.

TAULUKKO 3. Teemakeskusteluissa keväällä 2010 esiin nousseita Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu -opintojakson sisältöjä tulosalueittain.

	Tekniikka, ympäristö ja talous	Bioalat ja liiketalous	Taide-akatemia	Tietoliikenne ja sähköinen kauppa	Terveysala	Hyvinvointipalvelut
Opiskelutaidot/ -valmiudet, HOPS-ohjaus	x		x	x	x	x
Ammatti-identiteetin tukeminen, uravaihtoehtojen selvittäminen	x	x			x	x
Orientointi, ”talon tavat”, alkuinfot	x		x	x		x
Harjoitteluasiat	x	x				x
Totsujen täydennys ja selventäminen	x	x				x
Kv-infot	x	x				
Ryhmähengen nostatus, ryhmäytyminen				x		x
Palautekeskustelut						x
Portfolio	x		x		x	
Vertaistuuorit mukana		x	x		x	
Sisällön yhtenäistäminen		x				x
Oppimispäiväkirja		x			x	

Yksittäisiä mainintoja vastauksissa saivat opintojakson integraatio muuhun opetukseen (Terveys), arvioinnin ottaminen osaksi toteutusta (TSK), ekskursioiden tekeminen (TYT), opinnäytetyöhön liittyvien aiheiden käsittely (BIL), yhteistyö T&K-projektien kanssa (BIL), vastuukysymysten selvittäminen toteutukseen liittyen (HYPA) sekä yhteistyö ammattijärjestöjen kanssa (Taide).

Opiskelutekniikan ja ajankäytön hallinta osana opintojakson sisältöjä koettiin oleelliseksi, samoin HOPS-ohjaus osana opintojakson toteutusta nousi esille lähes kaikilla tulosalueilla. Tärkeäksi koettiin myös opiskelijan ammatti-identiteetin tukeminen ja uravaihtoehtojen selvittäminen sekä näiden asioiden käsittelyn nousujohteisuus opiskelun aikana. Tässä yhteydessä mainittiin myös opiskelijan ammatti-identiteetin vahvistaminen siten, että hän osaa kuvata omaa osaamistaan. Orientointi opiskeluun, talon tapoihin tutustuminen sekä infot opiskelun alussa mainittiin opintojakson osaksi neljällä tulosalueella. Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu -opintojakson uudistaminen oli yhtenä työpakettina vuoden 2010 ohjauksen hankkeessa ja tästä työstä on raportoitu tarkemmin alaluvussa 3.2.

2.2 SYKSY 2010

Syksyn 2010 teemakeskustelujen tavoitteena oli ottaa kantaa ohjauksen hankkeen työryhmissä keväällä 2010 valmisteltuun ohjauksen vastuumatriisiin ja tuutoroinnin resurssisuositukseen, selvittää tulosalueiden opettajatuutoroinnin käytänteitä sekä selvittää tulosalueen kv-tuutorointiin liittyviä käytänteitä. Keskustelut toteutettiin kullakin tulosalueella 2-3 pienryhmässä siten, että kaikkien ryhmien keskustelut nauhoitettiin. Lopuksi käytiin yhteenvetokeskustelu kaikkien ryhmien kesken. Myöhemmin pöytäkeskustelut sekä yhteenvetokeskustelut litteroitiin Tutkimustie Oy:ssä ja litterointien pohjalta purettiin keskustelujen keskeisimmät sisällöt. Artikkelissa olevat lainaukset ovat suoria otteita litteraatiosta. Seuraavassa raportoidaan lyhyesti keskustelut ohjauksen vastuumatriisiin ja tuutoroinnin resurssisuosituksen osalta. Anttonella Storti raportoi kv-tuutorointiin liittyvän keskustelun omassa artikkelissaan alaluvussa 3.6. Syksyn teemakeskusteluihin osallistui yhteensä 107 henkilöä.

2.2.1 Ohjauksen vastuumatriisi

Teemakeskusteluihin mennessä oli laadittu erikseen ohjauksen toimijoiden vastuumatriisit opiskelijoille ja henkilökunnalle. Matriisien valmistelutyöstä ja työn taustoista kerrotaan luvun 3.1 artikkelissa, jossa raportoidaan ohjauksen työnjakoryhmän työstä. Valmiit vastuumatriisit löytyvät kyseisen artikkelin liitteistä. Teemakeskustelujen aikaan matriisien valmistelutyö oli vielä kesken, mutta tässä yhteydessä raportoidaan tulosalueiden edustajien mielipiteitä ja ajatuksia matriiseista ylipäätään sekä niiden käytöstä jatkossa. Tuloksia ei raportoida tulosalueittain, koska keskustelut liikkuivat samoissa teemoissa kaikilla tulosalueilla. Tiivistetysti voidaan sanoa, että ohjauksen vastuumatriisit nähtiin pääosin hyvänä avauksena Turun ammattikorkeakoulun eri ohjausroolien selventämiseksi. Keskustelussa ilmeni kuitenkin paljon kysymyksiä ja matriisin tarpeellisuutta pohdittiin.

Eniten keskustelua herättivät erilaiset vastuukysymykset ohjauksen ketjussa. Esimerkiksi koulutusjohtajan pieni näkyvyys matriisissa herätti keskustelua. Todettiin, että koulutusjohtajalla on lopullinen vastuu monissa asioissa, mutta opiskelijan suhteen hänen näkyvyytensä on silti pieni. Tähän liittyen pohdittiin sitä, että vastuu monissa opiskelijoita koskevissa asioissa on opettajatuutorilla, vaikka prosessin mukainen vastuu kuuluisikin koulutuspäällikölle tai koulutusjohtajalle. Vastuukysymysten kohdalla ei siis voida organisatorisesti seurata esimerkiksi prosessikaavioita, koska ne johtavat rehtoriin. Tässä kohtaa keskustelua mietittiin eroa opiskelijoiden ja henkilökunnan matriisien välillä, joista jälkimmäisen ajateltiin olevan enemmän hallinnollis-juridinen ja opiskelijoiden kartan vahvasti käytännöllinen. Opiskelijan kohdalla näkökulman on oltava vahvasti asiakaslähtöinen, jolloin opiskelija hahmottaa nopeasti, kenen puoleen hän voi ohjaukseen liittyvissä asioissa kääntyä.

Opettajatuutorin rooli matriisissa herätti vastuukysymysten ohella paljon keskustelua. Todettiin, että matriisi voi toimia opettajatuutorille hyvänä työkaluna ohjaustyössä ja selkeästi esitetystä matriisista voi nähdä, mitä ohjausrooleja talon sisällä on ja ketkä asioita hoitavat:

*Mä kyllä näkisin opettajatuutorina että tämmönen vois olla ihan hyväkin. (--)
aika usein ne ensimmäiseks lähestyy just opettajatuutoria. Kaikkien mahdollisten, ja mahdottomien asioiden kanssa. Ja sitten niinkö joku, ite pähkäilee ku kaikki ei kyllä oo päässä eikä pysy päässä että kenelle. Niin sit vois tästä kattoo, niin se ois ihan hyvä.*

Matriisi koettiin hyväksi opettajatuutorin työkaluksi erityisesti opintojen alun orientointivaiheessa sekä jatkossa *Ammatillisen kasvun* tunneilla. Opettajatuutorin runsaasta työmäärästä, vastuusta ja siten myös monista rasteista matriisissa keskusteltiin paljon. Keskustelu siirtyi lähes kaikilla tulosalueilla tässä kohtaa opettajatuutorin roolin määrittelyyn sekä puutteelliseen resurssiin ohjaustehtävien hoitamiseksi:

Semmonen resurssointikysymys, et mä ymmärrän että opinto-ohjaajat jotka on joko kokonaan tai lähes päätoimisesti opinto-ohjaajia, et niil on näin monta rastia, mutta siihen opettajatuutorin resurssiin mitä sille annetaan, niin se rastiäärä on kohtuuton.

Opettajatuutoroinnin resurssikysymyksiä avataan tarkemmin seuraavassa luvussa.

Keskustelussa nostettiin esille se, että toisaalta on yhdentekevää kenen toimijan kohdalla mikäkin vastuualue tai ohjauksen tehtävä on, koska opiskelijat kääntyvät kuitenkin aina ensimmäisenä lähikontaktin, yleensä siis opettajatuutorin puoleen:

Nythän mä saisin tästä tämmösen listan et mitä mä sit teen, mihin mä käytän ne mun opettaja, ne tuutortunnit, vaikka eihän se niin mene, että mä käyttäisin ne vaan näihin. Mut olis joku ohjenuora itelle jotenkin rajata sitä työtä. Ja enhän mä niin voi tehdä, että jos joku tulee jonkun kriisin kanssa niin en minä sitä voi jonnekin että menepäs, varaa aika kahden viikon päähän jonnekin toiselle, vaan kyllähän se siinä tilanteessa sitten tulee.

Keskusteluissa korostui monin paikoin myös se, että keskusteluun osallistuneet ohjauksen toimijat toivoivat oman roolinsa ja työtehtäviensä näkymistä matriisissa, vaikka kyseinen rooli ei opiskelijan kannalta olisikaan oleellinen:

Mitä tuossa äsken tuossa esille (--) kyl mää harjotteluuki joudun ohjaamaan ja mää joudun ohjaamaan sitä ja tätä ja tuota. Eli jokainen meistä haluaa nähdä oman roolinsa täällä, ruudussa. Ja kyl mää teen totaki ja kyl mää teen totaki mut se ei oo opiskelijan kannalta välttämättä vaika mä teenki sitä. Niin se ei välttämättä oo oleellinen asia sillon ku mä lähden opiskelijana hakemaan sitä apua.

Suurin matriisiin kohdistuva epäily ja kritiikki koski asioiden erilaisia hoitamistapoja tulosalueilla. Tämän vuoksi epäiltiin, että ohjauksen ketjua selventävää ja kaikilla tulosalueilla pätevää matriisia asioista on vaikeaa, ellei mahdotonta saada aikaiseksi. Tästä huolimatta matriisia voidaan käyttää muistilistana ja tulosalueilla on mahdollisuus tehdä matriisista omiin käytäntöihin sopivia versioita.

Kritiikkiä matriisi sai myös siltä osin, että siitä nähtiin puuttuvat kokonaan opiskelijan oma aktiivinen rooli. Todettiin, että ensisijainen vastuu on opiskelijalla itsellään ja hän on oman ohjauksensa suhteen aktiivinen toimija. Myöskään tiimijattelu ei näy matriisissa millään tavalla ja ohjauksen eri toimijat ovat sen mukaan täysin erillisiä toisistaan, vaikka käytännössä asioita hoidetaan yhteistyössä eri toimijoiden kesken.

Keskusteluissa mukana olleet opiskelijaedustajat kokivat matriisin hahmottamisen ja käytön nykymuotoisena vaikeaksi ja sen avaamisen vaativan yhteistä käsittelyä. Matriisin toteutustapaa esimerkiksi ammattikorkeakoulun intranetissä (Messi) mietittiin. Toisaalta matriisin nähtiin avaavan opiskelijalle ohjauksellisuutta ja ohjauksen ketjua sekä toimivan erityisesti hyvänä työkaluna vertaistuutoroinnissa, sillä taulukosta näkee helposti, mitä kaikkia rooleja on ja ketkä asioita hoitavat.

2.2.1 Tuutoroinnin resurssisuositus

Tulosalueen edustajia pyydettiin pohtimaan myös tuutoroinnin resurssisuositusta (liite alaluvussa 3.1). Keskustelussa otettiin kantaa sekä suosituksessa ehdotettuun ryhmäkokoon että opettajatuutoroinnin tuntimäärään. Tarkoituksena on tässä kohdin avata suosituksen ympärillä teemakeskusteluissa käytyä keskustelua ja sitä kautta heränneitä kysymyksiä.

Erot tulosalueiden ja myös koulutusohjelmien välillä tulivat keskustelun kautta selvästi näkyviin. Toisilla tulosalueilla suosituksen mukainen resurssi on jo käytössä ja toisaalla oltiin sitä mieltä, että resurssi on mahdoton toteuttaa, varsinkin jos opettajatuutorilla on paljon tuutoroitavia ryhmiä. Todettiin, että suurikaan resurssi ei auta, jos tuutoriohjaajalla on liikaa opiskelijoita ohjattavanaan. Toisaalta jotkut pohtivat, mihin suosituksen mukaisen tuntimäärän saa ”hukattua” (”Mihin tommosen määrän saa hukattua suoraan sanoen” tai

”niin mä en tommost neljää kyl suoraan sanoen sais mihinkään kulumaan”). Todettiin, että osaan opiskelijoista ehdotettu resurssi kuluu helposti, toisiin taas ei. Vaihtelua on myös vuosittain siinä, paljonko henkilökohtaista ohjausta tarvitaan. Kritiikin mukaan resurssisuositukset koettiin myös liian suuriksi ja myös mahdottomiksi toteuttaa, jos tuutoroitavien opiskelijoiden määrä on suositusta suurempi.

Paljon keskustelua käytiin myös siitä, mistä raha suurempaan resurssiin tulee, mistä resurssit otetaan ja siitä, miten isot erot tulosalueiden ja myös koulutusohjelmien välillä ovat nykyisten tuutoriresurssien suhteen.

Joo, olis kyl ihanaa ku vois näin paljon antaa resurssia. Mistähän me voitais ottaa pois sitä ja siirtää tuutorin kohdalle?

Tässä yhteydessä pohdittiin myös sitä, voiko yhteinen suositus toimia kaikilla tulosalueellakäytäntöjen ollessa niin erilaisia. Tällä hetkellä pienissä koulutusohjelmissa tuutorointiresurssit ovat paljon suurempia kuin suurissa koulutusohjelmissa ja niissä suosituksen mukaiseen resursointiin on realistisempi mahdollisuus.

Suosituksen mukaisen tuutoriryhmän koko eli 20 opiskelijaa, kuulosti keskustelijoista pääasiassa hyvältä kaikilla tulosalueilla. 20 hengen ryhmäkoko koettiin ihanteelliseksi, sillä silloin tuutori oppii tuntemaan ryhmänsä opiskelijat. Suosituksen eduksi nähtiin myös se, että se tuo päivänvaloon liian suuret tuutoriryhmät ja tätä kautta tasa-arvoistaa opiskelijoiden asemaa Turun ammattikorkeakoulun sisällä. Toisaalta pohdittiin, miten ryhmille löytyy tarpeeksi tuutoriopettajia. Kaikki eivät halua tai sovellu tehtävään ja toisaalta joissain koulutusohjelmissa on paljon ulkopuolisia opettajia jotka eivät voi toimia tuutoriopettajan tehtävässä. Opettajatuutoroinnin laajentaminen nähtiin tässä yhteydessä siis tärkeäksi.

Suosituksen nähtiin ryhdittävän opettajatuutorien tekemää ohjausta Turun ammattikorkeakoulussa ja selkiyttävän opettajatuutoroinnin kokonaisuutta, mutta realismi on keskustelujen mukaan pidettävä mielessä, jotta suositusta voidaan noudattaa. Esille nostettiin myös se, että pelkällä ohjausresurssin lisäämisellä ei voida vaikuttaa valmistumisaikoihin, vaan kyse on laajemmasta asennemuutoksesta ja jokaisen riviopettajan ohjausvastuusta. Asian eteenpäin viemisen tärkeys nousi esille useissa keskusteluissa. Keskusteltiin myös siitä,

että opiskelijan ohjaukseen ja siten henkilökohtaiseen kehittymiseen vaikuttaa myös muukin kuin tuutoriopettajan antama ohjaus. Tällaista erillistä, suosituksen ulkopuolelle jäävää ohjausta, on esimerkiksi harjoittelun ja opinnäytetyön ohjaus ja tämä tulisi avata myös opiskelijalle. Yhä lisääntyvien valintamahdollisuuksien työllistävä vaikutus tunnistettiin, samoin AHOT:n (aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen) opettajatuutoroinnin tarvetta lisäävä vaikutus.

Resurssisuositukseen perustuva kokonaisajattelu tapa sai osakseen myös kritiikkiä. Nähtiin, että suositus saattaa ohjata toimintaa väärällä tavalla, eikä välttämättä istu kaikkien koulutusohjelmien opetussuunnitelmiin:

Lähinnä täs on se ongelma et jos me lähdetään, tän tyyppiseen resursointiin niin tää ohjaa meitä väärään suuntaan (--). Puhuttiin keväällä paljon siitä, että visio pitäis olla se että, me nimenomaan pyritään nivoon se ohjaus siihen opiskelijoiden arkipäivään. Eikä niin että meil on irrallinen, tuutorointi tai opintojakso. Ja nyt jos tän tästä resursointia ajatellaan, tätähän on TSK:lla ollu jo pitkään tietty resursoitu tuutorointi. Ja tää ohjaa sit entisestään siihen että tästä tulee erillinen toiminta jos me lähetään resurssimaan se näin ja tietyn opintojakson aikana. Jos aattelee vaikka Salossa nyt tätä uutta pilottia mitä me tehdään et nivotaan nimenomaan siihen ykkösvuoden arkipäivän, pienryhmätoimintaan, opsiin sitä tuutorointia. Niin silloinhan me ei voida ajatella tämmösiä resurssija vaan meidän pitää nimenomaan ajatella se niin että miten se nivoutuu siihen, opintopuitteeseen ja hakee sinne ihan uudentyyppinen ratkasu. Ja jos me lähdetään tämmöstä liikaa tuijottaan niin me ei edes harkita semmosia, lomittamis limittämis vaihtoehtoja mitkä olis kuitenkin se järkevä visio siinä jossain. Et nää varmaan toimii semmosissa koulutusohjelmissä missä tää tuutorointi on ihan lapsenkengissä.

Ja se että, jos ajatellaan tätä mallia niin tää ohjaa siihen, että ohjaa niinku ajattelemaan tän erillensä muusta toiminnasta. Jos me ajatellaan resurssi näin tiiviisti. Jos tää lomiuuu siihen normaaliin toimintaan niin silloinhan se pitää ajatella enemmänki tapauskohtaisesti että mikä se kokonaisuus on minkä puitteissa se, opiskelun ohjaus tapahtuu.

2.3 YHTEENVETOA TEEMAKESKUSTELUISTA

Teemakeskustelut onnistuivat hyvin kaikilla tulosalueilla ja keskustelu oli vilkasta. Osallistujamäärät tulosalueittain vaihtelivat kuitenkin paljon ja myös keskusteluun osallistuneiden ohjausroolit vaihtelivat. Teemakeskusteluihin osallistuneita ohjauksen toimijoita olivat koulutusjohtajat, koulutuspäälliköt, opinto-ohjaajat, opettajatuutorit, opintotoimiston henkilökunta, opettajat ja kv-koordinaattorit. Huolimatta osallistujien eroista tulosalueilla, käydyt keskustelut liikkuivat pitkälti samoissa teemoissa, eikä selkeitä eroja ollut näkyvillä. Keskustelua käytiin paljon myös varsinaisten teemakeskustelujen aiheiden ohi, muista tulosalueilla ajankohtaisista ja ajatuksia herättävistä aiheista. Opiskelijoita ei keskusteluissa ollut läsnä kuin puolella tulosalueista, vaikka jokaiselta tulosalueelta heiltä oli toivottu edustusta. Opiskelijoiden äänen saaminen kuuluviin koskien yhteisiä ohjausteemoja olisi tärkeää, jotta ohjausta ei Turun ammattikorkeakoulussa toteutettaisi pelkästään henkilökunnan käsitysten mukaisesti.

Tässä luvussa keskusteluja on avattu pääasiassa yleisellä tasolla, koska keskustelut kaikilla tulosalueilla liikkuivat pitkälti samoissa teemoissa. Tulosaluekohtaisia eroja voi tarkastella kevään 2010 teemakeskustelujen osalta mukana olevista taulukoista. Pitkälle meneviä johtopäätöksiä ei näistä kuitenkaan kannata tehdä, koska kuten mainittua, teemakeskusteluihin osallistuneiden ohjausroolit vaihtelivat tulosalueittain ja keskustelu alkuohjauksen jälkeen oli vapaata. Se, että jotain tiettyä asiaa ei jollain tulosalueella mainittu, ei välttämättä tarkoita sitä, että asia ei kyseisellä tulosalueella olisi tärkeä tai että sitä ei tunnistettaisi. Tulokset antavat kuitenkin suuntaa siitä, missä teemoissa keskustelut kussakin aihepiirissä liikkuivat ja mihin ne painoutuivat yleisellä tasolla.

Kevään 2010 teemakeskustelujen tulosten käsittelyn luotettavuutta heikentää nauhoitusten ja sitä kautta litteraatioiden puuttuminen ja sihteerin vaihtuminen teemakeskustelujen välillä. Syksyn 2010 teemakeskustelujen luotettavuus voidaan arvioida hyväksi, koska keskustelut nauhoitettiin ja tulosten purku on tehty litterointien perusteella. Mahdollisissa teemakeskusteluissa tulee kiinnittää jatkossa huomiota keskustelujen tallentamiseen ja tätä kautta tulosten käsittelyn luotettavuuteen.

Turun ammattikorkeakoulun ohjauksen hankkeen piirissä on tehty teemakeskusteluja vuodesta 2009 lähtien. Teemakeskustelujen on havaittu olevan hyvä tapa kerätä tietoa tulosalueilla vallitsevista käytännöistä ja henkilökunnan ajatuksista eri teemoihin liittyen. Teemakeskusteluissa on havaittu, että ajan-kohtaisten asioiden esille nostaminen ja yhteinen keskustelu ovat ensiarvoisen tärkeitä ohjaukseen liittyvää kehittämistyötä tehtäessä. Laadukas ohjaus on kaikkien opettajien asiaan paneutumista vaativa ammattitaidon osa-alue ja ohjaushenkilöstön yhteistyötä on edelleen kehitettävä niin määrällisesti kuin laadullisestikin, jotta ohjauksessa annettava tieto on oikeaa ja samansuuntaista.

LÄHTEET

Hämeen ammattikorkeakoulu. 2009. Learning Cafe. Viitattu 28.3.2011. <https://wiki.hamk.fi/display/EOPE/Learning+Cafe>.

3 OHJAUKSEN PAINOPISTEALUEET 2010

3.1 OPINTO-OHJAUKSEN TOIMIJAT

Päivi Viinikkala

Vuoden 2009 ja 2010 aikana on tehty haastatteluja ja kyselyjä sekä käyty keskusteluja eri foorumeissa opiskelijoiden, opettajatuutoreiden, opinto-ohjaajien, koulutuspäällikköiden ja ammattikorkeakoulun muiden toimijoiden kesken opinto-ohjaukseen liittyvistä asioista. Hyvä ohjaus on opiskelijan näkökulmasta henkilökohtaista ja asiantuntevaa, pureutuen opiskelijan opintoihin ja kannustaen häntä eteenpäin. Opettajalta odotetaan asiantuntemusta, mutta hyvä ohjaaja myös välittää opiskelijoistaan ja on selvillä opiskelijoidensa opintopolusta. Henkilökohtaisia keskusteluja ohjaajan kanssa kaivataan ja niitä arvostetaan.

Turun ammattikorkeakoulussa on valittu tuutoriperusteinen opiskelijoiden lähiohjauksen malli, jossa avainasemassa ovat opettajatuutorit. Opettajatuutoreille tehdyssä haastattelussa tuli esille mm. se, että työn resursointi on eri koulutusaloilla ja koulutusohjelmissa hyvin erilaista ja toisaalta ohjattavien ryhmien koot vaihtelevat suuresti. Osittain näistä seikoistakin johtuen työn sisältö ja opiskelijan saama ohjaus vaihtelivat koulutusohjelmittain.

Pohjana ryhmän työskentelylle toimi *Opiskelijoiden ohjausjärjestelmä Turun ammattikorkeakoulussa* (Opiskelijan yleisopas 1998), jonka sisältö päätettiin päivittää nykytilanteen edellyttämälle tasolle ryhmän näkemysten mukaisesti ja sillä perusteella pohtia nykyisiä resurssisuosituksia ja luoda nykytarpeita vastaavia käytänteitä. Ryhmän tehtävänä oli selvittää ohjauksen toimijat ja heidän vastuunsa ohjauksetjussa. Toimijoiden tehtävät kartoitettiin haastatteleamalla ohjaukseen osallistuvia, selvittämällä eri koulutusohjelmissa jo käytössä olevia ja hyväksi koettuja käytänteitä, kuuntelemalla henkilökunnan ja opis-

kelijoiden antamaa palautetta sekä käymällä läpi prosessikuvauksia. Ryhmän toiminnan tavoitteena oli laatia ohjauksen toimijoiden työnjako ja Turun ammattikorkeakouluun yhteiset, kaikille samanarvoiset opinto-ohjauskäytänteet koulutusalaista tai koulutusohjelmasta riippumatta. Tämän tarkoituksena on varmistaa opiskelijoille helposti saavutettavat, laadukkaat ja tasavertaiset sekä opintojen edistymistä tukevat ohjauspalvelut koko opintojen ajalle.

Selvittelytyön osana lähdettiin työstämään ja suunnittelemaan ohjauksen toimijoiden vastuumatriisia. Laadittiin kaksi eri matriisia, joista toinen on tarkoitettu opiskelijoiden käyttöön selvittämään opiskelijalle sitä, mistä löytyy lähin asiantunteva henkilö kuhunkin heitä sillä hetkellä koskettavaan asiaan. Toinen ohjauskaavio on tarkoitettu henkilökunnan käyttöön. Matriisin avulla on tarkoitus nopeasti hahmottaa tiedon tarvisijalle ne tahot ammattikorkeakoulussa, jotka toimivat kyseisen asian parissa. Lisäksi on tuotu esille kustakin toiminnosta vastaava henkilö ja lisäksi muut asian parissa toimivat. Ohjauksen matriisit ovat tämän alaluvun liitteenä (liite 1 ja 2).

Ohjauksen toimijoiden työnjaon lisäksi ryhmän tehtävänä oli kartoittaa tuutoroinnin resursointia ja ryhmäkokoja, joiden tiedettiin eri tulosalueilla ja koulutusohjelmissa poikkeavan suuresti toisistaan. Lisäksi tuutorointi on toteutettu hyvin eri tavoin. Syksyllä toteutettu kysely kohdistettiin koulutuspäällikköjen avustuksella kaikille niille opettajille, jotka ko. koulutuspäällikön mukaan tekivät tuutorointia. Kyselyyn suhtauduttiin positiivisesti, mutta se koettiin hankalaksi juuri resursoinnin, tehtävänkuvien ja ryhmien erilaisuuden takia. Opettajatuutoroinnin resurssisuositus löytyy tämän alaluvun liitteestä 3 ja sen ympärillä käytyä keskustelua on valotettu toisessa luvussa raportoidun syksyn 2010 teemakeskustelun yhteydessä.

Ryhmä päätti tarkastella ohjaustoimintaa Turun ammattikorkeakoulussa toisaalta opiskelijan opiskelupolun (ohjaus ennen opintoja, opintojen alussa, kuluessa, lopussa ja opintojen jälkeen, ks. 1. luku) eri vaiheissa ja toisaalta miettiä itse ohjaustoimintaa ja sen toimijoita siitä näkökulmasta, miten kukin toteuttaa työtään erilaisesta viitekehyksestä käsin. Tältä pohjalta toimijat jaettiin ohjaus-, neuvonta- ja hyvinvointipalvelujen toteuttajiksi. Ohjauspalvelut ovat pedagogista toimintaa, jolla tuetaan opiskelun suunnittelua ja etenemistä. Sitä toteuttavat erityisesti opettajatuutorit, opinto-ohjaajat ja koulutusohjelmien opettajat. Neuvontapalvelut tukevat myös opintojen etenemistä, mutta neu-

vonta on usein kertaluonteista ja nopeaa vastaamista rajattuun kysymykseen. Sitä toteuttavat esimerkiksi opintosihteerit. Hyvinvointipalvelut ovat henkilökohtaisen hyvinvoinnin ja elämän suunnittelua varten, jotta opinnot voivat edetä mahdollisimman hyvin. Sitä toteuttavat hyvinvoinnin asiantuntijat, kuten terveydenhoitajat, opintopsykologi ja ratkaisukeskeinen psykoterapeutti.

Seuraavassa on raportoitu ohjaukseen osallistuvien toimijoiden työnkuvat ja vastuut ohjauksessa Turun ammattikorkeakoulussa, jaoteltuna ohjaus-, neuvonta- ja hyvinvointipalvelujen toteuttajiin.

3.1.1 Ohjauspalvelut

Koulutuspäällikkö

Laadukkaiden ja tasavertaisten sekä opintojen edistymistä tukevien ohjauspalvelujen yhtenä kulmakivenä ja mahdollistajana toimii jokaisen koulutusohjelman koulutuspäällikkö. Koulutuspäällikkö, joka monesti on myös tulosalueen opettaja, vastaa koulutusohjelmansa operatiivisesta johtamisesta ja koulutusohjelman toiminnallisesta kehittämisestä. Hän mm. organisoii koulutusohjelman toimintaa, vastaa koulutusohjelman taloudesta, työnjaosta ja opettajien työn resurssoinnista sekä työnsuunnittelusta. Hän vastaa myös koulutusohjelmansa tavoitteiden saavuttamisesta ja toimii opettajien esimiehenä. Koulutuspäällikkö vastaa lisäksi koulutusohjelmansa AHOT-prosessista (aikaisemman osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen), hyväksyy opiskelijoiden henkilökohtaiset opiskelusuunnitelmat ja opiskelijat suuntautumisvaihtoehtoihin sekä vastaa ilmoitusten, esitteiden, hakuoppaiden, nettisivujen yms. viestintään, tiedottamiseen ja markkinointiin liittyvän materiaalin koulutussisällöistä ja kustannuksista oman koulutusohjelmansa osalta.

Ohjauspalvelujen päätoteuttajina Turun ammattikorkeakoulussa toimivat koulutetut opinto-ohjaajat ja opettajatuutorit, joilla on apunaan mm. koulutusohjelman opiskelijoista valitut ja koulutetut vertaistuutorit, koulutusohjelmassa toimivat opettajat ja opinnäytetyönohjaajat sekä koulutusohjelman työharjoitteluvastaava.

Opinto-ohjaaja

Opinto-ohjaaja on koulutuksen ja ohjauksen asiantuntija, joka osallistuu ohjauksen arviointi- ja kehitystyöhön ammattikorkeakoulun muun henkilökunnan kanssa. Hän koordinoi opinto-ohjausta suunnittelemalla ja toteuttamalla opettaja- ja opiskelijatuutorointia ja AMKA-opintojakson (*Ammatillinen kasvu*, 5 op) toteutusta. Hän toimii ohjauksen asiantuntijajäsenenä eri työryhmissä, tukee henkilöstöä ohjauskysymyksissä, tekee yhteistyötä koulutusohjelmiansa koulutusjohtajan ja koulutuspäälliköiden kanssa, ottaa kantaa opetussuunnitelmiin ja opetusjärjestelyihin, seuraa palautteita ja tilastoja sekä osallistuu koulutusohjelmien kokouksiin ja oman tulosalueensa kehittämispäiviin. Lisäksi opinto-ohjaaja osallistuu opintojen ohjaukseen tilanteissa, joissa tarvitaan ohjauksen laajempaa asiantuntemusta (esimerkiksi tilanteissa, joissa opiskelijalla on pahoja etenemisongelmia, kokonaistavoitteet eivät ole selkeät, vaarana on opintojen keskeyttäminen tai opiskelijalla on oppimisvaikeuksia) sekä ohjaa tarvittaessa opiskelijoita erityispalvelujen piiriin. Opinto-ohjaaja osallistuu myös AHOT- prosessiin ja HOPS- ohjaukseen erityistilanteissa, seuraa osaltaan opiskelijoiden edistymistä ja ohjaa erityisesti norminmukaisen opiskeluajan ylittäneitä opiskelijoita. Opiskelija voi kääntyä opinto-ohjaajan puoleen myös oikeusturva- ja opintotukiasioissa sekä jatko-opiskeluun liittyvissä kysymyksissä. Opinto-ohjaaja tekee yhteistyötä koulun sisäisten ja ulkoisten sidosryhmien kanssa, osallistuu hakijarekrytointiin, toimii asiantuntijana opiskelijavalintaprosessissa ja osallistuu suuntautumisvaihtoehtovalintoihin.

Opettajatuutori

Opettajatuutorit ohjaavat opiskelijaa koko opiskelun ajan. He ohjaavat opiskelijan oppimista ja opiskeluprosessia ottaen huomioon kunkin opiskelijan yksilölliset tarpeet, lähtökohdat ja tavoitteet. Opettajatuutori osallistuu tuutoritiimien toimintaan ja AMKA-opintojakson kehittämiseen ja toteuttamiseen, tukee opiskelijan ammatillista kasvua asetettujen tavoitteiden ja toteutussuunnitelmien mukaisesti sekä seuraa opiskelijoiden opintojen edistymistä. Hän pyrkii edesauttamaan hyvän ryhmähengen syntymistä opiskelijaryhmässään, neuvoo ja ohjaa opiskelijaa HOPSin laadinnassa ja on apuna erilaisissa valintatilanteissa (esim. opintojaksot, suuntautumisvaihtoehdot, kv-jaksot ja uraan liittyvät suunnitelmat). Opettajatuutori arvioi HOPSin toteutumista yhdessä opiskelijan kanssa yhteisissä kehityskeskustelutilanteissa vähintään kerran lukukaudessa. Kehityskeskustelu on lukukausittain käytävä kokoava ohjaus -ja

arviointikeskustelu, jossa opettajatuutori ohjaa opiskelijaa arvioimaan oppimistaan, osaamistaan ja kehittymistarpeitaan sekä päivittämään ammatilliset oppimistavoitteensa ja suuntaamaan ura-ajatuksiaan. Kehityskeskustelun yhteydessä on selvitettävä tarpeet AHOT-prosessin vireillepanoon.

Opettajatuutorin laadukas, asiantunteva, opiskelijan henkilökohtaiseksi ja hänen tilanteensa huomioivaksi kokemaa tuutorointi ja ohjaus vaativat aikaa ja paneutumista sekä jatkuvaa toiminnan hyvää suunnittelua ja kouluttautumista. Tuutorointiin käytetty raha maksaa itseään takaisin mm. opintoaikojen nopeutumisenä, keskeytymisen vähenemisenä ja opiskelijapalautteen paranemisenä.

Vertaistuutori

Vertaistuutoreina ovat ylempään vuosikurssin opiskelijat, jotka toimivat uusien opiskelijoiden tukena opintopolun alkutaipaleella. Vertaistuutorit koulutetaan tehtävänsä ja lisäksi osa heistä erikoistuu kansainvälisyystuutoreiksi, jotka toimivat ulkomailta saapuvien opiskelijoiden tukena.

Vertaistuutorit osallistuvat opiskelijan ja opiskelijaryhmien ohjaamiseen käytännön oppimistilanteissa ja työelämän kehittämishankkeissa sekä tukevat uusien opiskelijoiden ryhmäytymistä ja integroitumista opiskelijayhteisöön. He tarjoavat henkilökohtaista apua ja ohjausta opiskelijoille, edistävät motivoitumista ja sitoutumista opinteluun sekä ylläpitävät myönteistä opiskelijakulttuuria. Vertaistuutorit toimivat ryhmänsä ohjaajana yhteistyössä opettajatuutorien kanssa tehden yhteistyötä myös opinto-ohjaajan kanssa. He myös osallistuvat Turun ammattikorkeakoulun markkinointiin ja koulutusten esittelyyn erilaisissa tilaisuuksissa.

Opettaja, opinnäytetyöohjaaja, työharjoitteluohjaaja

Opettaja, opinnäytetyöohjaaja ja työharjoitteluohjaaja toimivat opinto-ohjaajan ja opettajatuutorien tukena opiskelijoiden ohjauksessa. He ohjaavat opiskelijan oppimista, ammatillista kasvua ja urakehitystä omalla substanssialueellaan, vastaavat omalta osaltaan opintojen ja työelämäyhteyksien kehittämistä, antavat lausunnot AHOT-hakemuksista omien opintojaksojensa osalta, tukevat opiskelijaa ammatillisen verkoston rakentamisessa sekä tunnistavat ohjaustarpeen ja tiedottavat niistä opettajatuutorille tai opinto-ohjaajalle.

Opetushenkilöstön työssä ohjaus on osa pedagogista toimintaa. Tavoitteena on suunnata opetuksen painopistettä sisältökeskeisestä opettamisesta oppimiskeskeiseen ohjaukseen ja opiskelijan oppimisen taitojen kehittämiseen. Ohjauksen lähtökohtana on osaamisperustainen opetussuunnitelma, siinä kuvatut osaamistavoitteet ja tutkinnon suorittamisen kautta saavutettavat kompetenssit. Toteutussuunnitelmissa kuvataan se ohjauksellinen ja opetuksellinen toiminta, jolla edistetään opiskelijan oppimista. Ohjaus opintojaksoilla toteutuu integroituen opetustyöhön.

Neuvontapalvelut

Neuvontapalvelut kohdistuvat sellaisiin asioihin, joihin on olemassa selkeät ohjeet, normit tai vastaukset. Neuvontapalveluissa on keskeistä tuntee tiedotuskanavat sekä muut ohjauksen toimijat niin, että opiskelija löytää oikean ohjaustahon erityiskysymyksissä. Neuvonta- ja tukipalvelut mahdollistavat opiskelijan nopean tarttumisen opintojen käytännön asioihin ja tottumisen ammattikorkeakouluympäristön vaatimiin menettelytapoihin. Neuvonnan piiriin kuuluvat mm. hakuun, valintaan, opiskelijatoimintaan ja opiskelupaikkakunnalle asettumiseen liittyvät kysymykset, opintoseurannan tietohallintoon, opintotukeen ja opintososiaalisiin etuuksiin liittyvät käytännön menettelyt, kansainväliseen vaihtoon, urasuunnitteluun ja työnhakuun liittyvät kysymykset sekä ohjeet järjestelmien ja tietopalvelujen itsenäiseen käyttöön. Neuvontapalveluja Turun ammattikorkeakoulussa toteuttavat mm. kv-koordinaattorit, opintotoimistot, ura- ja rekrytointipalvelut sekä hakutoimisto.

Kv-koordinaattori

Kv-koordinaattori ohjaa kv-opiskelijoita. Hän vastaa vaihto-opiskelijoiden ohjauspalveluista, seuraa kansainvälistymisiosion toteutumista koulutusohjelmiansa opseissa sekä koordinoi kv-tuutorointia.

Opintotoimisto

Opintosihteerien tehtäviin ohjauksen osalta kuuluvat asiakkaiden palvelu ja neuvonta, Winha- opiskelijahallintojärjestelmän ylläpito ja tutkintotodistusten viimeistely. He antavat myös opintosuoritusotteet, opiskelutodistukset, käyttäjätunnukset ja salasanat opiskelijoille, viimeistelevät tutkintotodistukset,

hoitavat opiskelijavalintaan ja valintakokeisiin liittyvät toimistotehtävät sekä ilmoittautumisiin, uusintakuulusteluihin, tilastointiin ja arkistointiin liittyvät tehtävät ja järjestelyt.

Ura- ja rekrytointipalvelut

Ura- ja rekrytointipalvelujen tehtävänä on tukea ammattikorkeakoulun henkilökuntaa ja opiskelijoita kaikissa työelämään liittyvissä asioissa. Ura- ja rekrytointisuunnittelija antaa henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa silloin, kun opiskelija haluaa keskustella työhön ja uraan liittyvistä asioista, haluaa kartoittaa omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan, etsii opinnäytetyö-, harjoittelu- tai työpaikkaa, kirjoittaa työpaikkahakemusta tai ansioluetteloita tai haluaa keskustella jostain urasuunnitteluun liittyvästä asiasta. Ura- ja rekrytointisuunnittelija suunnittelee myös ura- ja rekrytointipalvelujen sisältöä, laatii ammattikorkeakoulun teettämät seurantatutkimukset ja osallistuu opiskelijoiden työ- ja harjoittelupaikkojen välitykseen sekä ammatillisen kasvun ohjaukseen.

Hakutoimisto

Hakutoimiston tehtäviin kuuluvat hakijoiden neuvonta, valintaperusteiden kokoaminen ja ilmoittaminen opetushallitukselle, hakutietojen tallennus AMKOTAAan (opetusministeriön ja ammattikorkeakoulujen yhteinen päätös- ja tilastotietokanta), AMKOPAS-järjestelmään ja ammattikorkeakoulujen yhteishakurekistereihin (AMKYH, AKYH, VKYH) sekä koulutusohjelmakuvauksen tallentaminen opetushallituksen painettuja oppaita ja koulutusnetti-sivustoa varten. Hakutoimistossa tallennetaan tarvittaessa myös paperiset hakemukset eri rekistereihin (AMKYH, VKYH, AKYH, AMKOREK) sekä tarkistetaan yhteishakurekisterit ja hakijoiden hakukelpoisuus hakuvaiheessa. Hakutoimiston tehtäviin kuuluvat myös opiskelupaikan vastaanottotietojen tallennus ja uusien opiskelijoiden todistuskopioiden tarkistaminen sekä siirtohakijoiden neuvominen ja hakemusten käsittely.

Hyvinvointipalvelut

Hyvinvointiohjaukseen sisältyvät terveydenhuolto sekä sosiaalinen ja henkinen huolto, joiden tavoitteena on varmistaa opiskelijoiden voimavarat ja hy-

vinvointi opiskelussa. Ohjaus kohdistuu sellaisiin opiskelun taustalla vaikuttaviin henkilökohtaisiin asioihin, jotka eivät kuulu opetus- tai neuvontahenkilöstön työnkuvan piiriin, mutta jotka heijastuvat opiskeluprosessiin.

Turun ammattikorkeakoulussa toimii opintopsykologi ja ratkaisukeskeinen psykoterapeutti, jotka auttavat opiskelijoita opiskeluun liittyvissä psykologin apua vaativissa asioissa. Heiltä saa apua mm. opiskelun arkeen, sosiaaliseen kanssakäymiseen tai oppimiseen liittyviin vaikeuksiin ja keskustelutukea opiskelua vaikeuttavissa elämäntilanteissa (erityistuki, 1-5 kertaa/opiskelija). Tällaisia voivat olla esimerkiksi äkilliset kriisitilanteet elämässä, kiusaamistapaukset tai tunnistamattoman ongelmat, jotka haittaavat opintojen etenemistä.

LÄHTEET

Opiskelijan yleisopas. 1998. Turun ammattikorkeakoulu.

LIITE I

OHJAUKSEN TOIMIJAT TURUN AMMATTIKORKEAKOULUSSA - opiskelijan ohjaukarta

Vastuualue	OHJAUSPALVELUT						NEUVONTA-PALVELUT				HYVIN-VOINTI				
	Opinto-ohjaaja	opettaja/ tuutori	vertaistutori	koulutuspäällikkö	opettaja	harjoitt. vastaava	opin- ja ohjaaja	opinnäytteen ohjaaja	kv-koordinaattori	opintotoimisto	ura- ja rekryt.palv.	Hakutoimisto	TUO	Opintopsykologi/ psykoterapeutti	Viestintä
OPINTOJEN ALKUVAIHE															
-orientoivat opinnot	x	x	x												
-käytännön asiat		x								x					
-opintotukineuvonta	x									x					
-vertaisohjaus			x										x		
-AHOT-prosessi		x		x											
-HOPSin käynnistäminen		x													
OPINTOJEN AIKANA															
-kehitys-keskustelut		x													
-opintosuoritusten seuranta	x	x													
-ohjaus opintojaksoilla					x										
-opintojakso-valinnat		x													
-HOPS-ohjaus ja päivitys		x													
-sv-valinta				x											
-kansainvälisyys									x						
-urasuunnittelu		x									x				

-harjoittelu						x									
-opinnäytetyö							x								
-AHOT		x		x											
-siirto-opiskelijat	x														
-poissaolokaudelta palaava	x														
-kv-vaihdosta palaava	x	x													
-esteettömyys	x														
-opisk. etenemisiongelmat	x													x	
OPINTOJEN LOPPUVAIHE															
-opintosuoritusten tarkistus		x													
-normiajan ylittäneet	x														
-työnhaun ohjaus						x				x					
-jatko-opintojen ohjaus	x														
OPINTOJEN JÄLKEEN															
-sijoittumis-seuranta										x					

Ohjauspalvelut ovat pedagogista toimintaa, jolla tuetaan opiskelun suunnittelua ja etenemistä. Sitä toteuttavat erityisesti opettajatuutorit, opinto-ohjaaja sekä opettaja opetuksessaan.

Neuvontapalvelut tukevat opintojen etenemistä, mutta neuvonta on usein kertaluonteista ja nopeaa vastaamista rajattuun kysymykseen. Sitä toteuttavat esimerkiksi opintosihteerit.

Hyvinvointipalvelut ovat henkilökohtaisen hyvinvoinnin ja elämän suunnittelua varten, jotta opinnot voivat edetä mahdollisimman hyvin. Sitä toteuttavat hyvinvoinnin asiantuntijat, kuten terveydenhoitajat ja opintopsykologi.

LIITE 2

OHJAUKSEN VASTUUMATRIISI -toimijoiden työnjako

Suunniteltu ohjauksen alueella toimiville tahoille; opettajatuutoreille, hallinnolle, henkilöstölle

Vastuualue	OHJAUSPALVELUT						NEUVONTA-PALVELUT				HYVINVOINTI		Viestintä	
	Opinto-ohjaaja	opettajatuutori	vertaistuutori	koulutuspäällikkö	opettaja	harjoitt.vastaava	opinnäyteen ohjaaja	kv-koordinaattori	opintotoimisto	ura- ja rekryt.palv.	Hakutoimisto	TUO		Opintopsykologi/psykoterapeutti
OHJ.KEHITTÄMINEN														
-koordinointi	v													
-ohj arviointi ja kehittäminen	v													
-opettajatuutorikoulutus	v													
-vertaistuutori	v										x			
-AMKA-oj:n suunnittelu		v												
OHJAUS ENNEN OPINTOJA														
-markkinointi-tilaisuudet	x		x											v
-oppilaitosvierailut	v		x											
-lehti-ilm.,esitteet				x										v
-nettisivut,facebook, second life				x						x				v
-hakuoppaat				x						x				v
-koulutust. sisältöjen ohjaus	x			x										
-hakupros.neuvonta	x									v				
-valintakoejärjestelyt				v					x					
OPINTOJEN ALKU														
-orientoivat opinnot	x	x	x											

-opintotukineuvonta	x									x					
-vertaisohjaus	v		x												
-AHOT-ohjaus	x	x		v											
OPINTOJEN AIKANA															
-kehityskeskustelut		v													
-opintosuoritusten seuranta		v													
-opintojaksojen ohjaus					x										
-opintojaksovalinnat		x													
-HOPS-ohjaus		v													
-sv-valinta				v											
-kansainvälisyys									x						
-urasuunnittelu		x									v				
-harjoittelu							x								
-opinnäytetyö								x							
-AHOT		x		x											
-siirto-opiskelijat	x			v											
-poissaolokaudelta palaava	x														
-kv-vaihdosta palaava	x	x		v						x					
-esteettömyys	v														
-opisk. etenemisongelmat	v													x	
OPINTOJEN LOPPU															
-opintosuoritusten tarkistus		v													
-normiajan ylittäneet	x			v											
-työnhaun ohjaus							x				v				
-jatko-opintojen ohjaus	v														
OPINTOJEN JÄLKEEN															
-sijoittumisseuranta											v				

LIITE 3

OPETTAJATUUTOROINNIN RESURSOINTISUOSITUS

Ohjausryhmän päätös 22.10.2010

Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu – opintojakso

Laajuus: opiskelijan pisteet 5 op
kontaktiopetus 15 h/op
opettajatuutorin resurssi 23 h/op

Opiskelijoiden ohjaukseen käytettävä muu opettajatuutorin resurssi sovittujen tehtävien hoitamiseen (vrt. ohjauksen vastuumatriisi)

Mitoitus: 20 opiskelijaa/opettajatuutori
4 h/opiskelija/vuosi

Ohjaukseen käytettävä opettajatuutoroinnin resurssi:

vuosi 2 x 23 h + 4 x 20
vuosi 1 x 23 h + 4 x 20
vuosi 1 x 23 h + 4 x 20
vuosi 1 x 23 h + 4 x 20
vuosi 4 x opiskelijamäärä
vuosi 4 x opiskelijamäärä

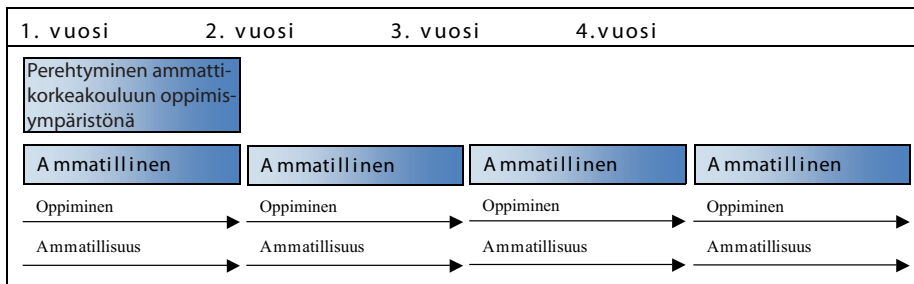
3.2 AMMATILLINEN KASVU -OPINTOJAKSO – OHJAAJIEN TYÖKALUJA

Mikko Siitonen

Vuoden 2010 ohjauksen hankkeen toinen osatehtävä piti sisällään *Ammatillinen kasvu* -opintojakson (5op) uudistamisen sekä opettajatuutorien työtä helpottavien työkalujen keräämisen kaikkien ohjaajien saataville. Vuodesta 1998 alkaen Turun ammattikorkeakoulun yhteisiin pakollisiin opintoihin on kuulunut ammatillisen kasvun opintokokonaisuus. Alkujaan opintokokonaisuuden laajuus oli yksi opintoviikko. Lisäksi yhteisiin opintoihin kuului myös yhden opintoviikon laajuinen opintojakso *Orientoituminen ammattikorkeakouluopintoihin*. Myöhemmin kaksi edellä mainittua opintojaksoa yhdistettiin yhdeksi kolmen opintoviikon (viiden opintopisteen) jaksoksi *Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu*. Opiskelijabarometrin tulosten sekä hankkeessa toteutettujen teemakeskustelujen kautta nousi esiin sekä opiskelijoiden että henkilökunnan tarve opintojakson sisällön uudistamiselle. Ohjauksen hankkeen toisen osatehtävän tuloksena syntyi uudistettu ammatillisen kasvun opintokokonaisuus, jonka laajuus on viisi opintopistettä. Lisäksi toinen osatehtävä loi Turun ammattikorkeakoulun intranettiin Messiin sivuston, johon on kerätty erilaisia tehtäviä ja linkkejä verkosta löytyviin tuutorointia tukeviin sivustoihin. Ajatuksena on, että sivusto tukee opettajatuutoreita heidän ohjaustyössään.

Ryhmän työ käynnistyi aiemman opintojakson sisältökuvausten kriittisellä tarkastelulla. Tarkastelun seurauksena nousi selkeästi esiin tarve avata laajemmin opintojaksolla käsiteltäviä asiakokonaisuuksia sekä rytmittää opintojaksolla käsiteltäviä kokonaisuuksia eri painoarvoihin opintovuosien välillä. Turun ammattikorkeakoulun opinto-ohjaajista ja muista ohjaushenkilöstöstä koostuneessa kehittämistiimissä oli luotu aiemmin ammatillisen kasvun arviointikriteerit, joihin nojautuen ammatillisen kasvun opintojaksoa lähdettiin suunnittelemaan. Arviointikriteerit pohjautuvat oppimisperustaiseen opetussuunnitelmatyöhön. Arviointikriteereissä ammatillisen kasvun ajatellaan koostuvan kolmesta erillisestä osaamisalueesta: oppiminen, ammatillisuus ja ammatti-identiteetti. Opintojakso on rakennettu soveltaen näiden osaamisalueiden pohjalta. Lopullisessa opintokokonaisuudessa ammatillinen kasvu on jaettu kahteen osaamisalueeseen eli oppimiseen ja ammatillisuuteen (kuvio 4). Opintojakso jakautuu jokaiselle opintovuodelle. Opintojakson perusajatuksese-

na on, että ensimmäisenä opiskeluvuonna tutustutaan ammatillisuuden osa-alueisiin, joita jatkossa syvennetään ja kehitetään elinikäisen oppimisen periaatteiden mukaisesti. Koulutusohjelmat voivat integroida opintojakson haluamalla tavalla luontevaksi osaksi koulutusohjelman opintoja.

KUVIO 4. *Ammatillisen kasvun opintokokonaisuus (5 op) Turun ammattikorkeakoulussa.*

Ammatillinen kasvu -opintojakson tavoitteena on, että opiskelija perehtyy ammattikorkeakouluopiskeluun ja saa valmiuksia hyödyntää ammattikorkeakoulun tarjoamia mahdollisuuksia opinnoissaan. Opiskelija oppii arvioimaan omaa lähtötasoaan ja kehittymishaasteitaan sekä laatimaan niiden pohjalta henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa (HOPS), jota hän arvioi ja täydentää koko opiskelunsa ajan. Hän harjaantuu tutkivaan työotteeseen ja oppimiseen kehittyäkseen alansa asiantuntijaksi. Hän tiedostaa ja huomioi yhteiskunnallisten muutosten vaikutukset kansainvälistyvään työelämään ja ammatti-alaansa. Hän tuntee oman alansa sijoittumismahdollisuudet työmarkkinoilla ja suunnittelee aktiivisesti omaa uraansa. Tarkempi opintojakson kuvaus oppimistavoitteineen ja sisältöineen on tämän alaluvun liitteessä 1.

Uudistettu opintokokonaisuus otettiin käyttöön opetussuunnitelmissa tammiukuussa 2011 aloittaneista ryhmistä alkaen. Opintojaksolle on luotu arviointikehikko (alaluvun oma liite 2), jonka perusteella opintojakson suoritus arvioidaan asteikolla hyväksytty-hylätty.

Toisen osatehtävän tavoitteena oli kerätä opettajatuutoreille työkaluja ohjauksen tueksi. Tehtäviä kerättiin kaikkien tulosalueiden tuutoreilta ja kaikkien tehtäviä lähettäneiden kesken arvottiin palkinto. Tehtäviä saatiin riittävästi tuutoreilta, minkä lisäksi ryhmä keräsi itse lisää tehtäviä ja linkkejä ohjausta tukeville verkkosivuille. Tehtävät ja linkit jaettiin koko henkilöstölle luomalla Turun ammattikorkeakoulun intranettiin Messiin oma osio opettajatuutoreiden työkaluille (alaluvun oma liite 3). Vuoden 2011 aikuisten ohjauksen kehittämishankkeen yhtenä osatehtävänä on verkko-ohjaus. Kyseinen osatehtävä tulee jatkamaan tässä hankkeessa luodun työkaluosion kehittämistä.

LIITE I

Ammatillinen kasvu -opintojakson (5 op) kuvaus

Turun ammattikorkeakoulu

20.5.2010

1001022 Ammatillinen kasvu (5 op)

Tavoitteet

Opiskelija tutustuu ammattikorkeakouluopiskeluun ja saa valmiuksia hyödyntää ammattikorkeakoulun tarjoamia mahdollisuuksia opinnoissaan. Opiskelija oppii arvioimaan omaa lähtötasoaan ja kehittymishaasteitaan sekä laatimaan niiden pohjalta henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa (HOPS), jota hän arvioi ja täydentää koko opiskelunsa ajan. Hän harjaantuu tutkivaan työtoteeseen ja oppimiseen kehittyäkseen alansa asiantuntijaksi. Hän tiedostaa ja huomioi yhteiskunnallisten muutosten vaikutukset kansainvälistyvään työelämään ja ammattialaansa. Hän osaa nimetä oman alansa sijoittumismahdollisuudet työmarkkinoilla ja suunnittelee aktiivisesti omaa uraansa.

Sisältö

Opintojakso jakautuu viiteen osaan:

- A. Ammattikorkeakoulu oppimisympäristönä (1 op)
- B. Ammatillinen kasvu 1 (1 op)
- C. Ammatillinen kasvu 2 (1 op)
- D. Ammatillinen kasvu 3 (1 op)
- E. Ammatillinen kasvu 4 (1 op)

Osien kuvaukset:

A. Ammattikorkeakoulu oppimisympäristönä (1 op)

Tavoitteet

Suoritettuaan ammattikorkeakoulu oppimisympäristönä -osion opiskelija osaa

- kertoa ammattikorkeakoulusta oppimisympäristönä
- tunnistaa esteettömän opiskelun periaatteet

- kuvata opiskelijakunta TUOn toimintaa ja palveluita
- tunnistaa ammattikorkeakoulututkinnon rakenteen ja sisällön
- soveltaa oman koulutusohjelmansa opetussuunnitelmaa
- etsiä muiden koulutusohjelmien tarjoamat opiskelumahdollisuudet
- nimetä ammattikorkeakouluopiskelua koskevia säädöksiä ja määräyksiä
- käyttää opintotuen tarjoamia mahdollisuuksia
- käyttää opiskelijaterveydenhuollon palveluita

Sisältö

- Erilaisiin oppimisympäristöihin tutustuminen (Tilat ja laitteet, kirjasto, Winha, Optima, SoleOPS, Messi ym.)
- Opiskelijakunta TUO
- Esteetön opiskelu (fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen)
- Ryhmytyminen
- Koulutusalaan tutustuminen (ammattikorkeakoulututkinnon rakenne ja sisältö, oman
- koulutusohjelman opetussuunnitelman esittely ja siihen tutustuminen, HOPS-ajattelun lähtökohdat ja mahdollisuudet (muut koulutusohjelmat, JOO-opinnot, virtuaaliopinnot), ammattikorkeakouluopiskelua koskevat säädökset ja määräykset)
- Opintososiaaliset edut (opintojen rahoitus, ateriat- ja matkaedut, terveydenhuolto)

B. Ammatillinen kasvu 1 (1 op)

Tavoitteet

Suoritettuaan ammatillinen kasvu 1 -osion opiskelija osaa

Oppiminen

- suunnitella ajankäyttöään
- määritellä oman oppimistyylinsä
- tunnistaa kehittämistarpeensa oppimisessaan ja yhteistyötaitoissaan

Ammatillisuus

- tunnistaa oman ammatillisen roolinsa ja vastuunsa
- kertoa oman alansa sijoittumismahdollisuuksista
- tiedostaa omat vahvuutensa ja kehittämisalueensa suhteessa uravaihtoehtoihin
- kertoa kansainvälistymisen tuomista mahdollisuuksista
- tunnistaa kansallisia ja kansainvälisiä tiedon lähteitä
- nimetä alansa ammatti-identiteetin tyypilliset piirteet
- hyödyntää saamaansa palautetta itsensä kehittämisessä

Sisältö

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS) laatiminen

Oppiminen

- oman osaamisen arviointi
- ajankäytön hallinta
- oman oppimistyylin tunnistaminen
- itseohjautuvuus ammattikorkeakouluopinnoissa

Ammatillisuus

- opiskelun ja työelämän pelisäännöt
- oman alan sijoittumismahdollisuudet ja niissä tarvittava osaaminen
- omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistaminen
- kansainvälistyminen
- palautteen antaminen ja vastaanottaminen

C. Ammatillinen kasvu 2 (1 op)

Tavoitteet

Suoritettuaan ammatillinen kasvu 2 -osion opiskelija osaa

Oppiminen

- käyttää oppimis- ja yhteistyötaitojaan

Ammatillisuus

- toimia työyhteisön jäsenenä
- suunnitella opintojaan uramahdollisuuksiensa mukaan
- tunnistaa ammatillisia valmiuksiaan
- suunnitella omaa toimintaansa
- käyttää kansainvälistä tietoa
- määrittellä alan eettiset periaatteet
- tunnistaa oman ammatti-identiteettinsä

Sisältö

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS) arviointi ja päivittäminen

Oppiminen

- oman oppimisen arviointi ja kehittäminen (elinikäinen oppiminen)

Ammatillisuus

- urasuunnittelu
- omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden arviointi ja kehittäminen
- etiikka omalla koulutuslallalla ja omassa työssä
- kansainvälistyminen

D. Ammatillinen kasvu 3 (1 op)

Tavoitteet

Suoritettuaan ammatillinen kasvu 3 -osion opiskelija osaa

Oppiminen

- arvioida oppimis- ja yhteistyötaitojaan

Ammatillisuus

- arvioida toimintaansa työyhteisön jäsenenä
- arvioida ammatillisia valmiuksiaan
- soveltaa kulttuurien tuntemusta omassa toiminnassaan
- soveltaa alan eettisiä periaatteita omassa toiminnassaan
- vahvistaa ammatti-identiteettiään

Sisältö

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS) arviointi ja päivittäminen

Oppiminen

- oman oppimisen arviointi ja kehittäminen (elinikäinen oppiminen)

Ammatillisuus

- toiminta työyhteisön jäsenenä (=työyhteisötaidot)
- urasuunnittelu
- omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden arviointi ja kehittäminen
- eettiset periaatteet ja monikulttuurisuus omassa toiminnassa

E. Ammatillinen kasvu 4 (1 op)

Tavoitteet

Suoritettuaan ammatillinen kasvu 4 -osion opiskelija osaa

Oppiminen

- kehittää oppimistaan ja yhteistyötaitojaan

Ammatillisuus

- kehittää omaa rooliaan ja vastuutaan
- tiedostaa urasuunnittelun merkityksen osana asiantuntijuuden rakentumista
- kehittää ammatillisia valmiuksiaan
- laajentaa kulttuurien tuntemustaan
- toimia alan eettisten periaatteiden mukaisesti
- kehittää ammatti-identiteettiään

Sisältö

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS) yhteenveto

Oppiminen

- oman oppimisen arviointi ja jatkokehittäminen (elinikäinen oppiminen)

Ammatillisuus

- urasuunnittelu
- omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden arviointi ja jatkokehittäminen
- eettiset periaatteet ja monikulttuurisuus omassa toiminnassa

Arviointi

Asteikko hyväksytty–hylätty. Opintojakson hyväksytty suoritus edellyttää kaikkien osien hyväksyttyä suoritusta.

LIITE 2

Ammatillinen kasvu opintojakson arviointikehikko Turun ammattikorkeakoulussa

Alkuvaihe (1.-2. opintovuosi)		
TASO: HYVÄKSYTTY	OPPIMINEN	AMMATILLISUUS
Opiskelija osaa	<ul style="list-style-type: none"> • toimia oppimisympäristössä • tietää ammattikorkeakoulun tarjoamat opiskelumahdollisuudet • tunnistaa oman tapansa oppia • arvioida omaa opiskeluaan • määrittellä osaamisensa kehittämistarpeita • kehittää omaa tapansa opiskella ja oppia • käyttää tarkoituksenmukaisia opiskelu- ja oppimismenetelmiä 	<ul style="list-style-type: none"> • tiedostaa ja hyväksyy roolinsa ja vastuunsa opiskelijana • vastaanottaa ja antaa palautetta • nimetä vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan • toimia asiakaslähtöisesti • tunnistaa kansainvälisyysosaamisen osaksi ammatillista kasvuaan • määrittellä alansa eettiset periaatteet • nimetä alansa sijoittumismahdollisuuksia • arvioida vahvuuksiaan ja mahdollisuuksiaan suhteessa eri uravaihtoehtoihin • suunnittelee opintojaan uravalintaansa tukien • tunnistaa oman ammatti-identiteettinsä

Loppuvaihe (3.-4. opintovuosi)		
TASO: HYVÄKSYTTY	OPPIMINEN	AMMATILLISUUS
Opiskelija osaa	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa elinikäisen oppimisen tarpeen toimia ryhmän oppimista edistävällä tavalla päivittää oppimistarpeensa suhteessa uusiin haasteisiin 	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa alansa mahdollisuudet monipuolisiin uravalintoihin arvioida ammatillisia tietojaan ja taitojaan suunnitella uramahdollisuuksiaan toimia alansa periaatteiden mukaisesti hyödyntää ammattialansa kansainvälistä tietoa ja taitoa toimia yhteistyössä kulttuuriltaan erilaisten ihmisten kanssa kehittää omaa toimintaansa ja ammatti-identiteettiään edistää omalla toiminnallaan yhteisönsä toimintatapoja ja -kulttuuria

LIITE 3

Opettajatuutorin tuki -sivusto Turun AMK:n intranetissä Messissä

Opettajatuutorin tuki

Vuoden 2010 Agricola-kehittämisohjelman ohjauksen kehittämisen hankkeen yhden työpaketin tehtävänä oli uudistaa ammatillisen kasvun opintojakson tavoitteet ja sisältö. Lisäksi ryhmän tuli kerätä työkaluja opettajatuutoreille Messin tuutoroinnin tueksi. Työkaluja ja tehtäviä kerättiin opettajatuutoreilta ja ne on laitettu jakoon tälle sivulle. Jos haluat jakaa omia tehtäviäsi muille tuutoreille, voit lähettää niitä sähköpostitse osoitteeseen mikko.siitonen@turkuamk.fi ja ne lisätään tälle sivulle. Tehdään tästä kaikkia opettajatuutoreita palveleva sivu.

Ohjauksen hankkeessa yksi työpaketti on luonut myös kehityskeskustelun tehtäviä, joita opettajatuutorit voivat hyödyntää omassa työssään. Kehityskeskustelun tehtävät ovat kaikkien koulutusohjelmien käytettävissä SoleHOPSissa.

Dokumenttilinkit

Ammatillisen kasvun lopetustehtävä

- Esseetehtävä
- Etsi ryhmästä joku
- Etsi ryhmästä joku (in english)
- Itseohjautuvuus
- Itseohjautuvuudesta
- Kriittisen tilanteen analyysitehtävä
- Minä oppijana
- Opiskeluilmapiirikartoitus
- Oppimistyleistä
- Palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- Projektiyöskentelyn arviointilomake
- Pyramidiharjoitus
- Resurssianalyysi
- Ryhmäkehityskeskustelulomake
- Ryhmän pelisäännöt
- SWOT-analyysi
- Toimivan tiimin tunnusmerkkejä
- Ura-ankkurit
- Vinkejä oppimiseen ja opiskeluun

Linkit

- Aarresaaren urasuunnitteluopas
- Ammattinetti
- A-ura
- IQ Form
- Ohjaan.fi
- Oppaiden opas - vinkejä opetukseen opintopolun eri vaiheissa
- OTE-hankkeen loppujulkaisu
- OVI - Ohjausta virtuaalisesti
- Tiimiroolitesti
- Uraohjaus.net
- Urapelli
- Urapolku
- Verkko-tutor

3.3 ESTEETTÖMÄN OPISKELUN TUKEMINEN

Marja Naatula & Tarja Suominen

Esteettömästi eteenpäin

Opiskelijalla on oikeus esteettömään opiskeluympäristöön. Korkeakoulujen tehtäviin kuuluu opiskelijan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin huomioiminen ja tasavertaisten opiskelumahdollisuuksien sekä esteettömyyden turvaaminen. Opiskelun esteettömyyden ja tasavertaisuuden kehittämistä on edesauttanut yhdenvertaisuuslain voimaantulo 2004. Yhdenvertaisuuslain (2004/21) tarkoituksena on edistää ja turvata yhdenvertaisuuden toteutumista ja vähentää syrjintää. Lakia tulee soveltaa myös ammattikorkeakoulujen valintakokeissa, valintamenettelyssä, opetuksessa ja arvioinnissa. Turun ammattikorkeakoulun yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma vuosille 2007–2010 ohjasi osaltaan opiskelijoiden esteettömän opiskeluympäristön kehittämistä.

Valtakunnallisten suuntausten mukaisesti Turun ammattikorkeakoulussa panostetaan erilaisten oppijoiden huomioimiseen. Vuonna 2007 käynnistetty valtakunnallinen korkeakoulujen esteettömyys hanke (ESOK) on toiminut tämän tehtävän hyvänä lähtölaukauksena.

Esittelemme tässä alaluvussa pääpiirteissään esteettömän opiskeluympäristön kehittymistä Turun ammattikorkeakoulussa sekä hankkeen puitteissa syntyneitä koko ammattikorkeakouluumme kattavaa ohjeistusta erityisjärjestelyistä ja tukimuodoista oppimisen ja opintojen edistämiseksi.

3.3.1 Tavoitteena esteetön opiskelu

Turun ammattikorkeakoulun esteettömyystyö on alkanut fyysisen ympäristön huomioimisella. Vuonna 2007 perustettuun esteettömyystyöryhmään kuuluu edustajia jokaisesta Turun ammattikorkeakoulun toimipisteestä. Työryhmän toimesta on tehty lähinnä toimitilojen esteettömyyskartoituksia ja korjaussuosituksia.

Artikkelissa ”Kohti opiskelun esteettömyyttä” koulutusjohtaja Marjut Putkinen (2009, 19) painottaa kartoitusten olevan tärkeitä toiminnan kehittämi-

sessä, mutta varsinainen kehittäminen alkaa vasta tämän jälkeen. Asenteelliset valmiudet kehittää toimintoja ovat merkittävämpiä kuin suuret taloudelliset panostukset. Koulutusta on kehitettävä niin, että opiskelu mahdollistuu mahdollisimman monenlaisille oppijoille. Esteettömyystyöryhmän tehtävänä on jakaa tietoa esteettömästä ympäristöstä sekä vaikuttaa myös asenneympäristöön koko ammattikorkeakoulussa.

Erilaisten hankkeiden myötä esteettömyyden tarkastelu laajeni käsittämään myös sosiaalista ja psyykkistä esteettömyyttä. Mm. hyvinvointipalveluiden tulosalueella aloitettiin vuonna 2008 hanke ”*Kui sää voit*” – *mielenterveysongelmat opiskelun esteenä*. Tämän hankkeen tavoitteena oli kehittää erilaisia yhteisöllisiä keinoja opiskelijoiden hyvinvoinnin vahvistamiseksi ja mielenterveyden edistämiseksi. Tavoitteena oli myös, että opettajat oppivat tunnistamaan opiskelijoiden ongelmat varhaisessa vaiheessa ja osaavat ohjata heidät tarvittaessa mielenterveyspalveluiden piiriin.

Hankkeeseen liittyvässä artikkelissa Terttu Parkkinen ja Johanna Berg (2009, 22) toteavat, että hyvinvointia määrittävät tyytyväisyys opintoihin ja opiskeluun sekä koettu fyysinen ja psyykinen terveys. Ammattikorkeakoulun opiskelijat elävät psyykkisten paineitten alaisuudessa ja he kokevat monista eri tekijöistä aiheutuvaa stressiä. Opiskelijoiden kokema stressi ja lievät mielenterveysongelmat estävät oppimista. Opettajat eivät aina tunnista ongelmia ja heillä ei useinkaan ole taitoa tai keinoja puuttua niihin. Myönteisellä ja kannustavalla opiskeluympäristöllä voidaan lisätä opiskelijan hyvinvointia.

Ammattikorkeakoulun tulee panostaa opiskelijoiden ohjaamiseen ja ongelmiin. Myös yhteistyötä korjaavien tahojen kanssa tulee lisätä. *Kui sää voit* -hankkeessa on pyritty vastaamaan kartoituksissa nousseisiin tarpeisiin. Hankkeen aikana käynnistettiin useita opiskelijoiden hyvinvointia tukevia pienryhmätoimintoja osana vapaasti valittavia opintoja. Lisäksi opiskelijoille on laadittu nettisivut sekä kokeiltu hyvinvointisuunnitelman liittämistä osaksi henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa. (Parkkinen & Berg 2009, 32.)

Kui sää voit -hanke jatkui mielekkäästi *To Care, To Dare, To Share* -hankkeena, joka on valtakunnallinen ammattikorkeakoulujen yhteinen opiskelijoiden hyvinvointia edistävä ja syrjäytymistä ehkäisevä hanke. Tämän hankkeen kes-

keisenä tehtävänä Turun ammattikorkeakoulussa on lisätä yhteisöllisyyttä ja perustaa hyvinvointiryhmät kaikkiin sen toimipisteisiin.

3.3.2 Opiskelun esteitä etsien

Osana laajempaa ohjauksen kehittämishanketta vuonna 2009 toteutettiin *Opiskelun esteitä etsien – lähemmäksi esteetöntä opiskelua Turun ammattikorkeakoulussa* -hanke. Hanke oli erityisopettajaopintoihin liittyvä kehittämishanke. Hankkeessa kartoitettiin opiskelijoiden, opettajatuutoreiden, opinto-ohjaajien sekä suomen kielen ja viestinnän opettajien näkemyksiä esteettömyydestä ja opiskelijoiden tuen tarpeesta.

Näkemyksiä esteettömyydestä ja tuen tarpeesta selvitettiin opiskelijoiden ryhmähaastatteluilla kymmenessä eri koulutusohjelmassa. Kaikille opettajatuutoreille, suomen kielen ja viestinnän opettajille sekä opinto-ohjaajille tehtiin sähköpostitse kysely. Nämä neljä eri kohderyhmää muodostivat kattavan aineiston.

Eriyiset opiskelukyvyn tukemiseen liittyvät toimet nähtiin erittäin tarpeellisena niin opiskelijoiden kuin opetushenkilökunnankin keskuudessa. Varsinkin opetus- ja ohjaushenkilöstön mukaan lukivaikeus, mielenterveysongelmat ja ajankäyttöön liittyvät ongelmat ovat arkipäivää tämän päivän ammattikorkeakoulun arjessa. Opiskelijat puolestaan kokivat, että yksilöllisiä tukitoimia ei ole tai niistä ei tiedetä. (Ahtinen & Naatula 2009, 35.)

Kartoituksen mukaan tukitoimia ja hyviä käytänteitä on olemassa ja niitä toisaalla käytetäänkin aktiivisesti, mutta koko ammattikorkeakoulun tasolla käytännöt ovat kuitenkin hyvin vaihtelevia. Erityisen tuen tukitoimista ja käytänteistä ei ole sovittu yhtenäisesti ja virallisesti koko ammattikorkeakoulun tasolla. Ainoastaan valintakokeisiin on tehty virallinen ohjeistus siitä, miten erilainen oppija tulee huomioida. (Ahtinen & Naatula 2009, 35.)

Hankkeessa nousi esiin tiedottamisen tärkeys esteettömän opiskeluympäristön luomisessa. Henkilökunnalla ja opiskelijoilla ei ole riittävästi tietoa siitä, miten toimitaan tilanteissa, joissa tarvitaan erityistä tukea. Opiskelijat eivät tiedä, mitä palveluita he voivat saada; toisaalta opetus- ja ohjaushenkilöstö ei tiedä, mitä muualla tehdään. Merkittävänä toiveena on noussut esiin myös työkalu-

jen saanti opintojen tukemisen työkalupakkiin. Lukitestausta ja siihen liittyviä opiskelutekniikka- ja ajanhallintakursseja toivottiin. Samalla toivottiin, että opiskelijalla olisi mahdollisuus lukitukseen koko opintojensa aikana, jotta opinnot edistyisivät koko ajan. Tärkeänä asiana nähtiin opiskelijoiden aktiivointi heti opintojen alusta, jotta tukitoimia pystyttäisiin tarjoamaan ja kohdentamaan oikein. (Ahtinen & Naatula 2009, 36.)

Hankkeen perusteella on esitetty seuraavia suosituksia:

Ohjaus- ja opetushenkilöstön tukeminen

- Ohjaus- ja opetushenkilöstön tietoisuuden lisääminen opiskelun esteettömyydestä ja oppimisvaikeuksista
- Koulutuksia erilaisten oppijoiden tukemisesta
- Välineitä (työkalupakki) ohjaukseen
- Riittävät resurssit kohdennettuun tukeen
- Erityisohjauksen toimintamallinen kehittäminen, mm. työvälineitä

Opiskelijoiden ohjaus ja tuki

- Opiskelijoiden oppimisvalmiuksien arviointi (lukitestausta, maattainen testaus)
- Erilaiset suoritustavat (suullinen tentti, jatkuva arviointi, oppimistehtävät)
- Opiskelumateriaalinen esteettömyys (fonttikoko, riittävä selkeys jne.)
- Opintojakson materiaalien saanti etukäteen (esimerkiksi verkossa)
- Lisäaika tentissä, tietokoneen käyttäminen apuvälineenä tentissä
- Mahdollisuus lukitukseen kaikissa opintojen vaiheissa
- Oppimispajat (esimerkiksi matematiikan ja kielten kerhot, lukituki)
- Rästityöpajat (puuttuvien opintojen suorittaminen)
- Opintojen seurannan tehostaminen → ohjaus esim. ”rästityöpajaan”
- Kypsyysnäytteissä mahdollisuus suulliseen täydentämiseen ja tietokoneen käyttöön
- Stressin- ja ajanhallintakurssit, opiskelutekniikkakurssit, tieteellisen kirjoittamisen kurssit (VaVa-tarjotin)

Tiedottaminen

- Palveluista ja tukitoimista tiedottaminen opiskelijoille tulisi olla kaikille suunnattua ja avointa heti opintojen alkuvaiheesta alkaen (Messi)
- Henkilöstön tiedotus

Muuta

- Erilaisten oppijoiden huomioimisen kirjaaminen ohjausjärjestelmään (Ahtinen & Naatula 2009, 37–38.)

Yhteistyöllä esteettömään yhdenvertaisuuteen

Esteettömyys opiskelussa on todettu olevan opintojen etenemisen perusedellytyksistä. Vuoden 2010 ohjauksen kehittämishankkeen neljänneksi painopisteeksi valittiin esteettömän opiskelun tukeminen. Tavoitteena oli jatkaa aiempien hankkeiden pohjalta esteettömyystietouden lisäämistä ja toimintamallien edelleen kehittämistä Turun ammattikorkeakoulussa. Hanketta toteuttaneeseen ohjauksen esteettömyystyöryhmään kuuluivat opinto-ohjaajat Janne Ahtinen, Marja-Liisa Mäkinen, Marja Naatula ja Tarja Suominen sekä suomen kielen ja viestinnän opettaja Laura Nurminen.

Esteettömän fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön luominen vaatii laajaa yhteistyötä ja johdon tukea. Esteettömän opiskelun lähtökohtana on turvata kaikille opiskelijoille yhdenvertaiset mahdollisuudet opiskella. Esteettömyystietouden lisäämiseksi ja toimintamallien kehittämiseksi työryhmä kävi keskusteluja mm. Turun ammattikorkeakoulun johdon, kielikoulutuskeskuksen ja opinto-ohjaajien kanssa. Lisäksi työryhmä tutustui muissa korkeakouluissa käytössä oleviin toimintamalleihin. Eri tahojen kanssa käytyjen keskustelujen sekä aiempien selvitysten pohjalta laadittiin Turun ammattikorkeakoulun esteettömyysryhmän ja SUVI-tiimin (suomen kielen ja viestinnän opettajista koostuva tiimi) kanssa ammattikorkeakoulun johtoryhmälle esitys yhdenvertaisuuden ja esteettömyyden edistämiseksi (tämän alaluvun liite 1). Johtoryhmä hyväksyi esityksen kesäkuussa 2010.

Korkeakouluissa on ennen valtakunnallista ESOK-hanketta kiinnitetty varsin vähän huomiota oppimisvaikeuksiin. Noin 10 prosenttia väestöstä kuitenkin elää niiden kanssa koko ikänsä. Erityisopetuksesta ja henkilökohtaisesta kom-

pensoinnista huolimatta osa tiedonkäsittelyyn ja oppimiseen liittyvistä vaikeuksista on pysyviä. Oppimisen erityisvaikeuksia ovat mm. lukivaikeudet, tarkkaavaisuuden vaikeudet, masentuneisuus, ahdistuneisuus, stressi ja ajankäytön ongelmat. (Korkeamäki 2008; Pietilä 2008; Taskinen 2008, 15–16.)

Turun ammattikorkeakoulun yhdenvertaisuuden ja esteettömyyden edistämiseksi kirjattiin erityisjärjestelyitä sekä tukimuotoja oppimisen ja opintojen edistämiseksi. Osin toimenpiteet tukevat kaikkia opiskelijoita, mutta pääsääntöisesti järjestelyt kohdentuvat sellaisille opiskelijoille, jotka ovat vaarassa jäädä eriarvoiseen asemaan. Tukimuotoja tarjotaan hakuvaiheesta opintojen loppuun asti.

Turun ammattikorkeakoulu on sitoutunut valtakunnalliseen korkeakoulujen esteettömän opiskelijavalinnan suositukseen. Valinnassa yhdenvertaisuus turvataan erityisjärjestelyillä siten, että kaikilla hakijoilla on mahdollisuus oppimisvaikeuksista huolimatta suorittaa valintakoe.

Opintojen aikana erityisjärjestelyjä ja tukea tarvitaan, kun opiskelijalla on oppimisen vaikeus; esimerkiksi lukivaikeus, vamma tai muu ongelma, joka haittaa opintojen etenemistä. Erityisjärjestelyt myönnetään tällöin yksilöllisesti ja opiskelijan tulee todentaa niiden tarve asiantuntijan todistuksella tai lausunnolla.

Turun ammattikorkeakoulussa tarjotaan opiskelijoille erilaisiin oppimisen erityistilanteisiin tukimahdollisuuksia, jotka pitävät sisällään opiskelijalle mahdollisuuden osallistua opintojen alussa lukiseulaan ja tarvittaessa yksilötestaukseen sekä mahdollisuuden luitukeen opintojen eri vaiheissa, esimerkiksi lukikurssilla tai viestintäklinikalla. Muita erityisjärjestelyjä opetuksessa ja tenttitilanteissa ovat esimerkiksi suullinen tentti, lisäaika tentissä (20 min/tunti), tietokoneen käyttö, opiskelumateriaalin saanti etukäteen, sopimuksen mukaan tulkin tai avustajan käyttö ja kypsyysnäytteessä mahdollisuus suulliseen täydentämiseen tai tietokoneen käyttöön.

Mainittujen tukimuotojen lisäksi opiskelijalla on mahdollisuus keskustelutukeen ratkaisukeskeisen psykoterapeutin (jolla on myös opinto-ohjaajan ja työnohjaajan pätevyys) sekä opintopsykologin kanssa. Opiskelija voi ottaa yhteyttä heihin opiskelua vaikeuttavissa elämäntilanteissa, joita voivat olla esimerkiksi äkilliset elämän kriisitilanteet, jaksamisen ja stressin ongelmat, jän-

nittäminen, kiusaamistapaukset ja opiskelijaryhmien toimintaan liittyvät ongelmat. Tapaamiskertoja voi olla keskimäärin yhdestä viiteen kertaan.

Turun ammattikorkeakoulussa tarjotaan myös kahden opintopisteen laajuisia vapaasti valittavia opintojaksoja opiskelun tueksi. Näitä ovat mm. *Kalenteri kaveriksi - työkaluja stressin hallintaan, Löydä opiskelutekniikka, Uusin ajatuksin arkeen, Työkaluja masennuksen ehkäisemiseen, Varmuutta sosiaalisiin tilanteisiin ja Tekstitaitojen opintojakso.*

Hankkeessa panostettiin erityisesti henkilöstön tukemiseen erilaisten oppijoiden ohjauksessa. Yhdenvertaisuuden ja esteettömyyden edistämiseksi henkilöstöä tuetaan tarjoamalla koulutusta ja neuvontaa opettajatuutoreille. Tällaista koulutusta ja neuvontaa ovat esimerkiksi teemailtapäivät, mielenterveyden lukutaito ja opiskelijoiden ohjaus -koulutus ja ryhmätyönohjaus sekä asiantuntijatuki ja tiedotus erilaisten oppijoiden tukemiseksi. Lisäksi on haluttu lisätä taitoja monikulttuuriseen ohjaukseen ja asiakaspalveluosaamiseen sekä lukiasiantuntijuuteen. Esteettömyysuusitus saatettiin kaikkien koulutusohjelmien käyttöön. Esteettömyysasioista tiedotettiin Turun ammattikorkeakoulun intranetissä (Messi) ja henkilöstölle laadittiin ohjeistus näiden erityispalveluiden hyödyntämiseen.

Esteettömän oppimisympäristön saavuttaminen edellyttää avointa tiedottamista, asiantuntijuuden jakamista, myönteisen asenneilmapiirin luomista ja jatkuvaa arviointia. Oppimisympäristö on koko henkilöstön ja opiskelijoiden yhteinen asia. Yhdessä voidaan luoda sellainen oppimista tukeva ilmapiiri, joka edistää kaikkien osapuolten hyvinvointia ja jaksamista. Jatkossa käytänteitä kehitetään aikuisten ohjaukseen keskittyvässä Agricola hankkeessa *Aikuis-ten ohjaus fokuksessa.*

LÄHTEET

Ahtinen, Janne & Naatula, Marja 2009. Opiskelun esteitä etsien – lähemmäksi esteetöntä opiskelua Turun ammattikorkeakoulussa. Ammatillisten erityisopettajaopintojen kehittämissanke. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Korkeamäki, Johanna 2008. Aikuisen oppimisvaikeudet – poissa silmistä poissa mielestä [viitattu 21.10.2010] Saatavissa <http://esok.jyu.fi/artikkelit/korkeamaki/>.

Parkkinen, Terttu & Berg, Johanna 2009. Opiskelijan hyvinvointi ja ohjaaminen. Teoksessa Tanskanen, Ilona & Suominen-Romberg, Tuija (toim.) Esteettömästi saavutettavissa. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 82. Turun ammattikorkeakoulu, 22–34.

Pietilä, Paula 2008. Liikkumisen esteistä ajan hallintaan. Esteettömyyden hyvät käytännöt ja kovat kokemukset korke-asteen oppilaitoksissa. ESOK-hanke 2006-2009. Turun yliopisto.

Putkinen, Marjut 2009. Kohti opiskelun esteettömyyttä? Teoksessa Tanskanen, Ilona & Suominen-Romberg, Tuija (toim.) Esteettömästi saavutettavissa. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 82. Turun ammattikorkeakoulu, 8–21.

Taskinen, Elina 2008. Korkeakouluopiskelijoiden lukivaikeudet ja hyvät käytännöt opiskelun tukemiseksi. ESOK-hanke 2006-2009. Turun yliopisto.

Turun ammattikorkeakoulun yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma vuosille 2007 – 2010. [viitattu 4.11.2009] Saatavissa <http://messi/palvelutjajohtaminen/9/9.8/Sivut/Yhden.aspx>.

Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21.

LIITE I

Esitys:

Erityisjärjestelyt ja tukimuodot oppimisen ja opintojen edistämiseksi / Ohjauksen kehittämishankkeen esteettömyysryhmä, Turun ammattikorkeakoulun esteettömyysryhmä sekä Suomen kielen ja viestinnän opettajien tiimi

YHDENVERTAISUUDEN JA ESTEETTÖMYYDEN EDISTÄMINEN TURUN AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Taustaa

Korkeakoulut pyrkivät tukemaan opiskelijan kokonaisvaltaista hyvinvointia, tasavertaisia opiskelumahdollisuuksia sekä opiskelun esteettömyyttä. Opiskelun esteettömyyden ja tasavertaisuuden kehittämistä on edesauttanut yhdenvertaisuuslain voimaantulo 2004. Yhdenvertaisuuslain (2004/21) tarkoituksena on edistää ja turvata yhdenvertaisuuden toteutumista ja vähentää syrjintää. Lakia tulee soveltaa myös ammattikorkeakouluissa valintakokeissa, valintamenettelyssä, opetuksessa ja arvioinnissa. Turun ammattikorkeakoulun yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma vuosille 2007 - 2010 ohjaa osaltaan opiskelijoiden esteettömän opiskeluympäristön kehittymistä.

Vuonna 2007 käynnistetty valtakunnallinen korkeakoulujen esteettömyyshanke (ESOK) on tuottanut uusia näkökulmia esteettömään opiskeluun korkeakouluissa. Hankkeen tuloksia hyödynnetään ja levitetään koko korkeakouluverkostossa. Valtakunnallisten linjausten mukaisesti myös Turun ammattikorkeakoulussa on mennyt ja on meneillään opiskelijoiden erityiseen tukemiseen ja ohjaukseen sekä esteettömyyteen liittyviä hankkeita: Kui sää voit –hanke – mielenterveysongelmat oppimisen esteenä, Turun ammattikorkeakoulun ohjauksen hanke ja siihen liittyvä opiskelun esteitä etsien - lähemmäksi esteetöntä opiskelua kehittämishanke Turun ammattikorkeakoulussa sekä To Care, To Dare, To Share –hanke, joka on valtakunnallinen ammattikorkeakoulujen yhteinen opiskelijoiden hyvinvointia edistävä ja syrjäytymistä ehkäisevä hanke. Näiden kaikkien hankkeiden yleistavoitteena pidetään opiskelun viivästyksen sekä keskeytysten ehkäisyä sekä tasa-arvoisen työympäristön tukemista. Lisäksi Turun ammattikorkeakoulussa toimii esteettömyystyöryhmä, jonka toiminnan painopisteenä on rakennetun ympäristön ja toimitilojen esteettömyys.

Yhdenvertaisuus ja esteettömyys

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että ketään ei syrjitä iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansallisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. (Yhdenvertaisuuslaki 21/2004)

Esteettömyydellä tarkoitetaan fyysisestä, psyykkistä ja sosiaalista ympäristöä. Oppilaitoksen tulee taata yhdenvertaiset opiskelumahdollisuudet jokaiselle korkeakouluopiskelijalle. Opetuksen ja opiskelun fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset puitteet tulee olla sellaiset, että jokainen voi ominaisuuksistaan riippumatta opiskella yhdenvertaisesti muiden kanssa. Esteettömyys on erityisen tärkeä opiskelijoille, joilla on erilaisia oppimisen vaikeuksia, vammoja, sairauksia, mielenterveyden ongelmia tai muita oppimiseen tai opiskeluun liittyviä yksilöllisiä erityistarpeita. Esteetön korkeakouluopiskelu oli myös valtakunnallisen ESOK-hankkeen kehittämiskohteenä. (Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa, 2007 - 2009)

Tehtyjen selvitysten perusteella esitämme toteutettavaksi seuraavia toimenpiteitä Turun ammattikorkeakoulussa syyslukukaudesta 2010 alkaen.

Tiedotus

Opiskeluun liittyvät keskeiset tiedot ja materiaalit tulee olla niitä tarvitsevien yhdenvertaisesti käytettävissä. Tiedotuksessa ja viestinnässä tulee kiinnittää huomiota mm. verkkosivujen, Messin, Optiman, sähköpostin, paperijulkaisujen ja opasteiden ymmärrettävyyteen ja luettavuuteen.

Erityisjärjestelyt

Erityisjärjestelyt ovat toimenpiteitä, joilla ehkäistään ja poistetaan opiskeluun liittyviä esteitä. Järjestelyt kohdentuvat sellaisille opiskelijoille, jotka ovat vaarassa jäädä eriarvoiseen asemaan. Erityisjärjestelyt ovat positiivista erityiskohdelua ja niiden perustana tulee olla todennettu tarve.

Hakuvaiheen erityisjärjestelyt

Turun ammattikorkeakoulu sitoutuu valtakunnalliseen korkeakoulujen esteettömän opiskelijavalinnan suositukseen. Valinnassa yhdenvertaisuus turvataan erityisjärjestelyillä siten, että kaikilla hakijoilla on samat mahdollisuudet suorittaa valintakoe. Valintakokeessa käytettävät erityisjärjestelyt ovat yhteneväiset tulevien opintojen aikana saatavien tukitoimien kanssa. Erityisjärjestelyjen tarjoamisessa huomioidaan hakijan mahdollisuus toimia hakemansa alan töissä.

Erityisjärjestelyiden sisältö ja toteutus määräytyvät opiskelijan tarpeiden ja tilanteen mukaan. Järjestelyt voivat liittyä koe- ja testitilanteiden järjestelyyn, apuvälineisiin, materiaaleihin ja palveluihin. (katso tarkemmin: <http://esok.jyu.fi/suositukset/esteeton-opiskejavalinta-opas/>)

Opiskelijoiden tuki ja erityisjärjestelyt opintojen aikana

Opintojen aikana erityisjärjestelyjä ja tukea tarvitaan, kun opiskelijalla on oppimisen vaikeus; esimerkiksi lukivaikeus, vamma tai muu ongelma, joka haittaa opintojen etenemistä. Erityisjärjestelyt myönnetään yksilöllisesti ja opiskelijan tulee todentaa tarve asiantuntijan todistuksella tai lukilausunnolla.

Turun ammattikorkeakoulussa tarjotaan opiskelijoille erilaisiin oppimisen erityistilanteisiin seuraavia tukimahdollisuuksia:

- opintojen alussa opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus osallistua luki-seulaan ja tarvittaessa yksilötestaukseen.
- opiskelijalla on mahdollisuus luki-tukeen opintojen eri vaiheissa esimerkiksi lukikurssilla tai viestintäklinikka.
- esimerkkejä mahdollisista erityisjärjestelyistä opetuksessa ja tenttitilanteissa
 - suullinen tentti,
 - lisäaika tentissä (20 min/tunti), tietokoneen käyttö
 - opiskelumateriaalin saanti etukäteen
 - sopimuksen mukaan tulkin tai avustajan käyttö
 - kypsyysnäytteessä mahdollisuus suulliseen täydentämiseen ja tietokoneen käyttöön

- keskustelutuki opiskelua vaikeuttavissa elämäntilanteissa (1-5 kertaa/opiskelija)
 - äkilliset elämän kriisitilanteet
 - mielenterveyden ongelmat
 - kiusaamistapaukset
 - tunnistamattomat ongelmat, jotka haittaavat opintojen etenemistä
- tarjotaan 2 op:n vapaasti valittavia opintojaksoja opiskelun tueksi:
 - Kalenteri kaveriksi - työkaluja stressin hallintaan
 - Löydä opiskelutekniikka
 - Uusin ajatuksin arkeen
 - Työkaluja masennuksen ehkäisemiseen
 - Jännittämiseen liittyvä opintojakso
 - Tekstitaitojen opintojakso
 - Fyysisen toimintakyvyn tukeminen

Oppilaitoksen ja sen ympäristön tulee olla opiskelijoille ja muille käyttäjille turvallinen, toimiva ja esteetön, jotta kaikki pystyvät toimimaan yhdenvertaisesti. Rakennetun ympäristön esteettömät ja saavutettavat ratkaisut helpottavat kaikkien ihmisten liikkumista ja toimintaa. Toimitilojen esteettömyyttä tarkasteltaessa tulee kiinnittää huomiota esteettömään liikkumiseen (mm. paikoitustilat, kulkureitit, ovet, WC-tilat), näkemiseen (mm. materiaalit, opasteet, valaistus) ja kuulemiseen (mm. akustiikka, luentosalien induktiosilmukat). Opiskelijan/työntekijän mahdolliset apuvälineiden ja toimitilojen erityisjärjestelyjen tarpeet kartoitetaan yhteistyössä kyseisen henkilön kanssa, ja toimenpiteistä sovitaan yksilöllisesti tarpeen perusteella.

Henkilöstön tukeminen

- Opettajatuutorien koulutus ja tukeminen (välineitä erilaisten oppijoiden ohjaukseen)
 - Opettajatuutoreiden teemailtapäivät (12 h)
 - Mielenterveyden lukutaito ja opiskelijoiden ohjaus (4h/8h)
 - Ryhmätyönohjausta opettajatuutoreille (9h /ryhmä)
- Asiantuntijatuki ja tiedotus erilaisten oppijoiden tukemisesta
- Monikulttuurisen ohjauksen ja asiakaspalveluosaamisen lisääminen
- Lukiasiantuntijuuden ja kouluttautumisen lisääminen

Esteettömän opiskelun ja työnteon mahdollisuuksista tiedotetaan Messin sivuilla:

*Teemat > Esteettömyys

*Opiskelu > Opiskelijan hyvinvointi > Esteettömyys.

*Kampukset > Esteettömyys

Erityisjärjestelyihin liittyvää neuvontaa antavat opinto-ohjaajat.

Hyväksytty Turun ammattikorkeakoulun johtoryhmässä 7.6.2010

3.4 SOLEHOPS-RYHMÄN TYÖSKENTELYSTÄ

Tuija Mäntsälä & Mikko Siitonen

Oppiminen ja opiskeleminen ovat toimintaa, jossa korostuu vastuun ottaminen omasta oppimisesta, aktiivisuus, tietoinen sitoutuminen tavoitteiden saavuttamiseen ja kyky itsenäiseen työskentelyyn. Opintojen etenemisen seuranta ja opiskelijoiden ohjausta helpottavat opiskelijoille laadittavat henkilökohtaiset opiskelusuunnitelmat eli HOPSit. Lyhenne HOPS tulee sanoista henkilökohtainen opinto-, oppimis-, tai opiskelusuunnitelma, -ohjelma tai -sopimus.

HOPSin edeltäjänä pidetään Malcolm Knowlesin 1980-luvulla Yhdysvalloissa kehittämiä oppimissopimuksia. Suomalaisessa korkeakouluopiskelussa HOPS on kuitenkin melko uusi ilmiö. Opetuksen ja ohjauksen käsitteeksi HOPS on tullut aikuiskoulutuksen ja erityisopetuksen kautta. Vuonna 1992 säädettiin HOPS aikuiskoulutuksessa asetuksella pakolliseksi (Asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 1314/1992, 3 §). HOPSien käyttöä on edellytetty ammatikorkeakouluilta vasta valtioneuvoston hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa 2003–2008.

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma on opintojen suunnittelun työkalu, joka ohjaa hahmottamaan opintoja koko tutkinnon näkökulmasta heti opintojen alusta. Lisäksi HOPS tukee asiantuntijuuden, ajattelun sekä työelämävalmiuksien kehittymistä. Opintojen etenemistä suunnitellaan osatavoitteina, joissa sisältö- ja ajoitustavoitteet asetetaan erikseen koko tutkinnolle, lukuvuodelle, lukukaudelle ja opintojaksolle. HOPS ei ole opintojen edistymistä kontrolloiva sitoumus, vaan opiskelijalla on oikeus muuttaa suunnitelmiaan opiskelun aikana ja siksi sitä päivitetään lukukausittain. HOPS-ohjaus kuuluu Turun ammattikorkeakoulun opettajatuutorin ja opinto-ohjaajan työhön. Opiskelija itse vastaa HOPSinsa päivittämisestä ja toteutuksesta, mikä on osa koko opiskeluajan kestävästä opiskelu- ja oppimisprosessia. HOPS-ohjaus hyödyttää opiskelijaa oppimisen, opintojen suunnittelun ja urasuunnittelun näkökulmasta ja voi parhaimmillaan ehkäistä keskeyttämisen.

Annalan (2007) mukaan HOPS on merkityksellinen silloin, kun se on kytketty kokonaisvaltaisesti pedagogiseen suunnitteluun ja käytänteisiin. Yhteisön osallistuminen kehitystyön tavoitteiden asettamiseen sekä toimintakäytänte-

den luomiseen luo yhteistä ymmärrystä ja tavoitetilaa, mikä vahvistaa sitoutumista toimintaan. Yhteisön arvot määrittävät, millaiseen rooliin opettajat sijoittavat HOPSin ohjauksen omassa työssään. HOPSin ohjauksen kuormittavuus riippuu siitä, miten HOPSin ohjaus on jäsennetty osaksi ohjaajan työkuvaa ja miten hyvin keskinäisistä ohjauksen sopimuksista pidetään kiinni. (Annala 2007, 5.)

Ohjauksen kysymyksiä pyritään usein ratkaisemaan välineellisin keinoin. Tyyppillinen väline henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman haltuunottoon on perintein HOPS-lomake, joka voidaan rakentaa myös verkkoon. Edellistä kehittyneempi versio on Turun ammattikorkeakoulussa syksyllä 2011 laajamittaisesti käyttöön otettava SoleOPSin SoleHOPS-työkalu.

SoleHOPS voidaan jakaa kahteen kokonaisuuteen, varsinaiseen SoleHOPSiin ja kehityskeskustelun tehtäviin. SoleHOPS käsittää mm. opintojaksovalinnat ja niille ilmoittautumisen sekä opintojen edistymisen seurannan. Kehityskeskustelut ovat tärkeä osa tuutorointia ja sitä kautta merkittävä osa ammatillisen kasvun opintojaksoa. Kehityskeskustelutehtävien avulla opiskelijan ammatillista kasvua voidaan tukea ja tehtäviin on mahdollista liittää myös opiskelijan osaamisen itsearviointia. SoleHOPS-ryhmän tavoitteena oli luoda SoleOPSiin sellaiset pohjat kehityskeskusteluiden tehtäville, joita kaikki koulutusohjelmat voivat hyödyntää opiskelijoidensa ohjauksessa. Ajatuksena oli, että koulutusohjelmat voivat halutessaan lisätä tehtäviä omille opiskelijoilleen, mutta yhteinen vähimmäistaso on luotu kaikille koulutusohjelmille keskitetysti SoleHOPS-ryhmän työn tuloksena. Ryhmän työskentelyä linjattiin vahvasti uudistetun ammatillisen kasvun opintokokonaisuuden pohjalta. Tästä työstä on raportoitu tarkemmin alaluvussa 3.2. SoleOPSiin tulevien kehityskeskusteluiden tehtävien haluttiin noudattavan samaa linjaa opintojakson sisältöjen kanssa, jotta nämä kaksi asiaa tukisivat vahvasti toisiaan. Kehityskeskustelujen tehtävien kautta opiskelijat syventyvät oppimisen ja ammatillisuuden teemoihin, kuten ammatillisen kasvun opintojaksolla. SoleOPSin SoleHOPS on kokonaisuus, jonka avulla opettaja-tuutori kykenee tukemaan opiskelijaa hänen ammatillisessa kasvussaan.

SoleHOPS-ryhmässä oli mukana samoja henkilöitä kuin ammatillisen kasvun opintojaksoa miettineessä työryhmässä, jotta SoleHOPS-ryhmä olisi koko ajan tietoinen siitä, mihin suuntaan uudistettu opintojakso oli kehitteillä. Tämä tuki merkittävästi ryhmän työskentelyä. SoleHOPS-ryhmässä oli monialainen

edustus ohjausta tekevästä henkilöstä, minkä kautta kehityskeskustelujen tehtävistä oli mahdollista luoda sellaisia, että niitä voidaan hyödyntää kaikilla opetuksen tulosalueilla. Tehtävät (taulukko 4) luotiin SoleOPSiin siten, että jokaiselle neljälle opiskeluvuodelle on omat tehtäväkokonaisuutensa, jotka tulee suorittaa opettajatuutorin ohjeistuksen mukaisesti. Kokonaisuudet sisältävät eri määrän tehtäviä eri vuosina. Opettajatuutori voi SoleOPSissa hallinnoida tehtäviä. Hän voi esimerkiksi määrittää mihin mennessä haluaa opiskelijoiden tekevän tietyn tehtävän kyseisen opiskeluvuoden kokonaisuudesta. Koulutusohjelmat ovat luoneet SoleOPSiin oman osaamiskarttansa, josta ilmenee mitä osaamista opiskelijalle kehittyä hänen opiskellessaan kyseisessä koulutusohjelmassa. Kehityskeskustelujen tehtäviin voidaan liittää opiskelijan itsearviointia hänen osaamisensa kehittymisestä suhteessa osaamiskartan tavoitteisiin.

TAULUKKO 4. *Kehityskeskustelujen kaikille koulutusohjelmille yhteinen tehtävärunko.*

Ensimmäinen vuosi

Tehtävä 1. Lähtötilanteeni

Koulutustaustani

Työhistoriani

Harrastukseni

Minä yksilönä. Millainen olet ihmisenä? Kerro itsestäsi vapaasti.

Minä ryhmän jäsenenä. Miten toimit ryhmässä?

Millaisia kokemuksia sinulla on erilaisista ryhmistä (opiskelu, harrastus ym. ryhmät)?

Tehtävä 2. Minä oppijana

Millaisia kokemuksia minulla on oppimisesta? Kerro myös millaisia odotuksia sinulla on opiskelujesi suhteen.

Millaisissa tilanteissa olen oppinut parhaiten?

Millaiset asiat saattavat vaikuttaa opiskeluuni ja oppimiseeni?

Tehtävä 3. Ammatilliset toiveeni ja tavoitteeni

Miten päädyin opiskelemaan tähän koulutusohjelmaan?

Millaiset työtehtävät kiinnostavat minua tulevaisuudessa?

Millaista osaamista tarvitsen tulevissa työtehtävissäni? Tutustu SoleOPSista löytyviin oman koulutusohjelmasi osaamistavoitteisiin ja pohdi, mihin niistä haluat erityisesti panostaa.

Millaisia opintojen aikaisia valintoja minun tulee tehdä tavoitteisiin pääsemiseksi? Opiskeluaikaisia valintoja ovat mm. vaihto-opiskelu, valinnaiset opinnot, harjoittelu, opinnäytetyö, henkilökohtaisen elämän ratkaisut.

Täytähän myös osaamiskartan itsearvioinnista lähtö- ja tavoitetaso ennen kuin lähetät kehityskeskustelun vastaukset opettajatuutorillesi!

Toinen vuosi

Tehtävä 1. Opiskelukyvyn arviointi

Millainen elämäntilanteesi on tällä hetkellä? Onko asioita, jotka haittaavat opintojesi etenemistä? Pohdi kysymyksiä oheisen Opiskelukyky-kaavion pohjalta.

Tehtävä 2. Valinnat ja mahdollisuudet

Millaiset työtehtävät kiinnostavat sinua tällä hetkellä?

Millaista osaamista arvelet tarvitsevasi näissä työtehtävissä? Mieti, millaisen kuvan olet saanut tähänastisessa koulutuksessa työelämän osaamisvaatimuksista omalla alallasi.

Taustana voit käyttää myös SoleOPSista löytyviä oman koulutusohjelmasi osaamistavoitteita tai oman koulutusohjelmasi kompetensseja osoitteessa www.ncp.fi/ects.

Miten aiot saavuttaa tavoitteesi? Mieti esim. seuraavien asioiden vaikutusta suhteessa tavoitteisiisi: opintovalinnat, harjoittelu, kansainvälistyminen, tuleva opinnäytetyö, verkostoituminen, tki-projektit.

Tehtävä 3. Opintojen edistymisen seuranta

Vertaa eHOPS:n opintosuorituskertymää opetussuunnitelmaan ja listaa puuttuvat opintojaksot. Mikäli opintojaksosta on tekemättä joitakin osia, merkitse myös ne opintojakson nimen alle.

Laadi suunnitelma puuttuvien opintojaksojen suorittamisesta. Mitä, miten ja milloin aiot suorittaa? Mitä tietoa tarvitset ja keneltä?

Kolmas vuosi

Tehtävä 1. Tämänhetkisen osaamiseni arviointi

Arvioi osaamistasi osaamiskartan avulla. Tee ensin osaamiskartan itsearviointi ja kirjoita sen jälkeen, mikä on muuttunut ja miksi.

Pohdi edistymistäsi suhteessa työelämän vaatimuksiin ja odotuksiin. Voit tutustua esim. oman alasi työpaikkailmoituksissa esiintyviin ja harjoittelujakoilla esiin nousseisiin osaamisvaatimuksiin, yleisiin työelämätaitoihin tai ammattikorkeakoulujen yhteisiin kompetensseihin. SoleOPSista löydät oman koulutusohjelmasi osaamistavoitteet.

Tehtävä 2. Opintojen edistymisen seuranta

Vertaa eHOPS:n opintosuorituskertymää opetussuunnitelmaan ja listaa puuttuvat opintojaksot. Mikäli opintojaksosta on tekemättä joitakin osia, merkitse myös ne opintojakson nimen alle.

Laadi suunnitelma puuttuvien opintojaksojen suorittamisesta. Mitä, miten ja milloin aiot suorittaa? Mitä tietoa tarvitset ja keneltä?

Neljäs vuosi

Tehtävä 1. Minä vastavalmistuneena

Pohdi tulevaisuuttasi valmistumisen jälkeen. Miltä tulevaisuutesi näyttää tällä hetkellä? Millaisia suunnitelmia sinulla on työelämää ja muuta elämää varten? Onko sinulla varasuunnitelmia?

Tehtävä 2. Oman osaamisen jatkokehittäminen

Tee ensin osaamiskartan itsearviointi ja pohdi, miten aiot jatkossa kehittää omaa osaamistasi. Kirjoita esimerkiksi, miten opiskelu on valmentanut sinua työelämää varten ja miten sinun tulee jatkossa kehittää omaa osaamistasi kehittyäksesi oman alasi osaajana.

LÄHTEET

Annala, J. 2007. Merkitysneuvotteluja hopsista ja sen ohjauksesta. Toimintatutkimus hopsin ja sen ohjauksen kehittämisestä korkea-asteen koulutuksessa. Tampereen yliopisto. Opettajakoulutuslaitos: Acta Universitatis Tamperensis 1225.

3.5 OHJAUSVERKOSSA

Kirsi-Maria Castrén & Frida Ylönen

3.5.1 Johdanto

Virtuaalisella ohjausympäristöllä voidaan tarkoittaa kaikkia niitä sähköisiä ympäristöjä, joihin opiskelijalla on mahdollisuus päästä niin oppilaitoksen sisällä kuin sen ulkopuolellakin. Virtuaalisten ohjausympäristöjen kehittämisen tavoitteena on parantaa opiskelijoiden mahdollisuutta saada ohjausta tehokkaasti, nopeasti ja helposti. Virtuaalisten ohjausympäristöjen hyödyntäminen on modernia, ajankohtaista ja kustannustehokasta. Niiden avulla Turun ammattikorkeakoulun ohjauspalvelut tuodaan opiskelijoille helposti saavutettavaksi heille tutuissa ympäristöissä, esimerkiksi internetissä. Tarkoituksena on siis olla siellä, missä opiskelijatkin ovat.

Virtuaalisten ohjausympäristöjen haluttiin istuvan osaksi Turun ammattikorkeakoulun imago ja ilmettä. Siksi kaikissa tilanteissa, joissa se oli mahdollista, pyrittiin palveluiden nimien ja ulkoasun osalta mukailemaan Turun ammattikorkeakoulun meriteemaa ja hakumarkkinoinnin matkateemaa. Tarkoituksena oli saada palveluista heti tutuntuntuisia ja persoonallisen oloisia, jotta ne olisivat opiskelijoille mieluisia ja jäisivät hyvin mieleen.

Projektiryhmä aloitti toimintansa keväällä 2010, jolloin projektiryhmään kuuluivat Mari Saarinen, Kirsi-Maria Castrén, Janne Auvinen ja Mikko Niskanen. Syyskuussa 2011 Frida Ylönen korvasi Mari Saarisen projektiryhmässä. Työryhmä vastasi toiminnastaan Eeva Harjulahdelle ja konsultoi suunnitelmistaan Tuija Mäntsälän kanssa. Turun ammattikorkeakoulun virtuaalisten ohjausympäristön kehittämishanke oli osa sisäistä opiskelijapalveluiden kehittämishanketta.

3.5.2 Opiskelun navigaattori Messiin

Yksi hankkeen tärkeimmistä tavoitteista oli rakentaa Turun ammattikorkeakoulun Messi-intranetistä entistä opiskelijaystävällisempi. Projektin yhteydessä päätettiin rakentaa Messiin opiskelijan näkökulmasta toteutettu hakemisto Messin

opiskelijaa koskevan materiaalin tueksi. Tarkoituksena oli saada Messi opiskelijoille luontevaksi työkaluksi ja osaksi opiskelijan arkea. Messiin toteutettiin kolme uutta toimintoa yhteisen ohjauksen navigaattori -teeman alle. Ohjauksen navigaattori koostuu keskustelufoorumeista sekä opiskelijan wikistä ja hakutoiminnosta, joka kohdistuu Messin opiskelijalle tärkeää sisältöä sisältäviin osiin.

Opiskelijan wiki

Opiskelijan wiki on Messissä toimiva verkkohakemisto, jonka alle on koottu ns. sähköisen opiskelijan oppaan sisällysluettelo linkein. Wikiin on koottu kattavasti Turun ammattikorkeakouluun, opiskeluun, opiskelijapalveluihin ja opiskelijaelämään liittyviä linkkejä. Se kokoaa yhteen hakemistoon Messissä, verkkosivuilla sekä ammattikorkeakoulun, tulosalueiden ja kampusten omista oppaissa olevaa tietoa. Wikissä asiat on pyritty jaottelemaan opiskelijalle selkeästi avautuvalla tavalla. Wikin suunnittelun pohjana on käytetty Salossa toteutettua opinnäytetyötä, joka kartoitti Messin käyttöä opiskelijan näkökulmasta. Opiskelijan wikin tärkeimpänä tehtävänä onkin helpottaa opiskelijan tiedonhakua, sillä kaikki linkit ja otsikot löytyvät yhdestä paikasta. Wikiin on helppo lisätä yhden linkin taakse myös sellaista sisältöä, joka prosessikuvauksiin perustuvassa rakenteessa vaatii pitemmän linkkipolun.

Keskustelufoorumit

Messin keskustelufoorumeiden myötä haluttiin tarjota opiskelijoille mahdollisuus kysyä, kommentoida ja jakaa ajatuksia turvallisessa, valvotussa ja tutussa ympäristössä. Samalla väärinkäsityksien oikaisemisen mahdollisuus paranee huomattavasti. Keskustelufoorumit tarjoavat opiskelijoille myös mahdollisuuden jakaa kokemuksia opiskelusta ja opiskelijaelämästä sekä tarjota ja vastaanottaa vertaistukea. Lisäksi keskustelufoorumien tarkoituksena on siirtää keskustelua internetin satunnaisilta foorumeilta ammattikorkeakoulun omaan ympäristöön.

Keskustelufoorumi on jaettu aiheittain kahdeksaantoista palstaan. Jokaisella kampuksella on oma palstansa ja muut palstat on jaettu aihealueiden mukaan opiskelijavaihtoon, ura- ja rekrytointipalveluihin, opintotukiasioihin, terveyteen ja hyvinvointiin, opinnäytetyöhön, kirjastoon sekä työharjoitteluun. Pals-

toilla aihealueiden asiantuntijat, kuten opintotukilautakunnan sihteeri, terveydenhoitaja ja kirjaston henkilökunta, ovat luvanneet tarvittaessa vastata opiskelijoiden kysymyksiin. Opiskelijaelämä-palstalla on mahdollisuus keskustella kevyemmistä asioista. Lisäksi opiskelijakunnalla on oma palstansa. Yleiselle keskustelualueelle voidaan ohjata kaikki sellainen keskustelu, joka ei kosketa suoraan muita aihealueita. Mikäli joku teema nousee yleisellä palstalla selvästi aktiivisen keskustelun kohteeksi, sille voidaan perustaa oma palstansa.

Hakutoiminto

Oikean tiedon löytämistä Messissä helpotetaan myös uuden hakutoiminnon avulla. Hakutoiminnolla voidaan kohdistaa sanahaku kaikkiin niihin Messin osa-alueisiin, jotka sisältävät opiskelijalle tärkeää tietoa. Hakutoiminnon avulla opiskelijan on helppo löytää haluamansa sisältö nopeasti myös silloin, kun opiskelija itse ei ole varma, minkä osa-alueen alle tieto luokituu. Näin ollen tiedonhaku nopeutuu ja muuttuu vaivattomaksi.

3.5.3 Sosiaalinen media ja virtuaaliluotsi Kapu

Ohjauspalveluiden käyttöön tilattiin kuvittajalta ohjauksen maskotti; virtuaaliluotsi Kapu. Kapun laivakissahahmo noudattaa Turun ammattikorkeakoulun meriteemaa sekä hakumarkkinoinnin matkateemaa ja se on viestintäyksikön hyväksymä. Kapulle perustettiin projektin tuotoksena markkinointisivut kahteen eri sosiaalisen median välineeseen; Facebookiin (<http://www.facebook.com/pages/Turun-AMK-e-opintoneuvoja-Kapu/172335552798520> tai Lyhytlinkki <http://tinyurl.com/3246og8>) sekä Twitteriin (<https://twitter.com/#!/KapuTurunAMK>).

Sosiaalinen media liittyy internetin vuorovaikutteisiin ryhmätyö- ja julkaisujärjestelmiin. Tyypillistä sosiaalisen median järjestelmille on, että osallistujat voivat tuottaa sisältöjä, muokata niitä, kommentoida, keskustella, jakaa aineistoja ja verkottua keskenään. Sosiaalisen median välineistö on laaja: blogit, wikit, kuvan-, videon- ja äänenjakopalvelut, virtuaaliset kohtaamispaikat, sosiaaliset kirjanmerkit sekä yhteisölliset kalenterit lienevät välineistä tunnetuimpia. Sosiaalisessa mediassa ei ole kyse pelkästään välineistä, vaan sosiaalisesta toiminnasta – seurustellaan samaa palvelua käyttävien ihmisten kanssa, ei koneen kanssa.

Palveluiden peruskäyttö on ilmaista, eikä omalle koneelle tarvitse yleensä ladata erillistä ohjelmaa palvelun käyttämistä varten. (Edu.fi 2010). Pilottipalveluiksi valikoituivat Facebook ja Twitter tunnettuutensa ja saavutettavuutensa vuoksi. Myöhemmässä vaiheessa virtuaalisia ohjauspalveluja viedään mahdollisesti myös muihin sosiaalisen median välineisiin, esimerkiksi Kapun oma blogi voisi toimia hyvänä hakumarkkinointiin ja ajankohtaiseen tiedottamiseen liittyvänä palveluna.

3.5.4 Ohjauksen majakka Second Lifessa

Virtuaalisten ohjauspalveluiden kehittämishankkeessa haluttiin hyödyntää myös Turun ammattikorkeakoulun ostamaa saarta Second Life -virtuaalimaailmassa. Kirjaston ja opintotoimiston alueen yhteyteen suunniteltiin ohjauksen majakka. Majakka koostuu neljästä plus yhdestä huoneesta, joista jokainen sisältää yhden ns. opiskeluvaiheen. Ensimmäinen huone liittyy hakumarkkinointiin, toinen opiskelujen aloittamiseen, kolmas työharjoitteluun ja projekteihin neljännen käsitellessä opinnäytetyötä ja valmistumista. Pieni sivuhuone on omistettu opiskelijavaihdolle. Huoneista koostuu ns. opiskelupolku ja varsinaisen tiedon lisäksi huoneista löytyy hyödyllisiä vinkkejä ja linkkejä.

Lisäksi ohjauksen majakan yhteyteen suunniteltiin majakanvartijan rakennus, joka sisältää kaksi pienryhmätyötilaa, joita voidaan käyttää esimerkiksi opetus- ja ohjaustilanteissa sekä ryhmätöiden tekoon. Huoneet ovat äänieristettyjä eli niissä voi turvallisesti keskustella yksityisemmistäkin asioista. Majakan pihalla sijaitsee nuotiopiiri, jonka ympärille mahtuu suurempikin ryhmä opiskelemaan ja vaihtamaan ajatuksia. Opiskelijakunta TUO on luvannut järjestää ohjelmaa majakan nuotiopiirillä. Virtuaalisessa Second Life -ympäristössä ihmiset voivat kokoontua yhteen fyysisestä välimatkasta riippumatta ja kommunikoida keskenään sekä kirjoittamalla että keskustelemalla luurimikrofonin avulla. Second Lifessa voidaan myös jakaa tiedostoja ja sen käyttö on ilmaista.

Majakan yhteydessä toteutetaan myös esittelyvideo, jota voidaan näyttää AMK-päivillä yms. yhteyksissä herättämään mielenkiintoa Turun ammattikorkeakoulua kohtaan. Sekä videon että ohjauksen majakan rakennustyöstä vastasi Pekka Qvist.

3.5.5 Skype-internetpuhelut opinto-ohjaajien käyttöön

Koska opiskelijat eivät aina ole fyysisesti läsnä opiskelukaupungissaan, mutta saattavat silti tarvita opinto-ohjausta, päätettiin Turun ammattikorkeakoulun opinto-ohjaajille ottaa käyttöön Skype-internetpuhelut. Skype perustuu ilmaiseen ohjelmaan, jonka avulla voidaan keskustella toiseen skype-yhteyteen. Skype mahdollistaa myös videopuhelut, eli sen avulla on helppo järjestää opinto-ohjaajan vastaanotto ilman tilallisia rajoituksia. Skypellä soittaminen toiseen Skype-liittymään on ilmaista.

Hankkeen yhteydessä kartoitettiin luurien ja web-kameroiden tarve ja hankittiin tarvittava varustus jokaiselle opinto-ohjaajalle. Tammikuussa 2011 järjestettiin opinto-ohjaajille oma Skype-perehdytys AMK:n tiloissa. Jatkossa opinto-ohjaajat voivat pitää myös toisiinsa yhteyttä Skypen välityksellä. Opiskelijan tulee varata opinto-ohjaajalle erikseen Skype-aika sähköpostilla.

3.5.6 Tekstiviestipalvelu

Projektin tuloksena kartoitettiin myös tekstiviestipalvelun käyttöönottoa ohjauksen palvelutason parantamiseksi. Tekstiviestipalvelua on mahdollista käyttää mm. lukuvuodelle ilmoittautumisesta muistuttamiseen, ammattikorkeakoulun yhteisistä asioista tiedottamiseen ja koulutusohjelmakohtaisesti esim. sairastapauksista tai muista tunti-uutoksista tiedottamiseen.

Lukuvuodelle ilmoittautumatta jättäminen aiheuttaa vuosittain opinto-oikeuden menettämisen sadoille opiskelijoille. Tämä aiheuttaa koulun tietojärjestelmien käyttöoikeuksien sulkemisen, joten opiskelijalla ei ole mahdollisuuksia suorittaa opintoja tai saada haltuunsa opiskelumateriaaleja esimerkiksi verkko-oppimisympäristö Optimasta. Myös opintotuen maksatus lakkautetaan Kelan opintotukikeskuksen toimesta. Opiskelu-oikeuden palauttamista anotaan kirjallisesti koulutusjohtajalta. Opiskelijan tulee myös maksaa 35 euron suuruinen käsittelemaksu. Hakemusten ruuhkautuminen voi aiheuttaa useammankin viikon katkoksen opinto-oikeudessa ja näin estää opintojen etenemisen kyseisenä aikana.

Tekstiviestipalvelulla voidaan muistuttaa opiskelijoita ilmoittautumisajasta ja varmistaa parempi tavoitettavuus kuin muilla menetelmillä. Esimerkiksi sähköposti tai opiskelijahallintojärjestelmä Winha vaativat kirjautumiseen voimassa-

olevat tunnukset, joiden vanhenemisaika on 90 vrk. Esimerkiksi kesällä opiskelijan salasanat saattavat päästä vanhenemaan, jolloin heillä ei ole yhteyttä koulun tietojärjestelmiin. Vuosittaisella 2000 viestin lähetysmäärällä palvelun hinnaksi tulee n. 200€ (164 € + alv 23 %) (Zoner SmS Gateway-palvelu syyskuu/2010).

Kartoitusta tehtäessä saimme myös tietoomme, että TUPAS-palvelu (sähköinen tunnistautumisen esim. verkkopankkitunnuksilla) on tulossa käyttöön jossain vaiheessa. Se mahdollistaa paremman saavutettavuuden koulun tietojärjestelmille, koska salasanan vaihtaminen ei enää vaatisi fyysistä vierailua koululla.

3.5.7 Jatkosta

Koska hankkeessa toteutettujen palveluiden jatkokehittämiseen ja ylläpitoon jatkossa ei ole vielä resurssia, on kaikki palvelut suunniteltu niin, että materiaalia on helppo ja nopea päivittää kenen tahansa riittävät käyttöoikeudet omaavan henkilön toimesta. Palvelujen materiaaleja voidaan päivittää esimerkiksi verkkosivujen päivittämisen yhteydessä. Lisäksi materiaali on pyritty pitämään mahdollisimman yleisenä, jotta se ei kaipaa välitöntä päivitystä ja ajankohtainen tieto on linkitetty materiaaliin. Näin ollen se pysyy aina ajankohtaisena.

Virtuaalisista ohjauspalveluista on koottu PDF-esite, jossa esitellään palveluita ja neuvotaan niiden käytössä (tämän alaluvun liite 1).

LÄHTEET

Edu.fi.2010. Sosiaalisen median palvelut ja välineet hyötykäyttöön. Opetushallitus.
http://www.edu.fi/materiaaleja_ja_tyotapoja/tvt_opetuksessa/mika_ihmeen_sosiaalinen_media.

LIITE I

Turun ammattikorkeakoulun virtuaalisten ohjausympäristöjen esite.

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

VIRTUAALISET OHJAUSYMPÄRISTÖT

Turun ammattikorkeakoulun virtuaaliset ohjauksen palvelut opiskelijalle

Ohjauksen navigaattori Messissä

Messin uudet ominaisuudet auttavat opiskelijaa löytämään tarvittavan informaation nopeasti ja vaivattomasti. Opiskelijan wiki-sivustossa aiheet ja asiat on jaoteltu opiskelijaystävälliseen muotoon - linkkikokoelmasta opiskelija löytää kaiken tarpeellisen. Uusilla keskustelualueilla voidaan ottaa kantaa ja etsiä vastauksia opiskeluun ja opiskelijaelämään liittyviin kysymyksiin ja hakutoiminto auttaa etsivää löytämään.

Navigaattoriin pääset messin etusivulta opiskelu-valikon alta.

Facebook ja Twitter

Virtuaalisten ohjauspalvelujen maskotti, virtuaaliluotsi Kapu koristaa Turun ammattikorkeakoulun virtuaalisten ohjauspalvelujen Facebook ja Twitter sivustoja. Facebookin ja Twitterin kautta opiskelija saa hyödyllisiä tietoja sekä hauskoja faktoja AMK-opiskelusta Turussa.

Tule tykkäämään:

Kapu Facebookissa: <http://tinyurl.com/3246og8>
ja Twitterissä: <https://twitter.com/KapuTurunAMK#>

Ohjauksen majakka Second Lifessa

Ohjauksen majakan löydät Turun AMK:n Secondlife-saarelta. Majakan ympäristössä voidaan kokoontua työskentelemään pienryhmissä tai pitää vaikka kahdenkeskinen ohjauskeskustelu. Majakanvartijan rakennuksen äänieristetyt huoneet tarjoavat rauhallisen työympäristön. Majakan pihalle nuotopiirille mahtuu isompikin seurue. Majakan ympäristö on opiskelijoiden vapaassa käytössä vaikka ryhmätyön tekoon tai toisiin opiskelijoihin tutustumiseen.

Majakan koordinaatit Second Lifessa: 107, 228, 23

Skype-internetpuhelut opintojenohjauksessa

Skype-ohjelman avulla opiskelijat voivat soittaa puheluita opinto-ohjaajille ilmaiseksi mistä tahansa. Tarvitaan vain Skype-yhteys ja kuulokemikrofoni. Opinto-ohjaajan ajanvaraus onnistuu vaikka toiselta paikkunnilta. Keskustelu Skypen välityksellä on luontevaa ja helppoa - tarvittaessa voidaan käyttää myös videoyhteyttä.

Toimi näin:

Varaa Skype-aika opinto-ohjaajallesi ja soita hänelle Skypellä sovituna aikana

www.turkuamk.fi

3.6 KESKIÖSSÄ ULKOMAISEN OPISKELIJAN OHJAUS – NYKYTILAN ANALYYSIN KAUTTA KOHTI SYSTEMAATTISEMPAA OHJAUSTA TURUN AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Antonella Storti

3.6.1 Johdannoksi

Suomeen saapuu vuosittain yli 4000 ulkomaista opiskelijaa suorittamaan tutkintoa ja yhteensä vaihto-opiskelijoita maahamme saapuu yli 8000. Ulkomaiset tutkinto-opiskelijat opiskelevat lähes poikkeuksetta englanninkielisissä koulutusohjelmissa. Vieraskielisten koulutusohjelmien määrä on lisääntynyt Suomessa koko 2000-luvun ajan. Ulkomaisten opiskelijoiden määrän lisääntyminen on luonut haasteita mm. korkeakoulujen opintojen ohjaus-, tiedotus- ja neuvontapalveluiden järjestämiselle. Ulkomaalaisten opiskelijoiden sopeutumisesta on tehty useita selvityksiä, mutta niissä on varsin niukasti pohdittu opiskelijan ohjauksen kehittämis- ja tehostamistoimia tai niiden vaikutuksia mm. opintojen keskeyttämiseen. Valinnaisuuden lisääntyminen sekä tutkintojen laaja-alaisuus ovat lisänneet opiskelijoiden ohjauksen tarvetta. Ohjauksen tulee pitää sisällään opiskelun, opiskelutaitojen, ammatillisen suuntautumisen sekä elämänhallintaan liittyvän tuen.

Tämän alaluvun tarkastelun kohteena on Turun ammattikorkeakoulussa ulkomaisten nuorten tutkintoon johtavassa vieraskielisessä koulutuksessa 2010–2011 opiskelevien tiedotus-, neuvonta ja ohjauspalvelut. Materiaali perustuu tulosaluekohtaisten teemakeskustelujen havaintoihin ja huomioihin sekä työkokemukseen kansainvälisten asioiden parissa. Tukea tekstissä esiin tuleville huomioille on saatu muutaman opiskelijan case-haastatteluista, sekä Olli Mäkisen ja Ilona Katajan (2011) toteuttaman kyselyn käsikirjoituksesta Tietoliikenne ja sähköinen kauppa -tulosalueen ulkomaisille tutkinto-opiskelijoille. Artikkelin tausta-aineistona on hyödynnetty valtakunnallisia suunnitelmia ja selvityksiä, kuten opetus- ja kulttuuriministeriön viisivuotiskausittain laadittavaa kehittämissuunnitelmaa, kansainvälisyysstrategiaa (2009) sekä CIMO:n (kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön asiantuntija- ja palveluorganisaatio)

tio) selvityksiä, ohjausalan kirjallisuutta ja KKA:n arviointeja niin ohjauksesta kuin vieraskielisestä koulutuksestakin.

Viime vuosituhanella korkeakouluihin vaihto-opiskelijoiden tukemiseksi luodut palvelut vastaavat vain pieniltä osin ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden ohjaustarpeita. Myös nykyiset opinto-ohjauksen palvelut vastaavat harvemmin ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden tarpeisiin. Moniulotteisen ohjausprosessin arvioiminen on vaikeaa ja haasteellista. Haasteellisuutta lisää se, että opiskelijan sosiaalinen, kulttuurinen ja koulutuksellinen viitekehys voi poiketa merkittävästi suomalaisesta käsityksestä. Pohdinnan arvoista on mm. se, kattavatko nykyiset ohjauspalvelut ulkomaisen opiskelijan opintoprosessin kokonaisuudessaan ja se, kenellä tai keillä on kokonaisvastuu tämän prosessin sujuvuudesta.

Taustaa – suomalainen koulutus kansainvälistymisen tiellä

Suomalaisen koulutuksen kansainvälistyminen ja korkeakoulujärjestelmän uudistaminen sekä ammattikorkeakoulujen syntyminen yliopistojen rinnalle (esim. Lampinen & Savola 1995, 34–42; Lampinen 1998, 104–108) yhdessä Euroopan integraation kanssa vauhdittivat merkittävästi korkeakoulutuksen kansainvälistymistä. EU:n koulutus- ja tutkimusohjelmien avautuminen mahdollisti kansainvälisten elementtien integroinnin koulutukseen ja korkeakoulu yhteisöön. Suotuisan ilmapiirin vallitessa perustettiin englanninkielisiä koulutusohjelmia ja vaihto-opiskelijoille toteutettavia opintoja. Vaihto-opiskelun tukemiseksi luotiin 1990-luvulla kansainvälisten tehtävien hoitamista varten kansainvälisten asioiden toimistot. Palvelut suunnattiin ensisijaisesti vaihtoon lähteville ja saapuville opiskelijoille. (Aalto 2003, 7–8.) Suomalaisen kansainvälisen toiminnan malli ja infrastruktuuri syntyivät 1990-luvun aikana.

Vuosituhanen vaihtumisen myötä kansainvälistymisessä siirryttiin toiseen vaiheeseen, jossa painopisteinä ovat Bolognan -prosessin mukainen tutkintorakenteen uudistustyö sekä ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden rekrytointi. Opetus ja kulttuuriministeriön koulutuspoliittisissa kannanotoissa nähdään koulutuksen ja työelämän kansainvälistymisen olevan merkittävä kilpailukyky edellytys globaaleilla markkinoilla. Vieraskielisten tutkinto-ohjelmien sekä ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden liittäminen korkeakoulun ja opetusministeriön välisiin tuloksellisuusrahoituksen kriteereihin on ohjannut korkeakoulu-

ja lisäämään englanninkielisiä tutkinto-ohjelmia (Garam 2009a, 4–5; Garam 2009b, 13)¹. Ulkomaisten perustutkinto-opiskelijoiden määrää halutaan lisätä seitsemään prosenttiin vuoteen 2015 mennessä. (Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009, 19). Tämä edellyttää korkeakouluilta vieraskielisen koulutuksen kehittämistä edelleen, mukaan lukien opiskelijoille tarjottavat palvelut.

CIMO ja Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto SAMOK ry (2007) ovat tehneet selvityksiä ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden asemasta Suomen ammattikorkeakouluissa. Keskiössä ovat olleet ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden motiivit tulla Suomeen opiskelemaan ja sopeutuminen suomalaisen yhteiskuntaan. Selvityksissä sivutaan opiskelijan opiskeluprosessin tukemista, mutta sen käsittely on satunnaista joko sen haasteellisuuden vuoksi tai siksi, että opiskeluprosessin tukeminen on melko laajan toimijajoukon tehtävä. Tähän viittaavat myös Lahtonen & Pyykkö (2005, 37–38) tekemässään korkeakoulujen vieraskielisen opetuksen arvioinnin seurantaan käsittelevässä julkaisussaan. He toteavat, että ohjaukseen osallistuu varsin laaja joukko korkeakoulun eri tasoilta, jolloin palvelun järjestelmällisyys ja systemaattisuus eivät välttämättä toteudu. On siis pohdittava, miten ohjauksen saatavuus ulkomaisen opiskelijan kohdalla muodostuu sellaiseksi, että opiskelija saavuttaa oppimistavoitteen, valmistuu ja jää Suomeen.

3.6.2 Strategia ja laki apuna ohjauksen tavoitteiden tarkentamisessa

Alueelliset strategiat sekä korkeakoulupolitiikka määrittävät ammattikorkeakoulun tehtävän ja tavoitteet. Opiskelijan ohjauksen näkökulman kannalta seuraavat asiat Turun ammattikorkeakoulun strategiassa ovat huomionarvoisia:

- Turun AMK:n ydintehtävänä on huolehtia nuorten ammatillisen korkeakouluopetuksen hyvästä laadusta ja työelämävastaavuudesta. Turun ammattikorkeakoulu vastaa ammatillisesta korkeakouluopetuksesta Varsinais-Suomen työ- ja elinkeinoelämän tarpeisiin.
- Ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden ja henkilöstön määrää lisätään.
- Kansainvälisiä neuvonta- ja ohjauspalveluita vahvistetaan.

1 Vuonna 2008 Suomessa oli 275 tutkintoon johtavaa vieraskielistä koulutusohjelmaa, joka on eurooppalaisessa vertailussa toiseksi eniten Alankomaiden jälkeen. Sen sijaan ulkomaalaisia tutkinto-opiskelijoiden määrä (4 %) jää kansainvälisessä vertailussa liki 3 % alle OECD:n (6,9 %) keskiarvon. (Garam 2009b, 13.)

- Kansainvälisten koulutusohjelmien määrää lisätään.
- Kansainväliset osaamisen vientihankkeet lisäävät ulkoista rahoitusta ja parantavat kansainvälistä osaamista.
- Laajennetaan strategisten kumppanuuksien korkeakouluverkostoa ulkomaankaupan kannalta tärkeille maantieteellisille alueille yhdessä alueilla toimivien varsinaissuomalaisen yritysten ja muiden yhteisöjen kanssa.

Perustellun näkökulman ohjauksen kehittämiseen tarjoaa lainsäädäntö, koska Suomessa tutkintoon johtavassa vieraskielisessä koulutuksessa opiskeleva ulkomaalainen opiskelija suorittaa tutkinnon suomalaisen lainsäädännön mukaisesti. Laissa koulutuksen keskeiseksi tehtäväksi on nostettu asiantuntijatehtäviin johtava opetus ja opiskelijan ammatillisen kasvun tukeminen. Kolehmainen (2004a) toteaa, että laissa korostuu yksilöllisen tuen antaminen opiskelijalle. Lisäksi laista nousee ohjaukseen ja opetustoimintaan läheisesti liittyvät asiantuntijuuden ja ammatillisen kasvun käsitteet. (Kolehmainen 2004a, 17.) Opintojen ohjauksen järjestämisessä on sovitettava yhteen opiskelijan tarpeet, ammattikorkeakoulun tavoitteet sekä yhteiskunnan ja työelämän tarpeet. Painopisteen valinnasta päättää korkeakoulu. (Kolehmainen 2004a, 22–24.)² Näitä kolmea näkökulmaa korkeakoulu ottaa huomioon ja sovitaa oman toimintansa suunnittelussa, toteutuksessa ja strategiatyössä.

Turun ammattikorkeakoulun strategian mukaan ammattikorkeakoulun tehtävänä on kouluttaa työelämän tarpeisiin henkilöitä, joilla on valmiuksia kehittää alueen elinkeinoelämää sekä luoda verkostoja. Ohjauksen ja opetuksen tulee siten palvella työelämän tarpeita. Tämän perusteella on todettavissa, että mahdollisimman monen tutkinnon suorittaneen toivotaan jäävän rikastuttamaan ja kehittämään Turun seutua. Heistä harva jää, sillä heikko suomen kielen taito sekä suomalaisen toimintakulttuurin ja yhteiskuntajärjestelmän tuntemus vaikeuttavat merkittävästi työllistymistä suomenkieliseen työelämään.

2 Koulutuksen järjestäjän näkökulmasta ohjaukselta edellytetään tuloksia, joita mitataan opintojen pituutena, suoritettujen tutkintojen määränä tai työllistymisenä. Opiskelijoiden näkökulmasta katsottuna tuloksia voidaan mitata ohjauksen saatavuutena, luotettavuutena ja selkeytenä, mutta myös sillä, miten ohjauspalvelut auttavat opintojen suorittamista kokonaisuutena. Työelämä puolestaan odottaa saavansa uuden oppimiseen motivoituneita työntekijöitä. (Kolehmainen 2004a, 22-24.)

3.6.3 Huomioita ulkomaisten opiskelijoiden ohjaamisesta

Turun ammattikorkeakoulussa koulutusta toteutetaan 33 koulutusohjelmassa, joista kolme on englanninkielisiä. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon voi suorittaa 12 koulutusohjelmassa, joista yksi on englanninkielinen. Vuonna 2010 englanninkieliseen nuorten tutkintoon johtavaan koulutukseen oli yli 3000 hakijaa³, joista opiskelemaan hyväksyttiin 87 ulkomaalaista opiskelijaa. Kaikkiaan Turun ammattikorkeakoulussa nuorten tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelee 340 ulkomaalaista opiskelijaa⁴.

Yhteenvedoa tulosalueiden teemakeskusteluista

Syyslukukaudella 2010 kartoitettiin teemakeskustelulla henkilöstön näkemyksiä kansainvälisten opiskelijoiden ohjauksesta. Tulosaluekohtaisiin keskusteluihin osallistui vaihtelevasti opettajia, opettajatuutoreita, opinto-ohjaajia, opiskelijatuutoreita, kv-koordinaattoreita, kv-vastaavia, opintosuhteereitä, koulutuspäälliköitä ja koulutusjohtajia.⁵ Teemakeskusteluissa käytiin läpi sitä, mitä kv-ohjauksella ymmärretään, keitä siihen osallistuu, millaista ohjausta tulosalueella on saatavilla, mitä oppimisen ja opiskelun muita tukimuotoja käytetään ja ollaanko niihin tyytyväisiä sekä sitä, mikä on riittävää ohjausta (ks. tämän alaluvun liite 1).

Teemakeskusteluihin osallistuneet edustivat varsin erilaisia näkökulmia opiskelijan ohjaukseen ja tuloksena olikin monipuolinen, joskin joiltain osin hajanainen keskustelu. Keskustelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Teemakeskusteluun osallistuneet saivat keskustella kv-ohjauksesta vapaasti omista kokemuksestaan käsin. Toisilla oli enemmän kokemusta vaihto-opiskelijoiden ohjaamisesta ja opettamisesta kuin ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden ohjaamisesta, ja päinvastoin. Eniten tarkkoja huomioita ohjaukseen liittyen saatiin tulosalueilta, joilla on englanninkielisiä koulutusohjelmia.

Vaikka keskusteluissa puhuttiin sekä vaihto-opiskelijoiden että ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden ohjauksesta, niin opiskelijan ohjaamiseen osallistuu opiske-

3 Vuonna 2010 kaikkia hakijoita oli 3256, joista ensisijaisia hakijoita oli 938. Vuonna 2011 Turun ammattikorkeakoulun kolmeen koulutusohjelmaan Turussa ja Salossa (Degree Programme in International Business ja Degree Programme in Information Technology Turussa sekä Degree Programme in Nursing Salossa) haki yhteensä 3361 opiskelupaikan tavoittelijaa, joista ensisijaisia hakijoita on 972. www.turkuamk.fi.

4 Osa ulkomaalaisista tutkinto-opiskelijoista opiskelee suomenkielisissä koulutusohjelmissa ja osa opiskelijoista on maahanmuuttajia.

5 Teemakeskusteluun osallistui kaikkiaan 132 Turun ammattikorkeakoulussa toimivaa.

luajan pituudesta huolimatta samoja henkilöitä. Hyvin selväksi kävi se, että vaihto-opiskelijoiden neuvonta ja ohjaus on pääsääntöisesti systemaattista ja suurelta osin vakiintunutta toimintaa. Lähes kaikille oli selvää se, että kv-koordinaattorit ja kv-yhteyshenkilöt ovat apuna vaihto-opiskeluun liittyvässä käytännön asioissa ja opintojen suunnittelun tukena ulkomaiselle opiskelijalle. Sen sijaan ulkomailta opiskelemaan rekrytoitujen opiskelijoiden neuvonta- ja ohjauspalveluiden vastuissa oli epäselvyyttä. Opettajatuutori, koulutuspäällikkö ja opiskelijatuutori nimettiin melko yleisesti niin vaihto-opiskelijoiden kuin vieraskielisissä koulutusohjelmissa opiskelevien opiskelua ja opintoja tukeviksi henkilöiksi.

Keskusteluista ilmeni, että ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden ohjaukseen kaivataan selkeämpiä käytänteitä ja systemaattisuutta. Keskusteluun osallistuneet tiedostavat sen, että ulkomaiset opiskelijat tarvitsevat suomalaisille kohdennetusta ohjauksesta poikkeavaa neuvontaa ja ohjausta. Epätietoisuutta tuntuu olevan siitä, kenen tai keiden tehtävänä ohjauksen organisoiminen on matriisiorganisaatiossa. Opiskelijan korkeakouluun integroimiseksi tarvitaan Kehittäminen-tulosalueen ja opetuksen tulosalueiden yhteistyötä sekä työnjaoista ja vastuista sopimista. Lisäksi opetuksen tulosalueilla toimivat tarvitsevat selkeämpää kuvaa omasta roolistaan ulkomaisen opiskelijan neuvonta- ja ohjaustyössä. Ulkomaista opiskelijaa tukevan infrastruktuurin rakentamiseksi on tarkoituksenmukaista selvittää, keitä ulkomaisen opiskelijan ohjausprosessiin opintojen eri vaiheissa osallistuu ja miten toimintaa koordinoidaan.

Työhönsä sitoutuneet opettajatuutorit ja ammattiaineiden opettajat auttavat monin tukitoimin ulkomaisia opiskelijoita. Oman opetettavan aihealueen lisäksi opetusta ja oppimistehtäviä räätälöidään henkilökohtaisesti eri maista tulleille opiskelijoille. Opetuksen ohella opettajat ja opettajatuutorit opastavat suomalaiseseen oppimiskulttuuriin, toimintatapoihin sekä auttavat monissa henkilökohtaisissa ongelmissa. Keskusteluista ilmeni, että opettajatuutorit tuntuvat tarvitsevan apua etenkin tilanteissa, jotka liittyvät opiskelijan oppimisvaikeuksiin ja elämänhallintaan.

Turun ammattikorkeakoulun teemakeskusteluissa tehtiin samoja huomiota, joihin Lahtonen ja Pyykkö (2005) ovat kiinnittäneet huomiota arvioidessaan ulkomaisten opiskelijoiden saamaa ohjausta. He toteavat, että ohjauksen kannavia on ammattikorkeakoulussa yliopistoa enemmän ja ohjausvastuu jakautuu organisaatiossa eri toimijoille. Samansuuntainen havainto löytyy Garamin

(2009) tutkimuksesta, jossa ulkomaalaisten opiskelijoiden todetaan tarvitsevan henkilökohtaista, erityistarpeita huomioonottavaa ohjausta. Lisäksi tärkeäksi nähdään järjestelmällinen ohjauspalveluiden saatavuus.

Koska teemakeskusteluiden tarkoituksena oli hahmottaa ohjauksen organisoinnin ja toteutumisen nykytilaa enemmänkin koulutuksen tarjoajan näkökulmasta, tuntui kiinnostavalta pilottiluoteisesti kuulostella muutaman ulkomaisen, vieraskielisessä koulutusohjelmassa opiskelevan opiskelijan huomiota opintojen ohjauksesta⁶. Lisäksi oli mielenkiintoista selvittää mahdollisia yhtymäkohtia valtakunnallisesti tehtyjen selvitysten sekä Tietoliikenne ja sähköinen kauppa -tulosalueen (TSK) ulkomaisille opiskelijoille tehdyn kyselyn kanssa⁷.

Case-haastattelu opiskelijoille

“How to learn to learn in Finland” (ulkomainen tutkinto-opiskelija)

Muutamalle opiskelijalle tehty case-haastattelu toteutettiin avoimena haastatteluna, joka nauhoitettiin. Opiskelijoilta kysyttiin, ketkä heidän mielestään osallistuvat opintojen ohjaukseen opintojen eri vaiheissa ja miten opiskelijan opiskeluprosessi etenee. Haastattelun lopuksi opiskelijat kirjasivat lomakkeelle oman näkemyksensä siitä, millaista ohjausta ja tukea ulkomainen tutkinto-opiskelija opintojen eri vaiheissa tarvitsee. Lisäksi heitä pyydettiin arvioimaan, keiltä he saavat ohjausta opintoihinsa⁸ (tämän alaluvun liite 2).

Haastattelujen tavoitteena oli saada selkeä kuva siitä, miten ulkomaalaiset opiskelijat näkevät sen, mitä tulee opiskella ja mikä käsitys heillä on opintojen kokonaisuudesta, opintojen etenemisestä sekä opintojen jakautumisesta eri vuosille. Haastatteluissa nousi keskeiseksi kysymys ulkomaisen opiskelijan sopeutumisesta suomalaisen korkeakouluun ja yhteiskuntaan. Sopeutumisen kannalta tärkeänä he pitivät suomen kielen opetusta koko opintojen ajan. Op-

6 Haastatteluihin osallistui ensimmäisen, toisen ja kolmannen vuoden opiskelijoita kahdelta tulosalueelta (Tietoliikenne ja sähköinen kauppa sekä Bioalat ja liiketalous).

7 Olli Mäkisen ja Ilona Katajan (2011) käsikirjoitus. He ovat koostaneet 24:lle ensimmäisen vuoden ulkomaiselle tutkinto-opiskelijalle tehtyä kyselyä (Degree Programme in Information Technology).

8 Haastattelu tehtiin viidelle ulkomaiselle opiskelijalle. Osallistujat olivat ensimmäisen, toisen ja kolmannen vuoden opiskelijoita kahdelta tulosalueelta (Tietoliikenne ja sähköinen kauppa sekä Bioalat ja liiketalous).

pimistaitojen rinnalle ulkomaiset opiskelijat kaipasivat tukea elämänhallintaan alkaen aikakäsityksestä ja ulottuen viranomaisasioiden hoitamiseen sekä työn saamiseen opintojen aikana. Opiskelijat kaipaavat tietopuolisen opetuksen rinnalle opiskelutekniikan ohjausta ja tietoa siitä, miten kehittää itseään ja siitä, miten ammatilliseen kompetenssiin sisältyvät valmiudet kehittyvät.

Opettajatuutori tai tietyn opetettavan aineen opettaja nimettiin tärkeimmäksi ohjaajaksi, joskin ulkomaisilla opiskelijoilla ei ollut ohjaukseen osallistuvien työnjaosta kovin selkeää kuvaa. Tulos on samansuuntainen Mäkisen ja Katajan (2011) koostaman kyselyn kanssa. Seuraavaksi eniten opiskelijat kysyvät apua ja neuvoa muilta ulkomaalaisilta opiskelijoilta tai suomalaisilta opiskelijoilta. Opiskelijakunnan palvelut koettiin vieraiksi, eikä niitä nähty opintojen tuen tai avun lähteenä. Samoin opintotoimiston, opinto-ohjaajan, koulutuspäällikön, kv-koordinaattorin, kv-yksikön sekä rekrytoinnin palvelut olivat vieraampia ainakin opintojensa alussa oleville.

Turun ammattikorkeakoulun ulkomaisille opiskelijoille toteutetut haastattelut, teemakeskustelu sekä TSK:n ulkomaisille tutkinto-opiskelijoille tehty kysely ovat linjassa 2000-luvulla tehtyjen valtakunnallisten selvitysten kanssa, joissa keskiössä on ulkomaisten opiskelijoiden voimakas tarve integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan⁹. Opiskelijan näkökulmasta nykyiset ohjaus- ja muut tukitoimet vaikuttavat hajanaisilta ja ne keskittyvät opintojen alkuvaiheeseen. Ohjauksen tulisi kuitenkin kattaa laajasti niin opiskelun ja opiskelutaitojen kuin ammatillisen suuntautumisen ja elämänhallintaan liittyvän tuen.

3.6.4 Nykytilan analyysistä avaimia ohjauksen kehittämiseen

Toteutetut teemakeskustelut osoittivat, että ammattikorkeakoulussa on käytössä monenlaisia käytänteitä, joilla ulkomaisia opiskelijoita ohjataan. Käytännöt ovat muotoutuneet akuuteista tilanteista ja seuraavassa vastaavassa tilanteessa on turvauduttu samaan toimintatapaan. Turun ammattikorkeakoulun laatujärjestelmässä on kuvauksia toimintatavoista, mutta joiltain osin toimintatapojen tarkistaminen ja suositusten tekeminen on paikallaan. Kokonaisku-

9 Integraatiolla tarkoitetaan tilannetta, jossa ulkomaalainen opiskelija kokee osallistuvansa uuden asuinmaansa toimintoihin ja olevansa osa yhteiskuntaa. Kyse on kyvystä muutokseen ja pysyvyyteen ilman huomattavia ristiriitoja itsen ja ympäristön kanssa. Opiskelija kokee jatkuvuutta aiemman elämänsä ja kulttuurisen identiteettinsä kanssa. (Kinnunen 2003, 107.)

van muodostumiseksi on hyvä punnita sitä, onko tarpeen tarkentaa ulkomaisen opiskelijan ohjausta koskevaa prosessikuvausta tai voiko sen sijaan pohtia kenen (keiden) rooliin tiettyjä vastuita voi luontevasti sisällyttää. Liikkeelle voidaan lähteä pohtimalla sitä, miten ja mistä ulkomaisia opiskelijoita rekrytoidaan ja miksi rekrytoimme ulkomailta tutkinto-opiskelijoita. Tämä on merkityksellistä siksi, että vastaus vaikuttaa siihen, miten ja millaiset oppimista tukevat rakenteet korkeakouluun rakennetaan. Nykytilan tarkastelu kysymyksineen voi toimia jatkotyöskentelyn pohja-aineistona pohdittaessa sitä, miten ulkomaisen opiskelijan ohjaus on tarkoituksenmukaista toteuttaa.

Ensimmäisessä vaiheessa on hyvä miettiä työnjakoa. Mikä on koulutuksen ja Kehittäminen- tulosalueen osuus ja miten sen osuutta on jaettu tulosalueilla toimiville toimijoille? Ulkomaista opiskelijaa ohjaavien tahojen työnjaon ja tehtävien selkeyttäminen auttaa ohjaukseen osallistuvaa henkilökuntaa opastamaan opiskelijaa oikean henkilön luo.

Seuraavat kysymykset voivat toimia lähtökohtana työnjaon selkeyttämisessä:

Mitä Turun ammattikorkeakoulussa ohjauksella tarkoitetaan ja ketkä siihen osallistuvat?

- 1) Onko kyse tiedotuksesta ja neuvonnasta? (= enemmän keskushallinnon tarjoamaa)
- 2) Onko kyse neuvonnasta ja ohjauksesta, joka on opetusyksikön (=tulosalue, koulutusohjelma) tarjoamaa, luonteeltaan pedagogista?
- 3) Onko kyse molemmista ja jos on, niin millainen on työnjako?
- 4) Mikä on ohjauksen tavoite ja ketä ohjaus palvelee?

Työnjaon selkiyttämisessä avuksi voi laatia opiskelijan polkua mukailevan taulukon, johon on sijoitettu palvelut, joita opiskelija tarvitsee opintojensa eri vaiheissa (taulukko 5). Taulukosta voi nähdä kenen tehtäviin mikäkin toimenpide tai toiminto kuuluu ja sen, mikä on kehittämisen tulosalueen ja mikä opetuksen tulosalueen rooli:

TAULUKKO 5. *Mukailtu Lahden ammattikorkeakoulun opintojen ohjausjärjestelmän kuvauksesta Moitus et. al. 2001, 120.*

Rekrytointivaihe	Opiskelijavalinta	Hyväksymisen opiskelemaan	Opintojen aloitus	Opintojen eteneminen	Valmistuminen	Seuranta
Esitteet, Valintaoppaat Messut Opiskelijapöytäkirjat Markkinointi...	Informointi valintakokeista, Valintakoejärjestelyt, Valintakoe...	Valituille suunnattu informaatio	Opiskelijaksi ilmoittautuminen, Orientaatiopäivät, Tiedotustilaisuudet, Tuutorointi, Henkilökohtaiset keskustelut	Tuutorointi, Ryhmäytyminen, HOPS, Henkilökohtainen ohjaus, Ammatillisen kasvun tukeminen, Harjoittelu, Kv-toiminta, Uralvalinta	Opinnäytetyöohjaus, Jatko-opinnot, Työllistyminen, Tutkintotodistus	Alumintoiminta, Yhteydenpito...

Seuraavana vaiheena voi olla ohjausprosessin suunnittelu ja organisointi. Lähtökohtana voi käyttää edellä esitettyä jaottelua ja jakaa laajempi kokonaisuus osiin. Ensin nimetään tavoite sekä menettelytavat, joilla tavoite toteutetaan. Lisäksi nimetään vastuulliset toimijat eli nimikkeittäin se, keiden toimenkuviin kuuluu tietää asiasta (siis kuka on osallinen). Kolmanneksi määritetään kriteereitä eli sellaisia vaatimuksia, jotka kunkin menettelytavan kohdalla täyttäisivät laadukkaan toiminnan minimivaatimuksen. Neljänneksi nimetään ne opiskelijan opintopolun vaiheet, joihin kukin menettelytapa ajoittuu. (Sirola, 2004, 62–63.)

Seuraavassa vaiheessa voidaan tarkentaa toimijoiden ja kriteerien välistä yhteyttä ja työnjakoa sekä niiden suhdetta tavoitteisiin ja menettelyihin. Sen jälkeen voidaan määritellä laadun tavoitetaso sekä sopia, millä tavoin ulkomaisen opiskelijan saaman ohjauksen laatua voidaan arvioida. Lisäksi voidaan pohtia sitä, onko tarpeen sopia laatutasoluokituksesta. Arviointi voi perustua esimerkiksi siihen, kuinka systemaattisen ja toimivan kokonaisuuden ohjauspalvelut muodostavat ja miten toimintaa arvioidaan ja parannetaan. (Kolehmainen 2004b, 77–80.)

3.6.5 Lopuksi

Nykytilan kartoitus ja edellä esitetty malli voivat toimia lähtökohtana uudistettaessa ulkomaisten opiskelijoiden ohjauskäytänteitä kohti strategian mukaista tavoitetta. Turun ammattikorkeakoulun strategiassa on selkeästi ilmaistu tavoitteeksi ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden määrän lisääminen. Edelleen todetaan, että ydintehtävänä on laadukas nuorten ammatillinen korkeakouluopetus ja työelämävastaavuus Varsinais-Suomen alueella. Lisäksi kehittämiskohteeksi otetaan ohjauspalveluiden uudistaminen. Nämä kaikki kertovat siitä, että tavoitteena on mahdollisimman monen opiskelijan jääminen Varsinais-Suomeen. Tavoitteen toteuttamiseksi on tarkoituksenmukaista suunnitella ohjauspalvelut siten, että ne tukevat systemaattisesti opiskelijan opintojen etenemistä eri vaiheissa. Ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden ohjauspalveluiden kehittämisessä on otettava uudella tavalla huomioon palveluiden ja opintojen järjestäminen, jotta strategiassa lausutut tavoitteet voivat toteutua käytännössä.

Kv-ohjaus = normaali opinto-ohjaus + kv-lisä sekä vielä enemmän, pidempää ja perusteellisempaa!

(Teemakeskusteluun syksyllä 2010 osallistunut opinto-ohjaaja)

LÄHTEET

Aalto, P. 2003. Ulkomaisten tutkinto-opiskelijat Suomen korkeakouluissa. Korkeakoulujen politiikat ja käytännöt. Occasional Paper 2a/2003. Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO. http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowww-structure/15458_ulkomaiset_tutkinto-opiskelijat.pdf [luettu 8.11.2010].

Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030351?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Ammattikorkeakoululaki> [Luettu 9.5.2011].

Garam, I.2009a. Vieraskieliset tutkinto-ohjelmat suomalaisissa korkeakouluissa. 1/2009 Tietoa ja tilastoja -raportti. CIMO, Kansainvälisen yhteistyön ja liikkuvuuden keskus. http://www.cimo.fi/dman/Document.php/~public/Julkaisut+ja+tilastot/Tietoa+ja+tilastoja+/vieraskieliset_tutkinnot.pdf [luettu 8.11.2010].

Garam, I. 2009b. Vieraskieliset tutkinto-opiskelijat suomalaisissa korkeakouluissa. Fakta. Tietoa ja Tilastoa 2/2009. CIMO, Kansainvälisen yhteistyön ja liikkuvuuden keskus. http://www.cimo.fi/cimo_asiantuntijana/tietoa_ja_tilastoja [luettu 24.2.2011].

Garam, I. 2010. Kansainvälinen liikkuvuus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa 2009. 2/2010 Tietoa ja Tilastoa-raportti. CIMO, Kansainvälisen yhteistyön ja liikkuvuuden keskus. http://www.cimo.fi/cimo_asiantuntijana/tietoa_ja_tilastoja [luettu 1.4.2011].

Kinnunen, T.2003. ”If I can find a good job after graduation I may stay” Ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden integroituminen Suomeen. Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO ja Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö OTUS rs. Occasional Paper 2b/2003. Kansainvälisen henkilövaihdonkeskus CIMO. <http://www.cimo.fi/Resource.phx/cimo/raportit.htx> [Luettu 24.2.2011].

Koivisto, J. & Juusola, H. 2008. “We need more English information about our study, life in Finland and this country” – Tutkimus ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden asemasta Suomen ammattikorkeakouluissa vuonna 2007. Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto - SAMOK ry. Helsinki.

Kolehmainen, S. 2004a. Opintojen ohjaus on opintojen edistämistä. Teoksessa S. Kolehmainen & R. Kallinen (toim.) Laatu ammattikorkeakouluopintojen ohjaukseen. Oped-Laatu -projektin loppuraportti. Oped-Laatu -projekti. Hämeen ammattikorkeakoulu, 17–27.

Kolehmainen, S. 2004b. Opintojen ohjauksen laatukriteeristö. Teoksessa S. Kolehmainen & R. Kallinen (toim.) Laatu ammattikorkeakouluopintojen ohjaukseen. Oped-Laatu -projektin loppuraportti. Oped-Laatu -projekti. Hämeen ammattikorkeakoulu, 77–80.

Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia2009–2015. Opetusministeriön julkaisuja 2009:21 <http://www.kansainvalistymisstrategia.fi/> [Luettu 24.3.2011].

Lahtonen, S & Pyykkö, R. 2005. Korkeakoulujen vieraskielisen opetuksen arvioinnin seuranta. Korkeakoulujen arviointineuvosto. Verkkojulkaisuja 6:2005. http://www.kka.fi/index.phtml?C=272&product_id=184&s=81.

Lampinen, O. & Savola, M. 1995. Ammattikorkeakoulun syntyvaiheet Suomessa. Teoksessa O. Lampinen (toim.) Ammattikorkeakoulut – vaihtoehto yliopistoille. Tampere: Gaudeamus, 26–79.

Lampinen, O. 1998. Suomen koulutusjärjestelmän kehitys. Helsinki: Gaudeamus.
Moitus, S., Huttu, K., Isohanni, I., Lerkkanen, J., Mielityinen, I., Talvi, U., Uusi-Rauva, E. & Vuorinen, R. 2001. Opintojen ohjauksen arviointi korkeakouluissa. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 13. Helsinki.

Mäkinen, O & Kataja, I.2011. International IT Degree Programme Students in TUAS. Turun AMK:n Tietoliikenne ja sähköinen kauppa -tulosalueen opettajille toteutettu haastattelu ja ulkomaisille tutkinto-opiskelijoille toteutettu kysely. Julkaisematon käsikirjoitus.

Sirola, K. 2004. Opintojen ohjauksen organisointi ja resurssit. Teoksessa S. Kolehmainen & R. Kallinen (toim.) Laatu ammattikorkeakouluopintojen ohjaukseen. Oped-Laatu -projektin loppuraportti. Oped-Laatu -projekti. Hämeen ammattikorkeakoulu, 62–68.

Turun AMK:n strateginen suunnitelma 2010-2013, 2010. Turku: Turun kaupungin painatuspalvelukeskus. <http://www.turkuamk.fi>.

Vuorinen, R & Sampson, J.P. 2000. ohjaus opintojen suunnittelun ja arvioinnin tukena - Strategisia kysymyksiä. Teoksessa Onnismaa, H& Pasanane, H.& Spangart. (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintakentät. Porvoo:PS-kustannus.46–69.

LIITE I

Ohessa kirjattuna haastattelun pohjalta, tulosalueittain, ketkä osallistuvat ulkomaalaisten opiskelijoiden ohjaukseen ja mitkä ovat haasteet ulkomaisten opiskelijoiden ohjauksessa.

Tekniikka, ympäristö ja talous

Ohjaukseen osallistuu:

kv-koordinaattori, opettaja- ja opiskelijatuutorit

Ohjaukseen liittyvät haasteet:

- esim. ryhmätöitä tehdessä jaettavat vaihto-opiskelijat eri ryhmiin, ovat muuten liikaa keskenään
- muistettava pitää opetuskieli koko tunnin ajan samana, huomioiden vaihto-opiskelijat
- huomioiminen tenteissä – vieraskieli on joillekin itsestään selvyys, suomalaisilla voi olla vaikeuksia
- kulttuurishokin huomioiminen

Tietoliikenne ja sähköinen kauppa

Ohjaukseen osallistuu:

kv-koordinaattori, opinto-ohjaaja, koulutuspäällikkö, tuutoropettajat, kirjasto, jokainen opettava opettaja

Ohjaukseen liittyvät haasteet:

- pitää kannustaa itseohjautuvuuteen
- huomioida orientoivien päivien määrä lisäten niihin enemmän kulttuuria
- ohjausta kv-opiskelijoille resursoitava enemmän
- ulkomaalaisten ryhmien ”rikkominen” – ovat liikaa keskenään
- tiukempaa suunnitelmaintegroimiseksi kansainvälisyyden osalta

Hyvinvointipalvelut

Ohjaukseen osallistuu:

kv-koordinaattori, kv-yhdyshenkilö, opettajatuutori, opiskelijatuutori

Ohjaukseen liittyvät haasteet:

- opiskelijaympäristöön ohjaava opastus. Käsitelmääräys, mitä on kv-ohjaus?
- riittävä tuki opiskeluun
- hyvin koordinoitu ohjaus, ohjaus tulee monelta tasolta ja taholta
- hyöty myös suomalaisille opiskelijoille
- ohjauksen vastuun jakautuminen

Bioalat ja liiketalous

Ohjaukseen osallistuu:

kv-koordinaattori, tilannekohtainen opiskelija-assistentti, opiskelijayhdistykset, opettaja- ja vertaistutorit, koulutuspäällikkö, opinto-ohjaaja, opintosih-teeri, harjoittelulehtori, ura- ja rekrytointi, kaikki tukipalvelut

Ohjaukseen liittyvät haasteet:

- ohjaus vähintään samaa kuin suomalaisilla
- tiedostettava, huomattava ulkomaalaisten erilaisuus ja tarpeen mukaan autettava
- haasteiden kehittäminen palautteiden pohjalta
- kulttuurin huomioiminen
- tärkeintä, että opiskelija voi keskittyä opiskeluun ja verkostoitumiseen (ei muihin järjestelyihin)

Taideakatemia

Ohjaukseen osallistuu:

kv-koordinaattori, tuutoropiskelijat, opiskelijat, suuntautumisvastaavat, pääaineiden opettajat, koulutuspäällikkö, opinnäytetyön ohjaava opettaja, koko henkilökunta

Ohjaukseen liittyvät haasteet:

- info saatava selkeästi yhdestä paikasta
- opinnot etenevät suunnitellulla tasolla
- empatiaa, ammattitaitoa opettajilta – äidiksi ei saa ryhtyä!
- ohjataan opiskelija itseoppivaksi
- ohjauksen tehostaminen, jotta opinnot valmistautuisivat ajallaan, ts. opintojen kirjautuminen
- tehostetaan vaihtoon valmistautumista

Terveysala

Ohjaukseen osallistuu:

kv-yhteyshenkilö, opettaja- ja opiskelijatuutorit, koulutuspäällikkö, harjoitteleluohjaaja, kv-yksikkö, kielikeskus, IAC, kirjasto, vaihto- ja vertaisopiskelijat, terveydenhoitaja, opintotoimisto, muu henkilökunta, tutkintovastaava

Ohjaukseen liittyvät haasteet:

- yksilöllinen ohjaus
- tavoitteet saavutettava, apua saa kun tarvitsee
- turvallisuuden luominen
- mahdollisuus oppimiseen
- jatkuvuuden turvaaminen
- tieto helposti ihmisistä riippumatta

LIITE 2

Case -haastattelut ulkomaisille tutkinto-opiskelijoille

Avoimet kysymykset

The beginning of the studies

Information about TUAS:(About the university of applied sciences in general, the studies where you applied for .)

Individual study plan: (What kind of help there's been offered you by your teacher / other staff: Who supervised / guided this process?)

Supervision in practical matters :(Rights, responsibilities as TUAS student; How to use library, computers and programmes)

Study process and Personal study plan

Support to develop your study skills: (Opportunity to get help when having problems/ difficulties)

Study guidance: (Describe /name all kind of help received in order to proceed further with studies; Whom to contact in case studies don't progress; Guidance for self evaluation.)

Guidance and help available to plan your studies; (teacher tutor, student tutor, student office secretary, student counsellor, international coordinator other; who guide and help u to plan a realistic study plan for the period of 3,5 years?)

How often (and when) the study plan will be updated?

Providing information concerning work practise: (when it should take place and what kind of practise is acceptable as part of the studies)

Bachelor thesis (only if currently doing BA thesis)

Support available for planning and processing the bachelor thesis: (How often?)

Self assessment: What kind of advice there's available to assess own progress when making the bachelor thesis?)

Tietoliikenne ja sähköisen kaupan opiskelijoiden haastattelu 4.3.2011

Bioalat ja liiketalouden opiskelijoiden haastattelu 28.23.2011

Haastattelun lopuksi opiskelijat täyttivät seuraavat lomakkeet:

From whom you have received guidance and help concerning your studies when needed?

Choose the right alternative with a cross (X)

always when needed	in most cases	seldom	never	I never needed help
--------------------------	------------------	--------	-------	------------------------

Teacher(s)_____

Study Counsellor_____

Finnish fellow student/other

Finnish student_____

Foreign fellow student/ other

foreign student_____

TUAS student services office _____

TUAS international office _____

International coordinator _____

Head of degree programme _____

Thesis supervisor _____

Student Union _____

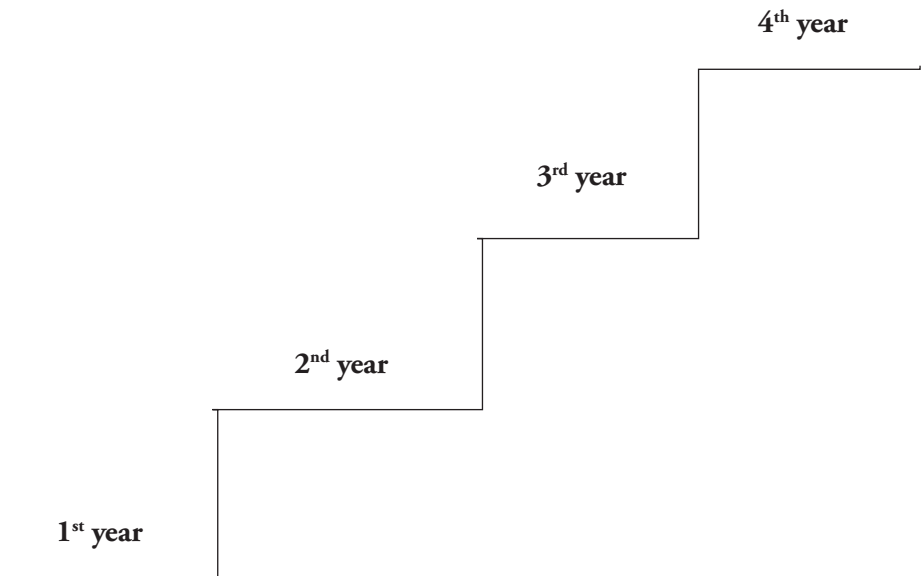
Nurse _____

Psychologist _____

Career Services _____

Other (name) _____

Describe here your own point of view what kind of guidance, help, and advice an international degree student would need during the studies

4 OHJAUKSEN KEHITTÄMIS- HANKKEEN 2010 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tuija Mäntsälä

Vuoden 2010 kehittämisen painopistealueet valittiin Kauppisen (2009) raporttiin pohjautuen. Opinto-ohjauksen toimijoiden tehtävien selkiyttäminen ja ohjausresurssien tarkoituksenmukainen jako eri toimijoille oli hankkeen tärkeimpiä osatehtäviä. Ohjaustehtävien kartoitus valmistui toukokuussa ja tarkentui syksyllä käsittäen opiskelijoiden ohjauskartan sekä resurssisuosituksen. Matriiseja hyödynnettiin syksyn teemakeskusteluissa, jolloin henkilöstön tietoisuus ohjauksen toimijoista ja työnjaosta selkeytyi. Keskustelujen tuloksia käytettiin matriisien tarkennuksiin.

Ammatillinen kasvu -opintojakson opetussuunnitelma valmistui toukokuussa ja on SoleOPS:ssa kaikkien tulosalueiden toteutussuunnitelmien pohjana. Hyvien käytänteiden ja työkalujen kerääminen aloitettiin maaliskuussa ja julkaistiin Messissä joulukuussa 2010. Ohjauksen hyvät käytänteet ja työkalut ovat nyt kaikkien opettajatuutoreiden saatavilla helpottamassa tuutorointityötä. Uusia käytänteitä ja työkaluja kerätään edelleen.

HOPS-käytänteiden selkeyttäminen ja sähköisen SoleHOPS -työkalun käyttöönotto yhtenäistää henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatimista. SoleOPS:iin tehtiin ammatillisen kasvun tarkasteluun ja suunnitteluun liittyviä yhteisiä oppimistehtäviä, jotka ovat osa sähköisessä muodossa olevaa henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa. Jokaiselle opintovuodelle luotiin tehtäviä oman osaamisen arviointiin ja kehityskeskustelujen runko sekä hyvinvointisuunnitelma, joita kaikkia voidaan hyödyntää sekä henkilökohtaisissa että pienryhmien ohjaustapaamisissa.

Esitys yhdenvertaisuuden ja esteettömyyden edistämiseksi valmistui kesäkuussa ja Messin esteettömyyssivusto otettiin käyttöön syyskuussa 2010. Verkko-ohjauspalvelujen kehitystyössä Messiin rakennettiin toimivaa ohjaussivustoa ja samalla lisättiin sähköisten neuvonta- ja ohjauspalvelujen saatavuutta. Hankkeeseen lisättiin syksyllä uutena osa-alueena ”Laadunvarmistus kansainvälisten opiskelijoiden palveluiden saatavuuden ja toimivuuden osalta Turun AMK:ssa”. Tämän osuuden kehitystyö jatkui keväällä 2011.

Vuoden aikana toteutettiin kaksi tulosalueiden henkilöstöä ja opiskelijoita koskevaa ohjauksen teemakeskustelukierrosta, helmi-maaliskuussa ja marras-joulukuussa. Kevään teemakeskustelujen aikana paneuduttiin ohjauksen toimijoiden työnjakoon ja ohjaukseen käsitteenä sekä *Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu* -opintojakson toteutukseen. Teemakeskustelujen perusteella voidaan todeta, että ohjaushenkilöstön yhteistyötä on edelleen kehitettävä niin määrällisesti kuin laadullisestikin, jotta ohjauksessa annettava tieto on oikeaa ja samansuuntaista. Keskusteluista tuli esille korkeakouluopiskelijoiden ohjaustarve ja heikosti opinnoissaan etenevien opiskelijoiden keskeyttämistä tukeva ohjaus- asenne esiintyi puheissa aivan liian herkästi. Syksyn teemakeskusteluissa käsiteltiin ohjauksen vastuumatriisia ja opettajatuutoroinnin resurssisuositusta, joka on raportin liitteenä luvussa 3.1. Syksyn teemakeskusteluissa olivat esillä myös kansainvälisten opiskelijoiden ohjauskysymykset, joista on raportoitu erikseen luvussa 3.6. Lyhyesti voidaan todeta, että heidän ohjauksensa on jäsentymätöntä ja yhteisiä käytänteitä kansainvälisten opiskelijoiden ohjauksessa on vähän.

Kauppisen (2010) hankeraportin mukaan ensisijainen kehittämiskohde ohjauksessa on opettajatuutorointiresurssin yhtenäistäminen sekä sen saattaminen tavoitteiden ja tehtävien tasolle. Vuoden 2010 aikana onkin paneuduttu ohjaushenkilöstön, erityisesti opinto-ohjaajien ja opettajatuutoreiden, tehtäviin. Jotta opettajatuutoreille asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa, on koulutusohjelmissa kiinnitettävä erityistä huomiota ohjaukseen suunnattuun resurssiin. Tuutorointi on opiskelijan näkökulmasta epätasalaatuista, toteaa Kauppinen (2010). Tämä käsitys vahvistuu kevään 2010 teemakeskustelukierrosten tuloksista.

Turun ammattikorkeakoulussa on valittu tuutoriperusteinen opiskelijoiden lähiohjauksen malli, jossa avainasemassa on opettajatuutorointi. Ohjausta on pyritty määrittämään tarkemmin: ohjaushenkilöstölle on määritelty tehtävännimikkeet ja kuvaukset, verkko-ohjausjärjestelmiä on kehitetty sekä ohjauksen

perus- ja täydennyskoulutusta on ollut runsaasti tarjolla niin opinto-ohjaajille kuin opettajatuutoreillekin. Tämä ei kuitenkaan yksin riitä, vaan tehtävien hoitamiseen on myös osoitettava aikaa. Hankkeen tuloksena opettajatuutoroinnin tehtävät on nyt kartoitettu ja tehtävien hoitamiseen käytettävästä ajasta on annettu suositus. Mikäli tämä tie ei tuota tuloksia, tulee vakavasti harkita ammattikorkeakoulukohtaisen ja opiskelijamäärään perustuvan resurssin määrittämistä opettajatuutorointiin.

Vuoden 2010 aikana tarkasteltiin opinto-ohjaajien toimenkuvia ja panostettiin varsinaiseen opiskelijoiden ohjaustyöhön sekä ohjauksen koordinointiin. Tämä on ainakin osittain helpottanut opetuksen tulosalueiden opettajatuutoroinnin kehittämistyötä sekä jännevöittänyt opintojen loppuvaiheessa olevien opiskelijoiden ohjausta. Opinto-ohjaajien työpanosta tulee edelleen suunnata erityiskysymysten hoitamiseen ja käyttää täysipainoisesti hyväksi ohjaajien erityisosaamisalueita.

Hyvän ohjauksen katsotaan auttavan opintojen etenemisessä, vähentävän keskeytyksiä ja nopeuttavan valmistumista. Niin teemakeskusteluja, ohjaukseen käytettävää resurssia kuin Turun ammattikorkeakoulun koulutusalojen keskeytysprosenttejakin tarkastellessa päättyy johtopäätökseen, että koulutusohjelmien ohjauksessa on melkoisia eroja. Nuorten neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehitystyön vaikutuksia voidaan seurata mm. keskeyttämistilastoista sekä seuraamalla opintoihin käytettyä kokonaisaikaa. Nämä tilastot antavat kuitenkin vain viitteellistä tietoa ohjauksen tasosta. Opiskelijoiden tyytyväisyyttä ohjauksen tasoon seurataan tällä hetkellä opiskelijabarometrin avulla. Barometrin ohjauspalveluihin liittyviä kysymyksiä uudistettiin 2009.

Ohjauksen laadulliseen kehittämiseen on panostettu paljon ja hyviä käytänteitä sekä toimintamalleja on otettu käyttöön monilla tulosalueilla. Laadullisen kehittämisen ohella on tärkeää suunnata riittävästi aikaa ohjauspalveluihin tuottamiseen. Ohjauskysymysten tarkastelu vaatii kuitenkin pitkämielisyyttä, koska kehittämistyön tulokset näkyvät vasta vuosien kehittämistyön tuloksena.